

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Katedra filmových studií

Diplomová práce

Bc. Jana Čížková

První den II. programu Československé televize

The First day of Czechoslovak Television's Channel Two

Praha 2016

Vedoucí práce: Doc. PhDr. Ivan Klimeš

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat vedoucímu práce doc. PhDr. Ivanu Klimešovi za neocenitelné teoretické, praktické a kritické podněty a za velkou vstřícnost, vlídnost a trpělivost při vedení této práce. Dále mé poděkování patří řadě bývalých i současných pracovníků České televize, kteří mi zásadním způsobem pomohli k dokončení této práce. Především děkuji paní Jarmile Hampacherové, Iloně Šmídové a Bohumile Zelenkové a panu Gustavu Oplustilovi a Rudolfovi Světeckému za ochotu poskytnout mi rozhovor a podělit se o své vzpomínky, které se staly neocenitelným zdrojem této práce a přinesly mi unikátní informace a souvislosti. Zároveň bych jim zde také chtěla poděkovat za jejich usilovnou, vytrvalou a zcela jedinečnou práci v oblasti televizní tvorby, které si hluboce vážím.

Za dlouhodobou podporu a vstřícnost mé poděkování patří také programové dramaturgyni a vedoucí Programové dramaturgie repríz ČT Gabriele Noskové a mému kolegovi Jakubovi Jiříštemu. Dále děkuji panu Gustavu Erhartovi, Karlu Sieberovi, Danielu Veithovi ze Spisového archivu ČT za pomoc při archivním výzkumu k této diplomové práci a vedoucí Studijní knihovny ČT paní Vlastě Matějkové za ochotu a trpělivost.

Děkuji svým rodičům, že po dlouhá léta mého magisterského studia neztratili optimismus. Na závěr děkuji mé partnerce, že mě při psaní textu podporovala a motivovala všemi možnými způsoby a bez které by pro mě celý proces psaní této diplomové práce byl nepředstavitelně svízelnější.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne 20. 5. 2016.

Podpis

Abstrakt

Diplomová práce sleduje proces přípravy II. programu Československé televize. Pokrývá dobu dvanácti let od počátků přípravného procesu v roce 1958 po první den pravidelného vysílání II. programu 10. května 1970. Oblastí zájmu jsou návrhy, vize a z nich vycházející organizační kroky, které vyústily v historické zahájení víceprogramového televizního vysílání na území Československa. V práci toto období let 1958 -1970 rozděleno na užší časové celky, dle jednotlivých fází příprav. Úvod práce se věnuje politické motivaci pro zavedení vícekanalového televizního vysílání v Československu a prvním krokům v technické přípravě II. programu. Druhá část je věnována vývoji a finalizaci koncepce II. programu a jeho organizaci ve vztahu k majoritnímu I. programu. Dále se práce zaměřuje na vznik a organizační proměny samostatného útvaru II. programu do zahájení jeho pravidelného vysílání. Tato část pokrývá proměny personálního složení redakce, nástin hlavních programových typů vyráběných redakcí II. programu v tomto období, přehledu hlavních tvůrčích spolupracovníků a je doplněna o přehled organizace výroby II. programu. Práci pak uzavírá přehled pořadů vysílaných k příležitosti zahájení jeho pravidelného vysílání a stručný vhled do období následujícím až do likvidace samostatné redakce II. programu v roce 1972.

Abstract

The thesis follows the preparation of Czechoslovak TV's Channel Two, covering a period of twelve years from the start of the preparation process in 1958 till the first day of Channel Two's regular broadcast on May 10th 1970. The thesis' area of interest covers the proposals, plans and ensuing organisational measures that resulted in the historical event of launching a multi-channel television broadcast in Czechoslovakia. The period of 1958-1970 is split into sections, according to the stages of preparation for the launch.

The introductory part of the thesis deals with the political grounding for the implementation of a multi-channel broadcast in Czechoslovakia, as well as with the initial steps in creating the technological support for Channel Two. The second part introduces the evolution and finalisation of the Channel Two project and its organisation in relation to the majority Channel One. The following chapter(s) focus on the formation of Channel Two's independent head division as well as the department's evolution until the launch of the regular broadcast. This section covers the changes in personnel within the department, an outline of its key creative collaborators and supplies a schema of how Channel Two's production was

organised. The final part of the thesis offers an overview of programmes which were broadcast during the launch as well as a concise recapitulation of the following period till the dissolving of Channel Two's independent department in 1972.

Klíčová slova

Československá televize, televizní dramaturgie, II. program ČST, víceprogramové vysílání, konsolidace, historie televizního vysílání, přeshraniční vysílání.

Keywords

Czechoslovak Television, television dramaturgy, Czechoslovak Television's Channel Two, multi-program broadcasting, consolidation, television history, cross-border broadcasting.

OBSAH

ÚVOD.....	10
1. KAPITOLA: Statistické údaje o televizním vysílání do roku 1970.....	13
1.1 Vývoj počtu koncesionářů ČST v letech 1955 – 1970.....	13
1.2 Srovnání počtu koncesionářů při zavádění druhého televizního programu ve vybraných evropských zemích.....	16
1.2.1 Sovětský svaz.....	16
1.2.2 Německá spolková republika.....	17
1.2.3 Rakousko.....	18
1.3 Vývoj vysílací plochy Československé televize do roku 1970.....	19
2. KAPITOLA: Organizační vývoj Československé televize a vztahy k dalším institucím do zahájení vysílání II. programu.....	22
2.1 První roky vysílání ČST.....	22
2.2 Organizační vývoj ČST v průběhu 60. let.....	25
3. KAPITOLA: Vznik II. programu ČST jako politický cíl.....	32
3.1 Politická motivace pro rozšíření televizního vysílání ČST o II. program.....	32
3.2 Vládní komise pro výstavbu televize a její funkce v počátcích příprav II. programu.....	36
3.3 Trvající provizorium a nový termín pro zahájení vysílání II. programu.....	47
4. KAPITOLA: První koncepce II. programu (1965 - 1968).....	52
4.1 Čs. televize a stav vysílání v letech 1965 - 1968.....	52
4.2 II. program zahájí své vysílání 9. 5. 1970.....	54
4.3 První koncepce II. programu předložená programovým náměstkem ÚŘ ČST Zdeňkem Noháčem v březnu 1967.....	56
4.3.1 Vymezení hlavních problémů budoucí přípravy II. programu.....	56
4.3.2 První návrh vzájemné organizace vztahů I. a II. programu.....	59
4.3.3 Budoucí finanční a personální zajištění II. programu.....	61
4.4 Koncepce II. programu Programového oddělení Odboru perspektivní koncepce ČST.....	62
4.4.1 Organizace vztahů I. a II. programu v návrhu PO OPK.....	63
4.4.2 II. program jako premiérový kanál.....	65

4.5 Vznik redakce II. programu a finalizace jeho koncepce.....	67
4.5.1 Redakční debata o koncepci II. programu.....	68
4.5.2 Návrh koncepce II. programu předložený jeho redakcí v prosinci 1968.....	71
4.5.3 Návrh organizace programové výroby II. programu.....	72
4.5.4 Obecná a ideová koncepce II. programu a organizace vztahů I. a II. programu..	73
5. KAPITOLA: Vznik ředitelství II. programu, personální složení redakce II. programu a začátek programové přípravy.....	77
5.1 Vznik ředitelství II. programu a BTV a nástup Zdeňka Noháče.....	77
5.2 Personální složení redakce II. programu po vzniku ředitelství.....	79
5.3 Koncepce II. programu předložená jeho samostatnou redakcí v březnu 1969.....	82
5.3.1 Konkretizace vztahů mezi I. a II. programem.....	85
5.4 Základní koncepční principy II. programu.....	87
5.5 Koncepce II. programu v období po březnu 1969.....	89
6. KAPITOLA: Personální zajištění dramaturgie II. programu a hlavní tvůrčí spolupracovníci redakce v roce 1969.....	94
6.1 Publicistické pořady.....	94
6.2 Dokumentární a vzdělávací pořady.....	95
6.3 Literárně dramatické vysílání.....	96
6.4 Hudební vysílání.....	100
6.5 Vysílání zábavných pořadů.....	100
6.6 Filmové vysílání.....	103
7. KAPITOLA: Příprava II. programu do května 1970.....	105
7.1 Personální změny na vedoucích funkcích redakce II. programu.....	105
7.2 Vznik hlavní redakce II. programu a personální oběma vedoucích pozic.....	107
7.3 Personální změny v dramaturgii hlavní redakce II. programu.....	108
7.4 Organizace programové výroby v období do května 1970.....	111
7.5 Zázemí II. programu v období jeho přípravy.....	115
8. KAPITOLA: První vysílací den II. programu ČST.....	118
8.1 II. program ČST uvádí.....	119

ZÁVĚR.....	121
PRAMENY A LITERATURA.....	126

PŘÍLOHY:

1. Přehled vybrané cyklické a necyklické tvorby vyrobené samostatným útvarem II. programu v letech 1969 - 1972

2. Obrazová příloha

Seznam použitých zkratek

ARD - Asociace veřejnoprávních televizních společností Spolkové republiky Německo.

BTV – Barevné televizní vysílání.

cit. – Citováno.

ČSR – Československá republika.

ČSSR – Československá socialistická republika.

ČST – Československá televize.

ČT – Česká televize.

ČTK – Československá tisková kancelář.

ČVRT – Československý výbor pro rozhlas a televizi.

FS – Filmové studio.

HRTN – Hlavní redakce televizních novin.

Inv. č. – inventární číslo.

k. – karton.

KF – Krátký film Praha.

KSČ – Komunistická strana Československa.

LDV – Literárně dramatické vysílání.

MTF – Mezinárodní televizní festival.

OPK – Odbor perspektivní koncepce.

ÖRF - Österreichischer Rundfunk.

PO OPK – Programové oddělení Odboru perspektivní koncepce.

s. – strana.

Sign. - signatura

SVRT – Slovenský výbor pro rozhlas a televizi.

TN- Televizní noviny.

TS – Televizní studio.

TSP – Televizní studio Praha.

UHF – Ultra High Frequency Waves.

ÚŘ – Ústřední ředitel.

ÚV KSČ – Ústřední výbor Komunistické strany Československa.

VHF – Very Hight Frequency Waves

VÚRT – Výzkumný ústav rozhlasu a televize.

ZDF – Zweites Deutsches Fernsehen (Druhá německá televize).

ÚVOD

Televizní médium má v historii české společnosti svoji nezastupitelnou pozici již od počátku svého experimentálního vysílání 1. května 1953. V minulých dekádách měla televize svůj jedinečný význam v reflexi dobových událostí, vytvářela prostor pro různé formy uměleckého vyjádření a za minulého komunistického režimu představovala díky své masové povaze rovněž účinný nástroj ideologické propagandy. V době vzniku této diplomové práce, tedy v roce 2016, bychom si jen obtížně představili český mediální prostor bez existence České televize. Je tomu i proto, že Česká televize má oproti nezávislým televizním stanicím působícím na území České republiky řadu specifík. Opírá se o nejdelší zkušenost na poli televizního vysílání a je tedy nositelem určité tradice a nepřenositelné zkušenosti. Svým statutem veřejnoprávního média neboli média veřejné služby, má jasně právně definovatelný obsah a povinnosti, což ji zásadně odlišuje od jejích konkurentů v oblasti televizního vysílání. V současné době probíhá vysílání České televize na šesti kanálech, z nichž každý má svou specifickou charakteristiku, programovou dramaturgii a cílovou diváckou skupinu. Nejdéle vysílajícími kanály jsou ČT1 a poté ČT2, ke kterým se před několika lety přidal zpravodajský kanál ČT 24, sportovní kanál ČT sport, kanál zaměřený primárně na umělecké pořady ČT Art a specializovaný kanál pro dětského diváka ČT :D. Svou programovou variabilitou Česká televize reaguje nejen na mezinárodní trendy v televizním vysílání, ale rovněž na požadavky televizních diváků, kteří vnímají mnohost programového výběru jako samozřejmý aspekt současného televizního vysílání. Tato diplomová práce se věnuje období vývoje Československé televize, kdy se jako tehdy jediný celostátní poskytovatel televizního vysílání připravovala na historické rozšíření svého vysílání o další vysílací program a televiznímu divákovi tedy poprvé vytvořila možnost programového výběru mezi dvěma československými vysílacími kanály.

Téma přípravy II. programu mě zaujalo především proto, že II. program je dodnes vnímán, nejen napříč zaměstnanci České televize, jako původce řady děl výrazné umělecké kvality a jako unikátní kulturní platforma, která se v ČST paradoxně utvořila v období vrcholící konsolidace.

Je třeba podotknout, že dosud bylo tématu II. programu věnováno velice málo pozornosti. I přesto, že vybrané pořady vyrobené v redakci II. programu ČST byly v minulých letech uvedeny na televizní obrazovce a někteří bývalí členové redakce II. programu v České televizi stále aktivně působí, badatelskému zájmu II. program dosud unikal. Proto jsem se rozhodla skrze dostupné materiály proniknout do procesu jeho přípravy a podhalit souvislosti, které ji

provázely a vyústily ve vznik pozoruhodného tvůrčího celku v rámci tehdejší Československé televize. V této souvislosti doufám, že moje diplomová práce pomůže otevřít pole pro budoucí navazující výzkum, protože jde o téma značně široké a mnohvrstevné a z mého subjektivního pohledu nesmírně atraktivní.

Období přípravy II. programu začíná v roce 1958 a je završeno prvním slavnostním vysílacím dnem, tedy zahájením pravidelného vysílání pro veřejnost, dne 10. května 1970. Proto jsem se rozhodla svou diplomovou práci nazvat spíše literárně “První den II. programu ČST”, podle cíle téměř dvanáctiletého přípravného procesu, který ve své práci pokrývám. Počátky přípravy II. programu ČST můžeme časově zařadit na závěr roku 1958, kdy je otázka budoucího zavedení II. programu představena zainteresovaným složkám technického rozvoje ČST jako primárně politický úkol. Příprava II. programu pak probíhá s kolísající intenzitou po celou dekádu 60. let, až do 9. května 1970. Na přípravu II. programu ČST můžeme nahlížet jako na průnik několika rovin. Roviny primárně technické, která dominuje počátku přípravného procesu od konce 50. let, dále roviny koncepční a v závěru přípravné fáze především roviny dramaturgické a produkční čili realizační, která probíhá v období let 1969 -1970. Všechny tyto roviny spolu úzce souvisí a jsou od sebe neoddělitelné. Celé období přípravy II. programu zároveň výrazně ovlivňují souvislosti politického vývoje v Československu let 1958 – 1970 a důsledky, které měl na instituci Československé televize.

Vzhledem k šíři a komplexnosti tématu jsem se rozhodla zkoumané období rozdělit do několika celků provedením časových řezů, pomocí nichž se snažím dosáhnout zpřehlednění celého procesu. Každý z těchto celků se pak zaměřuje na tu rovinu přípravy, která je v daném období dominantní. Postupuji chronologicky od celku věnovaného politické motivaci zavedení II. programu a prvním krokům v jeho technickém řešení, přes oddíl věnovaný vývoji ideové koncepce a organizace II. programu k závěrečným kapitolám věnovaným programové přípravě II. programu v kompetenci jeho samostatné redakce. Toto dělení se ukázalo na základě provedeného archivního výzkumu a pramenů jako nejschůdnější, nicméně ani jedno z mnou určených časových období nepředstavuje rigidní celek s nepropustným ohraničením, ale pouze fázi kontinuálního a provázaného procesu.

K tématu přípravy II. programu přistupuji z hlediska badatelského a historického, přičemž hlavním zdrojem mé práce jsou primární prameny získané při archivním výzkumu. Protože oblastí mého zájmu jsou institucionální dějiny České televize, vycházím především z

dokumentů dostupných ve Spisovém archivu ČT a Studijní knihovně ČT. Tyto pak okrajově doplňují materiály získané při výzkumu v Národním archivu. Okrajově ve své práci rovněž pracuji s dobovou publicistikou věnující se tématu II. programu. Vzhledem k tomu, že téma II. programu a konkrétně jeho přípravy nebylo dosud širěji zpracováno, zdroje sekundární literatury jsem ve své práci využila především k nástinu širšího kontextu a dokreslení nezbytných souvislostí přípravného procesu. Vzhledem ke značné fragmentárnosti archivních materiálů a absenci některých materiálů v dostupných archivních fondech byly zásadními zdroji mé diplomové práce rovněž zdroje orální historie, které tyto informační mezery vyplnily. Rozhovory s bývalými zaměstnanci redakce II. programu mi poskytly klíčové kontextuální informace a pomohly mi zásadním způsobem ke korekci a závěrů provedeného archivního výzkumu. Za unikátní považuji též možnost pracovat s osobním archivem Gustava Oplustila, který mi pro potřeby mé práce zpřístupnil interní dramaturgické plány vysílání zábavných pořadů II. programu. Informace o pořadech zmiňovaných v této práci jsem čerpala z vnitřní databáze České televize PROVYS, v rámci které jsem provedla také výzkum za účelem dohledání maximálního počtu pořadů vyrobených redakcí II. programu ve zkoumaném období. Některé z nich jsou v tuto chvíli uchovány na nosiči bez možnosti aktuálního náhledu a archivářského nebo dramaturgického popisu, proto je uvádím pouze informativně.

V diplomové práci se snažím na základě dostupných zdrojů a materiálů určit a popsat důležité body přípravy II. programu. Doufám, že výsledek mého snažení bude přínosem pro bližší poznání prozatím málo prozkoumané oblasti dějin televizního vysílání v Československu. Byla bych velice ráda, kdyby čtenáře inspiroval k další badatelské činnosti v oblasti II. programu nebo k diváckému zájmu o tvorbu autorského kolektivu, který tvořil jeho redakci.

1. KAPITOLA: Statistické údaje o televizním vysílání do roku 1970

„Plnění základních úkolů televize na určitém stupni vývoje je zcela zákonitě nemožné bez zavedení druhého, eventuálně i dalších programů.“¹

Aby bylo možné přiblížit podmínky, do kterých se v letech 1959-1970 rodil II. program Československé televize (ČST), považuji za nezbytné v úvodu stručně nastínit nejprve vývoj Československé televize v prvních letech jejího vysílání a také porovnat situaci ČST s rozvojem televizního vysílání v zahraničí. Za tímto účelem bych chtěla pomoci statistických údajů nastínit vývoj počtu koncesionářů, na kterém lze dokázat rostoucí zájem o televizní vysílání ze strany veřejnosti. V první části se věnuji vývoji počtu koncesionářů v Československu. Druhá část statistického přehledu je pak pro srovnání věnována počtu koncesionářů v dalších evropských zemích v době, kdy byl na jejich území zaváděn druhý, eventuálně i třetí nebo čtvrtý vysílací program. Mým cílem je ilustrovat, do jaké míry mohl rostoucí zájem veřejnosti o televizní vysílání (vyjádřený zvyšujícím se počtem majitelů televizních koncesí) vytvářet tlak na poskytovatele televizního vysílání zvolené země na rozšíření počtu vysílacích programů. Třetí část statistického úvodu pak věnuji rozvoji vysílací plochy Československé televize v prvních dvou dekadách jejího pravidelného televizního vysílání.

1.1 Vývoj počtu koncesionářů ČST v letech 1955 – 1970

“Význam televize v životě pracujících v ČSSR neustále vzrůstá, neboť televizní vysílání přináší do všech míst našeho státu kulturní programy, zábavu i poučení z mnoha oborů tvůrčí činnosti naší společnosti. Postupem doby se stal příjem televizních programů nezbytnou součástí kulturního života mnoha našich občanů.”²

¹ Vladislav Čejchan: Televize - Druhý program. *Film a doba*, 14, 1968, s. 428 – 434.

² Perspektivní plán výstavby druhého televizního programu, 1964, Archiv ČT, Sign. Ve1, 1106, k.131

² Perspektivní plán výstavby druhého televizního programu, 1964, Archiv ČT, Sign. Ve1, 1106, k.131 s. 3.

Úvodní citát dokládá, že mladé televizní médium³ velice rychle po zahájení pravidelného vysílání nabývalo na společenské důležitosti zároveň s tím, jak o něj narůstal zájem veřejnosti. Téměř současně se zahájením pravidelného televizního vysílání v únoru 1954⁴ československá vláda přijala usnesení, jehož součástí bylo zavedení koncesionářského poplatku, jinými slovy poplatku za vlastnictví televizního přijímače a možnosti příjmu a sledování televizního vysílání. Koncesionářský poplatek byl v té době stanoven na 15,- Kčs. Majitel televizního přijímače byl pak od 1. 1. 1955 povinen přijímač registrovat a od registrace koncesionářský poplatek odvádět s měsíční pravidelností. Výše poplatku zůstává na stejné výši až do roku 1969, kdy je poplatek navýšen na 25,- Kčs. Statistické oddělení Československé televize počet koncesionářů od zavedení koncesionářského poplatku pečlivě eviduje a můžeme tedy na růstu jejich počtu velmi dobře ilustrovat dynamický nárůst zájmu divácké veřejnosti o televizní vysílání v jeho prvních dvou dekadách. Vzhledem k nedostatku kontinuálních průzkumů diváckého mínění, případně sledovanosti pořadů v prvních letech televizního vysílání, slouží počet koncesí jako spolehlivá a dlouhodobě měřená veličina, kterou lze komparovat i se stavem v jiných evropských zemích.

1. ledna roku 1955, tedy po deseti měsících, kdy je v Československu koncesionářský poplatek vybírán, je k příjmu televizního vysílání přihlášeno 3 833 koncesionářů. O čtyři roky později, k 31. 12. 1959 je pak statistickým oddělením ČST evidováno již 518 987 koncesionářů na celém území ČSR. Největší nárůst koncesionářů v rámci dekadý nastává v letech 1958 a 1959, v prvním roce o více než 155 000 koncesionářů a v druhém zmíněném roce o více než 191 000 koncesionářů.

Roční přírůstek koncesionářů se na počátku 60. let ještě zvyšuje. K 31. 12. 1960 je v Československu již 794 898 majitelů televizních koncesí, což odpovídá ročnímu nárůstu o více jak čtvrt milionu. Vzestup zájmu veřejnosti o televizní vysílání je výrazný, nicméně pokud porovnáme počet majitelů televizních koncesí s celkovým tehdejším počtem obyvatel Československa, který je na konci roku 1960 více než 13 700 000, představuje počet koncesionářů stále jen zlomek celkového obyvatelstva. Strmý nárůst počtu koncesí pokračuje i od roku 1961, kdy každoročně přibývá na území Československa dalšího čtvrt milionu koncesionářů. Již na podzim roku 1961 je dosaženo 1 milionu koncesí a do jara 1965 se počet

³ Ve srovnání s tradičními médii, rozhlasem a tiskem.

⁴ 9. 2. 1954 Vláda přijala *Usnesení č. 232*, které určilo zavedení pravidelného televizního vysílání a vyšší koncesionářského poplatku. 25. 2. 1954 bylo televizní vysílání prohlášeno za pravidelné.

zdvojnásobí na 2 miliony. I od roku 1965 do roku 1968 je meziroční přírůstek koncesionářů stále vysoký, ročně narůstá přibližně o čtvrt milionu nových majitelů televizních koncesí. Stagnace a pokles příbytku nových koncesionářů nastává až po roce 1968. Za rok 1969 je nových majitelů televizních koncesí jen 132 393 a v roce 1970 přírůstek klesá pod hranici 100 000 za rok.⁵

Výše uvedené statistické údaje dokládají, že 60. léta jsou v rámci historie televizního vysílání v Československu obdobím masového růstu počtu koncesionářů. V roce 1970 je překročena hranice 3 milionů koncesionářů, celkově jde tedy o nárůst téměř dva a čtvrt milionu nových majitelů koncesí za dekádu. V této souvislosti je třeba vzít v úvahu, že pořizovací cena televizorů byla v průběhu 60. let stále značně vysoká, u většiny v té době prodávaných modelů dosahovala několikanásobku průměrného měsíčního výdělku.⁶ I přesto se ale v Československu v roce 1960 prodalo celkem 301 693 televizních přijímačů a přibližně 300 000 televizních přijímačů si pořídí jednotlivci i rodiny také v každém následujícím roce dekády. Stagnaci a pokles nárůstu televizních koncesí ke konci 60. let nelze zároveň vnímat jako ukazatel poklesu zájmu o televizní vysílání, ale především jako důkaz o postupném nasycování specifického trhu, se kterým bylo dlouhodobě počítáno i ze strany Československé televize.

V souvislosti s počtem koncesionářů musíme mít na paměti, že jedna televizní koncese odpovídá jednomu televiznímu přijímači, nikoliv jednomu televiznímu divákovi. Sledování televize nebylo záležitostí zcela individuální i přesto, že televize v 60. letech přestávala být ve srovnání s předchozí dekádou do takové míry kolektivně sledovanou technickou pozoruhodností. Stále ale domácnost s televizním přijímačem často obývalo více osob, které mohly televizor sledovat společně. Nelze v této souvislosti opominout ani televizory umístěné ve veřejných prostorách. Můžeme tedy s jistotou předpokládat, že reálný dosah televizního

⁵ Pokud není uvedeno jinak, čerpám pro tuto část z interní publikace ČST: *Přehled vývoje TV koncesí 1953-1980*, Praha: Československá televize 1981.

⁶ Zde můžeme uvést ceny dvou populárních televizorů nabízených na trhu v průběhu 60. let. Televizor Tesla 4211 U "Lotos", vyráběný v Tesle Pardubice v letech 1961 - 1964 byl uveden na trh za pořizovací cenu 4000,- Kčs. Model Tesla 4117 U "Anabela" vyráběný v letech 1964 - 1966 v Tesle Orava možné poříditi za cenu 3650,- Kčs. Průměrná hrubá měsíční mzda v 60. letech pohybovala od 1300 do 1600,- Kčs. Ceny televizorů čerpám z dobových propagačních materiálů společnosti Tesla-osobní archiv autorky.

vysílání mezi veřejností byl mnohem širší, než dokládaly statistické údaje o počtu koncesí.⁷ S přihlédnutím k této skutečnosti dekáda 60. let o to více potvrzuje televizi vedle tisku a rozhlasu jako významné médium masové povahy.

1.2 Srovnání počtu koncesionářů při zavádění druhého televizního programu ve vybraných evropských zemích

Období příprav II. vysílacího programu v Československu spadá v rovině ideové a technické již do první poloviny 60. let, v rovině koncepční a především realizační až do druhé poloviny 60. let, konkrétně do období let 1965 - 1970. V rámci statistického úvodu bych zde chtěla pro srovnání v krátkosti uvést, jaký byl stav televizního vysílání v dalších evropských zemích ve chvíli, kdy na svém území zavedly vysílání druhého televizního programu. Z důvodu velmi odlišného stavu technického vývoje televizního vysílání ve vybraných zemích bych chtěla v komparaci vycházet z poměru počtu koncesionářů na celkový počet obyvatel, neboť tento poměr vypovídá o dosahu televizního vysílání mezi veřejností. Považuji mezinárodní kontext rozšiřování televizního vysílání v dalších evropských zemích za důležitý, protože rychlý rozvoj televizního vysílání v zahraničí vytvářel na Československou televizi v otázce zavedení II. programu podstatný tlak. Pro srovnání považuji za relevantní země s rychlým rozvojem státní televize, jakými byly Sovětský svaz a Německá spolková republika. Rakousko jsem naopak zvolila jako příklad země sousedící s Československem, která nijak dynamický rozvoj zájmu veřejnosti o televizní vysílání na svém území nezaznamenala, přesto dospěla k rozšíření své programové nabídky relativně brzy po zahájení pravidelného televizního vysílání. Celkově jsem tyto tři země zvolila proto, že proces rozvoje televizního vysílání je na jejich území značně odlišný a výše zmíněné země také figurují v budoucí argumentaci pro nezbytnost rozšíření televizního vysílání v Československu.

1.2.1 Sovětský svaz

V Sovětském svazu bylo pravidelné televizní vysílání prvního programu zahájeno v březnu 1939, tedy přibližně o čtrnáct let dříve, než zahájil pravidelné vysílání první program v

⁷ Tento fakt potvrzuje i evidence počtu společně hospodařících domácností v poměru k počtu televizních přijímačů, viz. *Přehled vývoje TV koncesí 1953-1980*, Praha: Československá televize 1981, s. 94.

Československu. V únoru 1956 je v Sovětském svazu zahájeno vysílání druhého oficiálního televizního programu, jehož signál zahrnoval pouze v moskevskou oblast. V tu chvíli eviduje Sovětská televize celkový počet 1.5 milionu koncesionářů⁸, což je číslo velmi nízké ve srovnání s celkovým počtem obyvatel Sovětského svazu, který přesahoval 200 milionů obyvatel.⁹ Je zde ale nezbytné vzít v úvahu územní pokrytí televizním signálem druhého programu, které v době jeho spuštění zahrnovalo pouze moskevskou oblast a v roce 1956 vychází v moskevské oblasti jeden televizní přijímač na přibližně 4 obyvatele¹⁰, To je poměr nižší, než jaký byl v roce 1970 v Československu, kde v té době vycházel průměrně jeden televizní přijímač na přibližně 6 obyvatel. Osm let po spuštění druhého programu, v září 1964, uvádí Sovětská televize do provozu třetí celostátní vysílací program, který je koncipovaný jako výchovný a kulturní. V té době Sovětská televize již eviduje 10 milionů koncesionářů v oblasti hlavních městských center, Moskvy a Leningradu. V listopadu 1967 je pro oblast Moskvy spuštěn i čtvrtý vysílací program zaměřený na sport, vzdělávací a zábavné pořady a ve stejném období zahajuje Sovětský svaz také pravidelné barevné vysílání. Rychlým rozšířením na čtyři vysílací kanály, pro které bylo navíc vybudováno moderní zázemí v televizním studiovém komplexu v moskevské čtvrti Ostankino, se tak stává zemí s nejširší programovou nabídkou na evropském kontinentě druhé poloviny šedesátých let.¹¹

1.2.2 Německá spolková republika

Německo zahájilo stejně jako Sovětský svaz pravidelné televizní vysílání dříve než Československo, první přenosy televizního signálu byly uskutečněny již v roce 1935.¹² K

⁸ Vladislav Čejchan: *Televize- Druhý program. Film a doba*, 14, 1968, s. 428 – 434.

⁹ K.M. Smogorzewski: *The Pupulation of Soviet Union. The Tablet*, číslo 6056, 18. 8. 1956, s.4.

Dostupný na www: <http://archive.thetablet.co.uk/article/18th-august-1956/4/the-population-of-the-soviet-union> [cit. 19. 7. 2015]

¹⁰ Zatímco pokud bychom vzali v úvahu celkový počet obyvatel SSSR, bylo by to přibližně 135 obyvatel na jeden televizní přijímač. Vladislav Čejchan: *Televize - Druhý program. Film a doba*, 14, 1968, s. 428 – 434.

¹¹ Televizní médium se v Sovětském svazu těší vysoké popularitě, což dokazují i desítky neoficiálních televizních vysílání provozovaných amatéry v různých částech země.

¹² Screening socialism, *Television histories*. Dostupné na WWW

<http://www.lboro.ac.uk/departments/socialsciences/screening-socialism/television-histories/tvinthegdr/> [cit. 18. 6. 2015].

rozšíření televizního vysílání o druhý program dochází v Německé spolkové republice 1. dubna 1963 za stavu, kdy zemská televize ARD¹³ eviduje přibližně 8 milionů koncesionářů. Ve vztahu k celkové populaci vychází jeden televizní přijímač na 6.7 obyvatele, což je poměr srovnatelný se stavem v Československu při spuštění II. programu v roce 1970. Velmi záhy po spuštění druhého vysílacího programu, celostátního ZDF¹⁴, je v NSR zahájeno vysílání i třetího vysílacího programu, který je koncipován jako výchovný a kulturní, tedy úzce specializovaný. Za pouhý rok od spuštění druhého vysílacího programu v Západním Německu výrazně narost počet koncesionářů, v roce 1965 bylo majitelů televizních koncesí již přes 11 milionů, což představuje oproti předchozímu roku téměř 40% nárůst.

1.2.3 Rakousko

V Rakousku je rozvoj televizního vysílání značně odlišný. Rakousko oproti Československu, Sovětském svazu a Německé spolkové republice v zájmu veřejnosti o televizní vysílání, podle poměru počtu koncesionářů na celkový počet obyvatel, zaostává. V roce 1960 funguje na rakouském území pravidelné televizní vysílání televize ÖRF Eins¹⁵ teprve pět let a majitelů televizních koncesí je v tu chvíli evidováno pouhých 193 000. I přes tuto skutečnost ale Rakousko již v roce 1961 zahájilo vysílání druhého televizního programu ÖRF 2¹⁶, který se profiluje spíše jako kulturní kanál. Rakousko nijak výrazný nárůst zájmu o televizní vysílání vyjádřený počtem koncesionářů neeviduje ani v následujících letech, do roku 1965 jejich počet naroste na pouhých 700 000 a jeden televizor v tu chvíli připadá v poměru k celkové populaci na 10 obyvatel. Přesto v zemi funguje již několik let vícekanálové televizní vysílání.

Z výše popsaného stavu tří evropských zemí ve smyslu počtu televizních koncesionářů ve chvíli zahájení vysílání druhého (a dalšího) programu můžeme odvodit několik závěrů. Za prvé, že Československo bylo zemí, ve které i přes značně vysoký počet televizních koncesionářů na celkový počet obyvatel celou dekádu 60. let existoval jen jeden vysílací program. I země, které zavedly pravidelné vysílání na svém území později, jakou bylo

¹³Zkratka pro německý název *Arbeitsgemeinschaft der öffentlich-rechtlichen Rundfunkanstalten der Bundesrepublik Deutschland*.

¹⁴Zkratka německého názvu *Zweites Deutsches Fernsehen*.

¹⁵ Zkratka pro *Österreichischer Rundfunk*.

¹⁶ Vladislav Čejchan: *Televize - Druhý program. Film a doba*, 14, 1968, s. 428 – 434.

Rakousko, zaváděly druhý vysílací program ve stavu, kdy byl zájem veřejnosti o televizní vysílání (vyjádřený poměrem počtu koncesí k celkovému počtu obyvatel) výrazně nižší, než v Československu. Důležitý je pro československé prostředí vzor Sovětské televize. Sovětský svaz zahájil vysílání druhého programu již v roce 1956, tedy v době, kdy Československá televize na našem území teprve velice krátce pravidelně vysílá a do prvních úvah o programovém rozšíření vysílání zbývá ještě několikaletý proces. V době, kdy v Československu vznikají první koncepce budoucího II. programu, vysílá Sovětská televize již na čtyřech programových okruzích, přičemž na jeho území funguje také barevné televizní vysílání. Rychlé programové a technologické rozšiřování Sovětské televize bylo kvůli politické provázanosti zemí jednou z důležitých motivací ÚV KSČ i vedení ČST pro rozšíření televizního vysílání také v Československu a rovněž motivací pro snahu o brzké zavedení barevného televizního vysílání.¹⁷

Rozšiřování programu v dalších evropských zemích, výše zmíněném SSSR, Německé spolkové republice a Rakousku a mimo ně i v NDR nebo Maďarsku, má na počáteční fázi přípravy II. programu v Československu vliv také z důvodu, že signál televizních vysílačů sousedních států často přesahoval národní hranice. Někteří televizní diváci žijící v československém pohraničí měli tedy možnost sledovat televizní vysílání sousedních zemí, což způsobovalo problémy technologické, ideologické a v neposlední řadě značně přispívalo k nárůstu tlaku na programový rozvoj domácího televizního vysílání. Vliv a důsledky těchto faktorů na přípravu II. programu se pokusím popsat v dalších kapitolách této diplomové práce.

1.3 Vývoj vysílací plochy Československé televize do roku 1970

Na vývoji počtu koncesionářů můžeme sledovat rostoucí zájem veřejnosti o sledování televizního vysílání. Ve vztahu k rozšíření televizního vysílání o II. program bych zde chtěla krátce nastínit také vývoj vysílací plochy ČST, tedy nárůst počtu hodin, kdy mohli diváci sledovat během týdne televizní vysílání.

Počáteční stav vysílací plochy byl v roce 1953 3.8 hodiny týdně, přičemž televize vysílala čtyři dny v týdnu, v úterý, čtvrtek, pátek a neděli. V roce 1954 narůstá vysílací plocha na 8.8 hodin týdně. Dvě třetiny vysílaného programu byly věnovány uměleckým pořadům,

¹⁷ Milan Ptáček, *Barevná televize*. Praha: ČVUT, 1971.

dramatickým pořadům, filmům a hudebním pořadům. Pětina vysílací plochy patřila publicisticko - zpravodajským pořadům a přibližně osmina vysílání byla určena dětskému divákovi a pořadům pro děti a mládež. K výraznému rozšíření vysílací plochy dochází v roce 1955, kdy televize vysílá 16 hodin týdně a na začátku roku se ke stávajícím čtyřem vysílacím dňům přidává sobota. Od října 1955 je možné televizi sledovat i ve středu, tedy již šest dní v týdnu mimo pondělí. Ve stejných dnech, ale v širším časovém rozsahu ČST vysílá i v následujících dvou letech. Žánrové složení vysílání je přibližně stejné jako v roce 1954, nejvíce prostoru je ve vysílání věnováno uměleckým pořadům, za nimi následuje publicistika a zpravodajství a 15 % vysílání je věnováno pořadům pro děti a mládež.

V roce 1956 vysílá Čs. televize na českém okruhu 28.8 hodiny, v roce 1957 je vysílání rozšířeno na necelých 33 hodin týdně a do dalšího roku se rozšíří o další 4 hodiny na 37 hodin týdně. V prosinci 1958 začíná televize vysílat i v pondělí, její vysílání tedy pokrývá již celý týden. Pondělní vysílání ve většině případů zajišťuje TS Bratislava a vžije se pro něj pozdější pojmenování "slovenské pondělky". Co do složení vysílaného programu dostávají větší prostor zpravodajské a publicistické pořady, procentuálně vyjádřeno zabírají již 36 % vysílání, zatímco umělecké pořady pouhých 43 %, vysílání pro děti 17.9 % a 3 % vysílání jsou věnována pořadům televizního ústředí. V roce 1959 také narůstá vysílací plocha na českém okruhu na 42.3 hodiny týdně a v roce 1960 je možné televizi sledovat 47.1 hodin týdně.

Mezi lety 1960 a 1963 se vysílací plocha dále rozšiřuje na 46.6 hodin v roce 1961, 55.6 hodin v roce 1962 a v roce 1963 televize vysílá v rozsahu 60.6 hodin týdně. V době mezi lety 1960 a 1963 získává ČT za své pořady také první mezinárodní ocenění. Hudební revue TISÍC POHLEDŮ ZA KULISY¹⁸ je oceněna na Mezinárodním televizním festivalu v Montreux v roce 1961, o rok později je na MTF v Montreux oceněn televizní film ZTRACENÁ REVUE¹⁹ v režii Zdeňka Podskalského. V roce 1962 je na Mezinárodním televizním festivalu v Monte Carlu získává Jan Werich ocenění za hlavní roli v televizní inscenaci Čechovovy povídky MEDVĚD²⁰ v režii Martina Friče. Na stejném festivalu získává prestižní ocenění Zlatá nymfa i další Fričova adaptace A.P. Čechova, komedie NÁMLUVY.²¹ V roce 1963 získává na MTF

¹⁸ TISÍC POHLEDŮ ZA KULISY (Ladislav Rychman, 1960)

¹⁹ ZTRACENÁ REVUE (Zdeněk Podskalský, 1961)

²⁰ MEDVĚD (Martin Frič, 1961)

²¹ NÁMLUVY (Martin Frič, 1961)

v Monte Carlu zvláštní uznání inscenace v režii Františka Filipa KOČÁR NEJSVĚTĚJŠÍ SVÁTOSTI,²² která je oceněna i Pohárem Gran Premio na Mezinárodním televizním festivalu v Římě. O první polovině 60. let tedy můžeme hovořit také jako o období růstu mezinárodního renomé československé televizní tvorby.

Rozsah vysílací plochy ČST o přibližně 60 vysílacích hodinách týdně stagnuje další dva roky, do roku 1965. V následujících letech sledujeme jen minimální nárůst, o hodinu vysílacího času na 61.2 hodiny týdně v roce 1966, o další hodinu vysílacího času na 62 hodiny programu týdně v roce 1967 a 62.8 hodiny v roce 1968. V roce 1969, tedy v posledním roce, kdy diváci v Československu mohou sledovat pouze jeden program, vysílá ČST na týdenní ploše 65.1 h, což dle řady kritérií představuje značně rozsáhlou vysílací plochu za situace, že stále neexistuje k vysílání I. programu žádná alternativa. Od roku 1970, kdy je k 10. 5. spuštěno pravidelné vysílání II. programu, odvysílá I. program na českém okruhu 68.4 hodiny televizního programu týdně. II. program vysílá po svém spuštění oproti tomu v prvních měsících v rozsahu necelých 8 hodin týdně. Jak uvidíme dále, oproti prvním záměrům šlo o vysílací plochu značně omezenou.

²² KOČÁR NEJSVĚTĚJŠÍ SVÁTOSTI (František Filip, 1962)

2. KAPITOLA: Organizační vývoj Československé televize a vztahy k dalším institucím do zahájení vysílání II. programu

Instituce Československé televize prošla v prvních dvou dekádách svého vysílání velmi dynamickým rozvojem, který se odrazil na její vnitřní organizaci i vztazích k dalším institucím. S narůstajícím zájmem veřejnosti o televizní vysílání sílil také zájem vládnoucí Komunistické strany Československa (KSČ) na využití nesporného propagandistického potenciálu televizního média. V průběhu 50. a 60. let dochází k řadě změn v postavení Československé televize vůči vládnoucí komunistické straně, které se projevují především zesilováním politické kontroly nad televizním vysíláním. Mým cílem zde nicméně není popsat komplexně a v detailu organizační vývoj Československé televize a jejích vztahů k vládnoucí straně a dalším institucím. Není to v možnostech rozsahu této diplomové práce a jsem přesvědčena, že se tímto tématem z různých perspektiv zabývaly dříve napsané akademické práce a další literatura. Chtěla bych zde ve zkratce shrnout nejdůležitější body organizačního a institucionálního vývoje Československé televize v 50. a 60. letech především za účelem obecného nastínění vývoje, do kterého od konce 50. let začíná vznikat II. program ČST.

2.1 První roky vysílání ČST

V prvních letech svého vysílání byla televize organizační součástí Československého rozhlasu pod názvem Televisní studio Praha. Jeho programovým a provozním ředitelem byl 1. 2. 1953, tedy velmi krátce před zahájením vysílání 1. května 1953, jmenován dosavadní ředitel Studia uměleckých filmů na Barrandově Karel Kohout²³. Televisní studio Praha v rámci organizační struktury rozhlasu statutárně odpovídalo krajskému rozhlasovému studiu, zodpovídalo se tedy vedení Čs. rozhlasu. Programově²⁴ televize spadala pod Československý rozhlas, nicméně řízení úseků televizní techniky podléhalo Ministerstvu spojů prostřednictvím podniku Správa spojů - Televize Praha, který byl součástí jeho rezortu. Tato dvojí podřízenost a rozdělení televize na programovou a technickou složku přinášela v prvních letech televizního vysílání

²³ Karel Kohout v letech 1968 - 1969 působil také jako ředitel výroby II. programu a od roku 1972 také jako šéfredaktor hlavní redakce II. programu a byl v rámci přípravy a prvních let vysílání II. programu výraznou osobou v jeho vývoji.

²⁴ Tedy ve smyslu obsahu vysílání a jeho zajištění.

řadu problémů především svou neoperativností v prosazování rozhodnutí a stejně tak chaosem v kompetencích a podřízenosti zaměstnanců. Tyto potíže přetrvávaly až do roku 1958, kdy je studiová technika převedena ze Správy spojů do kompetence Československé televize.

V prvních letech televizního vysílání byla zřízena také Vládní komise pro výstavbu televize v Československu. K jejímu zřízení dochází na základě usnesení ÚV KSČ z 3. 10. 1955 a usnesení vlády z 9. 11. 1955²⁵ a do jejího vedení usedl náměstek ministra spojů Miroslav Laipert. Vládní komise pro výstavbu televize se ve své činnosti zabývala především koordinací výstavby televizních studií a vysílací a přenosové sítě. Na sklonku 50. let se také stane důležitým orgánem při prvních krocích v plánování rozšíření televizního vysílání o druhý program a zavedení barevného televizního vysílání.

Důležitá změna v postavení televize vůči rozhlasu přichází s rokem 1957. Vládní nařízení č. 62/1957 Sb.²⁶ O nové organizaci rozhlasu a televize s účinností od 1. prosince 1957 zásadně mění institucionální rámec fungování televize a rozhlasu na československém území. Na základě tohoto nařízení je vládou zřízen Československý výbor pro rozhlas a televizi (ČVRT) jako orgán státní správy pro oblast rozhlasu a televize a Slovenský výbor pro rozhlas a televizi (SVRT) se stejnou kompetencí pro Slovensko. K 1. 12. 1957 Čs. televize přestává spadat pod Československý rozhlas a stává se vedle Československého rozhlasu samostatnou institucí, která se zodpovídá ČVRT, jehož vedení je složeno z rozhlasových a televizních programových pracovníků a také členů ÚV KSČ. Zřízením výborů také končí dosavadní podřízenost rozhlasu Ministerstvu kultury. ČVRT má na starosti hospodářské, programové i ideové aspekty obou institucí a zodpovídá se přímo předsednictvu vlády. Technické zajištění televizního vysílání ale ještě rok poté spadá do kompetence Ministerstva spojů. Prvním předsedou ČVRT je jmenován František Nečásek, dosavadní ředitel Československého rozhlasu.²⁷ Předseda ČVRT také jmenuje (resp. odvolává) ředitele Čs. televize, který se mu přímo zodpovídá. Ředitelem televize se stává Milan Krejčí, dosavadní zástupce vedoucího odboru tisku, rozhlasu a televize ÚV KSČ. V souvislosti s touto novou organizací je také důležité, že Československá televize v rámci ČVRT funguje od 1. 1. 1958 jako samostatná

²⁵ Jarmila Cysařová, Československá televize a politická moc 1953-1989. *Soudobé dějiny* 9, 2002, č. 3-4, s. 521-537.

²⁶ Petr Bednařík, Jan Jiráček, Barbara Köpplová, *Dějiny českých médií: Od počátku do současnosti*. Praha: Grada, 2011, s. 292.

²⁷ Petr Bednařík, Jan Jiráček, Barbara Köpplová, *Dějiny českých médií: Od počátku do současnosti*. Praha: Grada, 2011, s. 296.

rozpočtová organizace. Ke stejnému datu je rovněž zavedena programová struktura ústředního televizního programu, která určuje podíl Ústředního televizního studia Praha, Televizního studia Ostrava a Televizního studia Bratislava²⁸ na celostátním televizním programu a také určuje pro vysílání zmíněných studií fixní schémátová okna.²⁹ Od začátku roku 1958 také přechází studiová technika z podřízenosti ministerstvu spojů přímo pod Československou televizi. Závěr dekády 50. let přináší ještě další výraznou organizační změnu. Na začátku roku 1959 získává televize vlastní kapitolu ve státním rozpočtu, přičemž návrh rozpočtu a schvalování rozpočtu Čs. televize přechází do kompetence kulturního výboru Národního shromáždění republiky Československé.³⁰ Později ve stejném roce je vládním nařízením č. 63/ 1959 z 1. října 1959 zrušen ČVRT i SVRT. Československá televize i Československý rozhlas se stávají samostatnými ústředními organizacemi, jejichž fungování, úkoly a uspořádání jsou schvalované přímo vládou a v otázce politických a ideových jsou podřízené ÚV KSČ³¹. Vzniká Výzkumný ústav rozhlasu a televize (VÚRT), který je organizačně připojen k Čs. televizi a plní různé výzkumné úkoly pro média rozhlasu a televize. Na pozici ředitele Československé televize střídá Milana Krejčího od 1. 10. 1959 Adolf Hradecký³², dosud působící jako ředitel Československé tiskové kanceláře. Nejužší vedení televize pak spolu s ním představují 4 náměstci.³³

²⁸ TS Studio Ostrava zahájilo vysílání 31. 12. 1955, TS Bratislava 3. 11. 1956, spolu se zahájením jejich vysílání je dosavadní název Televizní studio Praha změněno na Ústřední televizní studio Praha.

²⁹ Schémátové okno představuje časově určenou složku programového schématu, která je plněna konkrétními televizními pořady.

³⁰ Kolektiv autorů, *Dějiny českých médií v datech*. Praha: Karolinum 2003, s. 211.

³¹ Jarmila Cysařová, *Televize a moc 1953-1967*. Studijní materiály výzkumného projektu Československo 1945 - 67. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1996, s. 16.

³² Funkce ředitele Čs. televize se se změnou na ústřední organizaci mění na funkci ústředního ředitele Čs. televize.

³³ Funkce náměstků zastávají: Valter Feldstein (Zástupce ÚŘ a náměstek pro programovou tvorbu), František Svejkovský (Náměstek pro techniku a výstavbu), Jaroslav Břinčil (Náměstek pro ekonomiku a správu) a Jiří Beneš (Náměstek pro programovou výrobu). Kolektiv autorů, *Dějiny českým médií v datech*. Praha: Karolinum 2003, s. 211.

2.2 Organizační vývoj ČST v průběhu 60. let

Během prvních sedmi let svého vysílání se televize dostávala stále více do centra zájmu jak veřejnosti, tak Komunistické strany Československa. Důkazem o zájmu ÚV KSČ³⁴ o mladé televizní médium je především *Usnesení ÚV KSČ o stavu a nových úkolech Čs. televize a jejich vztazích k ostatním kulturním institucím* z 24. 5. 1960, jehož znění sděluje následující:

“Ústřední výbor KSČ konstatuje, že se televize v Československu díky svému rozšíření a možností stává důležitým prostředkem politické a kulturní výchovy pracujících. (...) Protože lze předpokládat další masový rozvoj televize, k jejímuž vysílání se už dnes každodenně shromažďují miliony diváků, je možno říci, že tu jde o jeden z nejdůležitějších nástrojů výchovy lidu v komunistickém duchu”³⁵.

Cílem *Usnesení* je potvrdit stranickou kontrolu nad televizním médiem, jehož vysílání dokument kritizuje za nedostatečné z pohledu politicko - ideové úrovně. Zvýšení této úrovně ukládá především politicko-zpravodajským pořadům, ale nedostatky vytýká i dalším programovým složkám, uměleckému programu, vysílání pro děti a mládež i sportovnímu vysílání. V *Usnesení* ÚV KSČ apeluje na aplikaci řady změn, na příklad zavedení celostátního zpravodajství, pravidelných jazykových kurzů ruštiny nebo výrobu pořadů věnovaných výhradně divákům pracujícím v zemědělství. V uměleckém programu usnesení na příklad volá po zvýšení úrovně zábavně hudebních pořadů, ve kterých je dle znění dokumentu na místě „*odstranění sentimentality a banality v textu a celkové pozvednutí úrovně*“.³⁶ Stejně tak kritiku za nedostatečnou ideovou úroveň směřuje na oblast filmové tvorby nebo tvorby pro děti a mládež.³⁷ *Usnesení* ve smyslu nápravy nevyhovující ideové

³⁴ Ústřední výbor Komunistické strany Československa.

³⁵ *Usnesení ÚV KSČ o stavu a nových úkolech Čs. televize a jejich vztazích k ostatním kulturním institucím.* Archiv ČT. Sign. Ve1, Inv. č. 233, k. 29.

³⁶ *“Současný stav zábavných pořadů je do určité míry odrazem celkového stavu na tomto území kultury. Je však třeba, aby se televize nespokojovala s touto situací, ale aby vynaložila všechny své síly na překonání nízké úrovně zábavných pořadů.”* *Usnesení ÚV KSČ o stavu a nových úkolech Čs. televize a jejich vztazích k ostatním kulturním institucím.* Archiv ČT, sign. Ve1, Inv. č. 233, k. 29. str. 4

³⁷ Jako jeden z úkolů ČST nastoluje povinnost vypracovat do budoucna *“koncepti vysílání, které by bezprostředně napomáhalo vyučovacímu programu našich škol.”* *Usnesení ÚV KSČ o stavu a nových*

úrovně pořadů navrhuje zavedení ideového a tematického plánování televizního vysílání, po tzv. ideově-tematickém plánu.³⁸ Mimo kritiky nízké angažovanosti televizního vysílání i zodpovědných televizních pracovníků je *Usnesení* jedním z prvních vládních dokumentů směřujících na vedení Čs. televize, který ve svém obsahu zmiňuje plán zavedení II. programu. V tomto kontextu se budu dokumentu věnovat v následující kapitole.

Zásadní posuny v institucionálním vývoji Čs. televize ve smyslu legislativního rámce jejího fungování se odehrály v letech 1963 a 1964. 15. listopadu 1963 Československá vláda schválila status Československé televize. Zásadní právní normou upravující vnější i vnitřní vztahy Československé televize, která určuje právní základ činnosti televize, je pak zákon o Československé televizi č. 18/ 1964.³⁹ Tento zákon, který byl přijat Národním shromážděním Československé socialistické republiky 31. 1. 1964, mimo jiné určuje, že ústřední ředitel ČST je do své funkce jmenován a i z ní odvoláván Československou vládou a přímo vládě se také za činnost televize zodpovídá. V roce 1964 je druhý rok ústředním ředitelem Československé televize Jiří Pelikán, který funkci zastává až do 25. 9. 1968.⁴⁰ Ideově je Československá televize bez jakéhokoliv mezičlánku vedena orgány ÚV KSČ a shoda televizního vysílání s politikou vládnoucí komunistické strany je v 1. paragrafu zákona popsána následovně: *“Československá televize svou činností založenou na politice Komunistické strany Československa provádí masově politickou a výchovnou práci, podporuje tvůrčí iniciativu lidu a přispívá k dovršení kulturní revoluce.”*⁴¹

Zákonem o Československé televizi a potvrzením podřízenosti ÚV KSČ se do značné míry dovršuje institucionální vývoj Československé televize ve smyslu postavení vůči vládnoucí

úkolech Čs. televize a jejich vztazích k ostatním kulturním institucím. Archiv ČT, sign. Ve1, Inv. č. 233, k. 29. s. 8.

³⁸ Zpětně je ale možné konstatovat, že požadavky vytyčené *Usnesením*(..) do televizní praxe bezprostředně nevyšly a nedodržování ideově-tematických plánů a kritika ideové úrovně pořadů je opakována v roce 1963, kdy je důvodem pro personální změny ve vedení uměleckého programu a filmovém vysílání.

³⁹ Zákon ze dne 31. ledna 1964 o Československé televizi v plném znění uveden na WWW: <http://www.koncelik.eu/zakon-o-cst-18-1964/> [cit. 8. 11. 2015].

⁴⁰ Poté je v reakci na události 21. srpna 1968 nahrazen vládním zmocněncem Bohumilem Švecem.

⁴¹ Zákon o Čs. televizi č. 18/ 1964, paragraf 1. Dostupný na WWW: <http://www.koncelik.eu/zakon-o-cst-18-1964/> [cit. 8. 11. 2015].

straně. Tento zákonem deklarovaný stav trvá víceméně až do listopadové revoluce roku 1989, s výjimkou několika měsíců na jaře roku 1968.

Zastavme se zde krátce ještě u způsobu financování Čs. televize. Po roce 1964 je ve státním rozpočtu Čs. televizi přidělena zvláštní kapitola. Veškeré její potřeby na investiční výrobu pořadů, technický rozvoj a také programovou činnost byly zajišťovány plány, které byly součástí národohospodářských plánů republiky a jejich podrobné složky byly projednávány s příslušnými ministerstvy. Rozpočet ČST se skládal ze tří hlavních složek. První tvořily příjmy z koncesionářských poplatků, přičemž jak ukázal statistický úvod, počet koncesionářů v dekádě 60. let strmě narůstal a tak se příjmy Čs. televize z koncesí každoročně navyšovaly. Druhou složkou byly výnosy z vlastní činnosti televize. Příkladem takové činnosti je uvádění televizní reklamy nebo provozování televizní loterie. Třetí složku televizního rozpočtu pak představovaly příjmy od státu. Ty nicméně pokrývaly jen ty investiční výdaje (typicky do rozvoje a výstavby), na které nedostačovaly finance získané z prvních dvou zmíněných složek, tedy z koncesionářských poplatků nebo z vlastní činnosti.

K citelným změnám ve vnitřní organizaci Čs. televize dochází také po květnu 1964, kdy ÚŘ ČST Jiří Pelikán zrušil dosud existující funkce tří vedoucích programů, konkrétně politicko-zpravodajského programu, uměleckého programu a programu pro děti a mládež a vytvořil na jejich místě Hlavní redakci programu. Ta představovala orgán podřízený ústřednímu řediteli ČST a její primární funkcí byla celostátní programová koordinace.

O necelý rok později, k 1. 3. 1965, dochází ke změnám ve vnitřní organizaci Čs. televize v reakci na usnesení *O stavu, činnosti a úloze Čs. televize*, které bylo přijato v únoru 1965.⁴² Jeho obsahem je především další kritické zhodnocení nízké stranické angažovanosti televizních pracovníků a také ideově nevyhovující a z pohledu ÚV KSČ politicky chybný obsah televizního vysílání. Usnesení se zaměřilo na kauzy publicistických pořadů, které se věnovaly aktuálním společenským tématům, z nichž asi veřejnosti nejznámější byl na svou dobu tematicky progresivní a divácky populární publicistický cyklus ZVĚDAVÁ KAMERA.⁴³ Další součástí *Usnesení* je zadání k přezkumu výsledků výzkumných ústavů

⁴² Kontrolní zpráva o plnění usnesení PÚV KSČ O stavu, činnosti a úloze Čs. televize.

Archiv ČT, sign. Spr, Inv. č. 47, k. 10, s. 1.

⁴³ ZVĚDAVÁ KAMERA (Vladimír Branislav, 1965).

(VÚRT). Přezkum rovněž vedl k vypracování návrhu opatření k soustředění výzkumných sil s ohledem na plánovanou přípravu II. programu a barevného televizního vysílání.

K 1. 3. 1965 je také zřízena funkce 1. náměstka ústředního ředitele. Do jeho kompetence spadalo celostátní řízení a koordinace programu, vedení Hlavní redakce programu, televizní a filmové tvorby a Telexportu.⁴⁴ Do funkce je jmenován bývalý redaktor Mladé fronty a ČTK, překladatel a novinář Zdeněk Noháč, který je později⁴⁵ z pozice 1. náměstka ÚŘ ČST přesunut na přípravu II. programu, kterou zaštiťoval ve funkci ředitele a později šéfredaktora II. programu a barevného televizního vysílání. V rámci nové vnitřní organizace roku 1965 přímo pod ÚŘ spadají tři náměstci ÚŘ ČST. Do pozice náměstka ÚŘ pro programovou tvorbu v oboru zpravodajsko - publicistickém je dosazen Jaroslav Hondlík. Jiří Plachý je dosazen do funkce náměstka ÚŘ pro umělecký program a do jeho řízení spadá literárně dramatické vysílání, hudební vysílání, zábavné pořady a v neposlední řadě filmové vysílání a tvorba pro mládež.⁴⁶ Pozici technicko - ekonomického náměstka zastává bývalý náměstek pro programovou výrobu Jiří Beneš. Jemu se zodpovídá ředitel výstavby a rozvoje ČST František Svejkovský, ekonomický ředitel ČST Jaroslav Břinčil a také Karel Kohout, který je v té době ředitelem provozu Televizního studia Praha (TSP) a vedoucím všech provozních složek a útvarů ČST. Přimo ústřednímu řediteli ČST také zodpovídají ředitelé oblastních studií ČST, tedy ředitel Televizního studia Brno, ředitel Televizního studia Ostrava a také oblastní ředitel Československé televize pro Slovensko.

Rok 1966 přináší změnu ve financování Československé televize. Ta se v září 1966 stává příspěvkovou organizací a dostává tedy příspěvek ze státního rozpočtu na základě plánovaného hospodářského výsledku. Oproti předchozímu zřízení, kdy byla Československá televize zvláštní rozpočtovou organizací se samostatnou kapitolou v rozpočtu, dochází k několika změnám. Vztah ke státnímu rozpočtu se omezil na odvod z provozní činnosti. Hospodářský výdělek mohla ČST volně využít a proinvestovat, převést peníze do rezervního fondu na příští kvartály nebo je vložit do pobídkového fondu.

⁴⁴ Kontrolní zpráva o plnění usnesení PÚV KSČ O stavu, činnosti a úloze Čs. televize.

Archiv ČT, sign. Spr, Inv. č. 47, k. 10, s. 3.

⁴⁵ K únoru 1969.

⁴⁶ Jak Hondlík, tak Plachý byli do funkcí náměstků ÚŘ dosazeni direktivně ÚV KSČ jako pracovníci stranických orgánů v reakci na výše zmíněné *Usnesení*.

Od 12. ledna 1967 na základě Zákonného opatření č.1 Sb. předsednictva Národního shromáždění se ústřední ředitel Československé televize stává zodpovědný Ministerstvu kultury a informací, nikoliv přímo vládě. Vláda ho na popud tohoto ministerstva odvolává, resp. jmenuje.

Do období 1960 – 1968 spadají zásadní body organizačního vývoje ČST. Ve smyslu legislativního rámce je klíčový zákon o Československé televizi z roku 1964. Jako hlavní výrobní a programové organizační složky Čs. televize se v průběhu 60. let konstituují hlavní redakce, které společně tvoří složku programu. Do roku 1968 jsou také uvedena do provozu mimo hlavních televizních studií v Praze a Bratislavě i další krajská studia Československé televize: Studio Brno, Studio Ostrava a také Studio Košice. V krajích se konstituují také krajské zpravodajské redakce a osnova těchto pěti hlavních televizních studií je pak stabilní až do počátku devadesátých let.

Rok 1968, kulturní uvolnění následující po Pražském jaru i události následující po vpádu vojsk Varšavské smlouvy 21. srpna je obdobím, kdy v Československé televizi dojde k dalekosáhlým změnám, které vyústí ve svém důsledku na počátku 70. let ve zkonsolidovanou podobu ČST. Po lednu 1968 postupně zeslabuje stranický dohled nad televizním vysíláním, dochází k rehabilitaci televizních pracovníků, kteří byli nuceni v předchozích letech opustit z politických důvodů své posty a do vysílání vstupuje řada pořadů s obsahem kritickým k dosavadní politické a společenské situaci.⁴⁷ Toto období rostoucí mediální svobody je ukončeno událostmi 21. srpna 1968 a následujících dní, ve kterých hrály hromadné sdělovací prostředky, především tedy rozhlas a televize, důležitou roli ve snaze o objektivní informování veřejnosti o vývoji situace způsobené vstupem vojsk Varšavské smlouvy na československé území.

V reakci na srpnové události jsou pak v září 1968 odvoláni ze svých funkcí dosavadní ředitelé Československého rozhlasu Zdeněk Hejzlar i Československé televize Jiří Pelikán. Na pozici ÚŘ ČST je nejdříve jmenován vládní zmocněnec Bohumil Švec a v prosinci 1968 se pak ústředním ředitelem Československé televize stává Josef Šmídmajer. Ve vztahu k II. programu je na podzim 1968 poprvé konstituován jeho samostatný organizační útvar a rok

⁴⁷ Mezi takové pořady můžeme zahrnout na příklad publicistické publicistické cykly SONDY (Ljulgana Lorencová ad., 1968 -1991) nebo VĚC VEŘEJNÁ (Karel Pech, 1966 - 1968).

1969 můžeme označit za období finalizace jeho koncepce a začátek intenzivní dramaturgické přípravy a programové výroby. Zahájení vysílání je stanoveno na datum 9. 5. 1970, pravidelné vysílání pro veřejnost je zahájeno reálně o den později, 10. 5. 1970. Redakce II. programu je na úseku programu zřízena k 1. říjnu 1968 a Josef Šmídmejser pak k únoru 1969 ustanovuje vznik ředitelství II. programu a barevného televizního vysílání.

Za Šmídmejserova působení ve funkci ústředního ředitele je také v Československé televizi v rámci probíhající konsolidace a nástupu nového vedení řada pracovníků z politických důvodů přesunuta do funkcí bezprostředně neovlivňujících televizní vysílání. To se zásadním způsobem projeví na složení redakce II. programu v roce 1969, protože řada pracovníků, kteří nepodali výpověď či nezůstali v zahraničí, byla přesunuta právě na přípravu II. programu.⁴⁸ Vzhledem k tomu, že se stranická kontrola soustředila v tomto období především na probíhající televizní vysílání, představoval II. program v době své přípravy možnost uplatnění pro televizní pracovníky a tvůrce, jejichž další působení ve strukturách I. programu bylo z politických důvodů problematické nebo bylo zcela znemožněno.

Od počátku roku 1969 dochází k postupnému omezování tvůrčí a mediální svobody v rámci televizního vysílání a v lednu 1969 probíhají první rozsáhlé personální čistky v reakci na publicistické pořady věnující se úmrtí Jana Palacha. Upevňování stranické kontroly nad televizním vysíláním pokračuje do 6. srpna 1969, kdy střídá na pozici ústředního ředitele Josefa Šmídmejsera Jan Zelenka, pod jehož vedením jsou následně v Československé televizi mimo jiné zahájeny kádrové prověrky a nastoleny mocenské mechanismy, které přetrvávají po celé období tzv. normalizace, tedy do roku 1989. Důležitou změnu představuje v roce 1969 také přechod na federativní uspořádání státu, jehož projevem v rámci ČST je nárůst pravomocí národních organizací.

Krátce bych se zde chtěla zastavit u vnitřní organizace ČST v roce 1970, kdy byl II. program uveden do vysílání. Zjednodušeně by se dala popsat následovně: v čele instituce ČST stojí ústřední ředitel, který má k dispozici tři celostátní odborné poradní orgány, programovou radu, vědeckotechnickou radu a ekonomicko-správní radu. Přímo ústřednímu řediteli je pak podřízena Ústřední redakce zpravodajství a politické publicistiky. Televizní studia ČST jsou složena ze tří hlavních složek: programu, provozu a správy. Program tvoří hlavní redakce dělené podle oborů své činnosti (např. Hlavní redakce zábavných pořadů, Hlavní redakce

⁴⁸ Jarmila Cysařová, Československá televize a politická moc 1953 – 1989. *Soudobé dějiny* 9, 2002, č. 3 – 4., s 531.

tělovýchovy a motorismu ad.). Složku provozu pak tvoří tři útvary. Útvar technického provozu, útvar filmového provozu a útvar scénického provozu. Do složky správy pak spadá ekonomické oddělení, hospodářské, otázky evidence, zásobování a výpočetní techniky.

Výrobu televizních pořadů zajišťují útvary řízení programové výroby každého konkrétního studia ČST a samotnou výrobu v praxi realizují stabilní výrobní štáby, které spadají pod jednotlivé hlavní redakce. Programová skladba a koordinace spadá pod Hlavní redakci programu v Praze a Bratislavě.⁴⁹

V období programové přípravy, tedy od roku 1968/1969 do roku 1970, je II. program samostatnou redakcí na úseku programu, v lednu 1970 pak vzniká hlavní redakce II. programu. II. program má po celou dobu přípravy vlastní výrobu a organizaci a jeho redakce je do značné míry nezávislá na strukturách I. programu. Takto funguje redakce II. program nicméně pouze přibližně dva a půl roku po zahájení svého vysílání. V roce 1972 je hlavní redakce II. programu a BTV direktivně zlikvidována a začleněna do organizační struktury I. programu.⁵⁰

⁴⁹ Vladimír Strasmajer, *Cesta k divákovi: Dvacet let Československé televize*. Československá televize, 1973, s. 97.

⁵⁰ Pokud není uvedeno jinak, pro tuto kapitolu jsem čerpala především z následující literatury: Martin Štoll, *I. 5. 1953 – Zahájení televizního vysílání*. Praha: Havran 2011. Petr Bednařík, Jan Jirák, Barbara Köpplová, *Dějiny českých médií: Od počátku do současnosti*. Praha: Grada, 2011, Kolektiv autorů, *Dějiny českým médií v datech*. Praha: Karolinum 2003. Rovněž internetových pramenů www.louc.cz, www.ceskatelevize.cz.

3. KAPITOLA: Vznik II. programu ČST jako politický cíl

“Vytvoření druhého paralelního programu se stává stále naléhavějším úkolem nejen naší televize, ale celé československé kulturní politiky.”⁵¹

Jak nastínila úvodní kapitola této diplomové práce, již od počátku pravidelného televizního vysílání rostl v Československu zájem o televizní médium jak ze strany veřejnosti, tak vládnoucí Komunistické strany Československa, která v televizi viděla potenciální účinný nástroj pro manipulaci veřejného mínění a politickou propagandu. Důkazem zvyšující se důležitosti televizního média je mimo zvyšujícího se počtu koncesionářů také vývoj postavení televize z institucionální součásti Čs. rozhlasu ke statutárně nezávislé instituci Čs. televize s vlastní položkou ve státním rozpočtu. Pozdější podřízení ústředního ředitele Čs. televize přímo ÚV KSČ a zesílení politické kontroly nad obsahem vysílání pak dokazuje sílící zájem vládnoucí strany o televizní médium a jeho využívání k prosazování ideologických cílů.

3.1 Politická motivace pro rozšíření televizního vysílání ČST o II. program

Televizní vysílání probíhalo v prvních 17 letech⁵² pouze na jednom vysílacím programu a z pohledu programové dramaturgie a skladby bylo obtížné naplnit různá divácká očekávání v konkrétních vysílacích časech, především divácky nejvíce exponovaném večerním prime -
timu⁵³ a neexistence programové alternativy mohla dlouhodobě ohrožovat udržení masivního diváckého zájmu o televizní vysílání.⁵⁴ Od existence dvou televizních programů a vzniku další vysílací plochy v podobě dalšího programu bylo možné si slibovat, že televizní vysílání osloví více diváckých skupin a televize tak ještě více naplní svůj status vyřčený v *Usnesení ÚV KSČ z roku 1960*,⁵⁵ tedy *“nejdůležitějšího nástroje výchovy lidu v komunistickém duchu.”* Zájem o rozšíření televizního vysílání o další vysílací program ale v průběhu 50. a 60. let mimo aspektu sledovanosti posilovaly i jiné faktory. Součástí výchozí argumentace pro

⁵¹ Usnesení ÚV KSČ o stavu a nových úkolech ČST. Archiv ČT, Sign. Ve1, inv. č. 233, k. 29, s. 4.

⁵² Konkrétně v letech 1953 - 1970.

⁵³ Od 20 do 22 hodin.

⁵⁴ Dlouhodobá kritika vztahující se k problematice absence programové alternativy, viz. *Vladislav Čejchan: Televize - Druhý program. Film a doba*, 14, 1968, s. 428 – 434. Milan Schulz, *Televize aneb jak zrušit monopol. Film a doba*, 14, 1968.

⁵⁵ Usnesení ÚV KSČ o stavu a nových úkolech ČST. Archiv ČT, sign. Ve1, inv. č. 233, k. 29, s. 2.

zavedení II. programu byla skutečnost, že Československo v rozvoji televizních programů zaostávalo za řadou dalších (nejen) evropských zemí s pravidelným televizním vysíláním. Situace byla na příkladu několika zemí stručně nastíněna také v úvodní kapitole této diplomové práce. Zaostávání v rozvoji televizního vysílání reflektují také veškeré materiály zabývající se přípravou II. programu v průběhu 50. a 60. let. Skutečnost, že v mnoha zemích byl druhý program zaváděn v době, kdy byla tamní popularita a dosah televizního vysílání prokazatelně nižší, než ve stejné době v Československu, vytvářela tlak na vládní orgány i samotnou instituci Čs. televize na zavedení co nejkratšího časového harmonogramu pro zahájení vysílání II. programu také u nás.

S vysíláním zahraničních televizí úzce souvisí i další z klíčových faktorů, které ovlivnily první procesy vedoucí k přípravě II. programu v Československu, kterým byl přeshraniční dosah televizních vysílačů sousedních zemí. Přeshraniční dosah televizního vysílání byl dlouhodobě běžným jevem v řadě evropských zemí,⁵⁶ nicméně v zemích tehdejšího východního bloku představoval také politický problém z důvodu šíření komunistické ideologii nekonvenujícího vysílání západoevropských zemí. Diváci žijící nejen v pohraničních oblastech, ale i některých vnitrozemních oblastech Československa mohli často přijímat televizní vysílání z NDR, Polska, Maďarska, ale také z Rakouska a Německé spolkové republiky. Ze zmíněných zemí pak konkrétně rakouské a západoněmecké televizní vysílání představovalo pro Komunistickou stranu Československa problém z důvodu potenciálního šíření ideologicky nežádoucí “západní propagandy”.⁵⁷ Jak potvrzuje na příklad *Zpráva O pronikání zahraničního televizního vysílání na území ČSR z roku 1959*, která reflektuje problematičnost obsahu zahraničního televizního vysílání ve vztahu k tehdejšímu politickému režimu ČSR následovně:

⁵⁶ Fenoménu přeshraničního vysílání na příkladu Rumunska 80. let se věnuje také např. Dana Mustata, In: Dana Mustata, *Within Excess Times and Deficit Space : Cross- border television as a transnational phenomemnon in 1980s Romania*. Andrea Flickers, Catherine Johnson, *Transnational Television History: A Comparative Approach*. New York: Routledge, 2012, s. 87.

⁵⁷ Dosah zahraničního televizního signálu je možné vyjádřit pro lepší přehlednost také procentuálně: V Brněnském kraji bylo v roce 1959 zaměřeno na příjem rakouské televize 80 % procent televizních přijímačů, v Bratislavě přibližně 20 %. V krajích Karlovy Vary, Plzeň a České Budějovice přijímá západoněmeckou televizní stanici ARD přibližně 25 % majitelů televizorů. Zpráva o pronikání zahraničního televizního vysílání na území ČSR a o současném stavu rozvoje Čs. televize. Archiv ČT, Materiály vládní komise pro výstavbu televize 1958-1959, sign. Ve1, inv. č. 72, k. 16, s. 1.

*“Vedle nezávadného obsahu se ve značném počtu relací [západoněmecké a rakouské televize pozn.aut.] vyskytují proamerické formy politického, kulturního a hospodářského života.” (...) “Západní Německo se stává ideologickou bází západních imperialistických mocností, především USA, využívajících všech technických prostředků k ovlivňování veřejného mínění, nejen vlastní země, ale zejména lidově demokratických zemí, sousedících s NSR. (...) Státy socialistického tábora jsou špiněny, pomlouvány a napadány. Děje se tak nejen otevřeně, ale i skrytou formou, pod záštitou plné objektivnosti.”*⁵⁸

Mimo politického rozměru představovalo přeshraniční televizní vysílání pro Čs. televizi také problém technické povahy. Součástí tohoto problému byla skutečnost, že pohraniční oblasti Československa nebyly ještě na konci 50. let dostatečně pokryty signálem televizních vysílačů I. programu ČST a existovala tedy skupina diváků, kteří na svých televizorech přijímali výhradně zahraniční televizní vysílání. Přeshraniční televizní vysílání ale pronikalo i do oblastí, které byly signálem I. programu pokryty, nicméně zahraniční vysílače díky své vyšší výkonnosti signál ČST rušily nebo vytlačovaly. Ve výsledku tedy bylo možné přijímat zahraniční televizní vysílání na značně velkém území Československa. Navíc skupina televizních diváků, která mohla přijímat jak signál domácí, tak zahraniční televize, byla seznámena se stavem a úrovní vysílání zahraničních televizí a měla možnost jej přímo komparovat se stavem televizního vysílání Čs. televize. K porozumění diváckému chování v oblastech s průnikem zahraničního vysílání provedla ČST v roce 1959 průzkum diváckého mínění. Ten měl zmapovat divácké chování ve vztahu k přeshraničnímu televiznímu vysílání a obecně dokládá, že:

*“Mnoho občanů jako důvod k poslechu cizí televize uvádí zajímavější, pestřejší a poutavější program, než má naše televize. Není pochyb o tom, že část posluchačů poslouchá cizí televizní programy také pro jejich politické zaměření.”*⁵⁹ Omezení diváckého zájmu o zahraniční vysílání a dosahu signálu zahraničního vysílání na československém území se se pro Čs. televizi staly v nadcházejících letech důležitými politickými úkoly a bylo rozhodnuto o

⁵⁸ Zpráva o pronikání zahraničního televizního vysílání na území ČSR a o současném stavu rozvoje Čs. televize. Archiv ČT, Materiály vládní komise pro výstavbu televize 1958-1959, sign. Ve1, inv. č. 72, k. 16, s. 3.

⁵⁹ Zpráva o pronikání zahraničního televizního vysílání na území ČSR a o současném stavu rozvoje Čs. televize. Archiv ČT, Materiály vládní komise pro výstavbu televize 1958-1959, sign. Ve1, inv. č. 72, k. 16, s. 3.

rychlém řešení tohoto problému skrze urychlený rozvoj vysílací a přenosové sítě a také diváckým zatraktivněním obsahu televizního vysílání.

Proto v prosinci 1958⁶⁰ projednává Vládní komise pro výstavbu televize v Československu návrh zprávy a usnesení pro ÚV KSČ o současné situaci rozvoje televize v Československu se zvláštním zřetelem k situaci vzniklou v minulých letech pronikáním zahraničního televizního signálu na naše území. V návrhu zprávy jsou především diskutovány možnosti zlepšení příjmu signálu ČST v oblastech, kam zahraniční televizní vysílání zasahovalo nebo tam, kde ruší signál vysílačů Československé televize.⁶¹ Pro představu o dosahu zahraničních vysílačů na československém území je na místě uvést, že celkově bylo na konci 50. let v Československu možné přijímat signál z celkem 10 rakouských a západoněmeckých vysílačů, což byl počet srovnatelný s celkovým množstvím vysílačů ČST na celém československém území.⁶²

Plánované řešení problému s přeshraničním vysíláním bylo především technické povahy a mělo dvě fáze. První fází měla být urychlená dostavba sítě vysílačů I. programu ČST a maximalizace pokrytí území jeho signálem. Druhou fází řešení pak mělo být zatraktivnění televizního vysílání Čs. televize, čímž mělo být dosaženo odklonu diváckého zájmu od zahraničního televizního vysílání k domácímu. Hlavními body této druhé fáze bylo rozšíření vysílání Čs. televize o II. program a v návaznosti na něj také zavedení barevného televizního vysílání.⁶³ Uvažovalo se, že pokud bude signál II. programu dostatečně silný a jeho programová nabídka dostatečně divácky atraktivní, dosáhne se příklonu divácké veřejnosti k domácímu televiznímu vysílání. Výstavba II. programu tedy představovala na sklonku 50. let součást technického řešení primárně politického problému a sloužit především k omezení vlivu přeshraničního vysílání na diváckou veřejnost a posílení pozice ČST. Obě fáze

⁶⁰ Zápisy ze schůzí VK pro výstavbu televize v ČSR, 15. 12. 1958 a 23.12. 1958. Archiv ČT, sign. Ve1, inv. č. 70, k.16.

⁶¹ Na příklad signál rakouského televizního vysílače Jauerling postaveného v roce 1958 byl natolik silný, že rušil signál i z vysílačů Praha a Ostrava a negativně ovlivňoval příjem signálu ČST na značně velkém území Čech a Moravy. Podobný oblastní dosah měl i signál západoněmeckých vysílačů. Archiv ČT, Televizní vysílače v ČSSR, sign. P. inv. č. 230, k. 23.

⁶² Zpráva o opatřeních k zavedení druhého programu v ČSR, Tamtéž..

⁶³ V této fázi je vícekanálové televizní vysílání vnímáno především jako rozšíření televizního vysílání technické povahy, nikoliv obsahové. Stejně tak BTV představuje především technickou inovaci.

technického řešení měly probíhat ve stejném časovém rámci několika nadcházejících let. Konkrétní termín jejich dokončení nebyl v tuto chvíli určen. Řešením obou problémů byla na konci 50. let pověřena Vládní komise pro výstavbu televize v Československu, která se díky tomu stane v počátcích přípravy II. programu důležitým orgánem.

3.2 Vládní komise pro výstavbu televize a její funkce v počátcích příprav II. programu

Ve vnitřních materiálech pro vedení ČST z druhé poloviny 60. let věnujících se koncepci II. programu můžeme nalézt tvrzení, že *“úvahy o rozvoji II. programu Československé televize a o barevném vysílání začaly v ČT podle doložitelných materiálů v roce 1965”*⁶⁴ Od druhé poloviny 60. let můžeme ale mluvit o přípravě koncepční a postupné přípravě II. programu ve smyslu programovém. Počátky technické přípravy II. programu ČST ale dle dostupných materiálů spadají do let 1958 - 1959 a to především do kompetence Vládní komise pro výstavbu televize v Československu, která je pověřena řešením technického zajištění budoucího vysílání II. programu. Vládní komise pro výstavbu televize v Československu byla vládním orgánem zabývajícím se rozvojem televize na našem území a v prosinci 1958 předložila první návrh koncepce technického zajištění vysílání II. programu v souvislosti s otázkami nedostatečného pokrytí území televizním signálem I. programu a otázkou pronikání signálu zahraničních televizní na území Československa.

Zavedení II. televizního programu stanovuje jako směrnici pro rozvoj televize v ČSR již XI. sjezd Komunistické strany Československa konaný od 18. června 1958. Vládní komise pro výstavbu televize pak v návaznosti na tuto směrnici projednává⁶⁵ návrh zprávy a usnesení pro ÚV KSČ o současné situaci rozvoje televize v Československu se zvláštním zřetelem na situaci vzniklé pronikáním zahraničního signálu na československé území.⁶⁶ Do jednání o

⁶⁴ Materiál pro vedení ČT, II. Program a barevné vysílání ČT - návrh koncepce, organizace a programového zajištění z 18. 12. 1969, zpracoval V. Kovářik, předkládá Z. Noháč. Archiv ČT, sign. Red., inv. č. 1703, k. 243.

⁶⁵ Zápisy ze schůzí VK pro výstavbu televize v ČSR, 15. 12. 1958 a 23.12. 1958. Archiv ČT, sign. Ve1, inv. č. 70, k.16.

⁶⁶ Vzhledem k poruchovosti signálu a nedokončené síti vysílačů na území Československa v druhé polovině 50. let můžeme problém pronikání zahraničního signálu do ČR rozdělit na dvě části. První představuje skupina diváků, kteří přijímali výhradně signál zahraničních televizí, protože neměli možnost kvůli špatnému pokrytí přijímat signál ČT. Druhou část problému pak představuje zahraniční

zajištění dostavby vysílací sítě a možností omezení nežádoucích vlivů spojených s pronikáním zahraničního televizního signálu jsou mimo Vládní komisi zapojena i příslušná ministerstva.⁶⁷

V lednu 1959 je *Usnesením politického byra ÚV KSČ* ze dne 13. 1. 1959 ke zprávě *O pronikání zahraničního televizního vysílání na území ČSR a o současném stavu rozvoje Čs. televize*⁶⁸ uloženo Vládní komisi pro výstavbu televize vyřešit v průběhu roku 1959 koncepci II. programu s přihlédnutím k neekonomičtějšimu možnému řešení jeho technického zajištění. Vládní komise pro výstavbu ustanovila skupinu odborníků složenou ze zástupců rezortů spojů ministerstva všeobecného strojírenství a také odborníků z Československého výboru pro rozhlas a televizi (ČVRT), která se začala na počátku roku 1959 zabývat řešením plánované výstavby II. programu. V únoru 1959⁶⁹ pak předložila *Zprávu o opatřeních k zavedení druhého programu*,⁷⁰ která obsahovala zhodnocení rychlé dostavby sítě vysílačů I. programu dle zadání z předchozího roku.⁷¹ Zpráva opět reflektuje nárůst počtu televizních koncesionářů a nezbytnost rozšíření vysílání o II. program pro uspokojení divácké poptávky po širší programové nabídce a větším časovém rozsahu vysílání a současně jako primárně

televizní signál v místech, kde ruší signál domácí televize. Na příklad signál rakouského televizního vysílače Jauerling postaveného v roce 1958 byl natolik silný, že rušil signál i z vysílačů Praha a Ostrava a tím pádem negativně ovlivňoval příjem signálu ČT na značně velkém území Čech a Moravy. Podobný oblastní dosah měl i signál západoněmeckých vysílačů.

⁶⁷ Konkrétně se otázka týkala nejvíce Ministerstva vnitra, Ministerstva spojů, Ministerstva těžkého strojírenství a Ministerstva stavebnictví. V návrhu zprávy a usnesení jsou ale jako primární otázka diskutovány možnosti zlepšení příjmu televizního signálu ČST v oblastech, kam zahraniční vysílání zasahovalo nebo tam, kde vysílání zahraničních vysílačů ruší signál vysílačů Československé televize.

⁶⁸ Zpráva o pronikání zahraničního televizního vysílání na území ČSR a o současném stavu Čs. televize, 1959, Archiv ČT, Materiály vládní komise pro výstavbu televize 1958-1959, Sign. Ve1, inv. č. 72, k. 16.

⁶⁹ V lednu 1959 také předkládá náměstek ministra všeobecného strojírenství Emanuel Řehola také materiál pro jednání Vládní komise pro výstavbu televize, který se zabývá návrhem rozvoje barevné televize v ČSR. Tento materiál zhodnocuje stav barevného televizního vysílání v zahraničí, navrhuje kompetence ministerstev pro jednotlivé fáze zavádění barevného vysílání a určuje časový harmonogram příprav na zavedení BTV. Dokument nicméně v žádném směru nenaznačuje propojení barevného vysílání s druhým vysílacím programem a je tedy do značné míry samostatnou hypotézou technického zajištění barevného vysílání v Československu.

⁷⁰ Vládní komise pro výstavbu televize, r. 1955- 1959. Archiv ČT, sign. Ve1 inv. č. 72, k. 17.

⁷¹ Výhledově by mělo být televizním signálem pokryto 90% území ČSR.

politický úkol II. programu potvrzuje výše zmíněný odklon diváků od sledování zahraničního televizního vysílání: *“Lze totiž předpokládat, že maximální uspokojování náročnosti našich televizních diváků v rámci dvou televizních programů, bude mít nesporně velký vliv na zmenšení zájmu o cizí, západní, nám ideologicky nepřátelskou televizní propagandu”*.⁷²

Dokument určuje nezbytnost zajistit II. program primárně z pohledu technického: výrobních kapacit a především odbavování a přenosu televizního signálu. Konkrétně jde tedy o nutnost vybudovat pro II. program novou retranslační a vysílací síť a televizní studia vybavená pro výrobu pořadů II. programu. Naplnění těchto podmínek se v průběhu přípravné fáze ukáže jako dlouhodobě neuspokojivé, jak se pokusím ukázat dále v této diplomové práci. Zásadním bodem výše zmíněného dokumentu je pro budoucí vysílání II. programu určení IV. a V. frekvenčního pásma.⁷³ Rozdělení frekvenčních pásem mezi jednotlivé programy bude mít na přípravu II. programu výrazný vliv a dotkne se téměř všech jeho složek. Rozdělení frekvenčních pásem totiž přinášelo nejen nutnost vybudovat pro II. program vlastní vysílací síť, ale skrze ni také omezení budoucího dosahu signálu II. programu. Vzhledem k ekonomické náročnosti výstavby nové vysílací sítě se uvažovalo o pokrytí signálem pouze pro oblasti s vysokou koncentrací obyvatelstva, tedy velkých městských center. Vzhledem k tomu, že o IV. a V. frekvenčním pásmu bylo ve stejné době uvažováno i pro zavedení vysílání barevného televizního vysílání, je ve *Zprávě o opatřeních k zavedení druhého programu*

⁷² Zpráva o opatřeních k zavedení druhého programu v ČSR, str. 2. Archiv ČT, Materiály vládní komise pro výstavbu televize 1958-1959, sign. Ve1, inv. č. 72, k. 16.

⁷³ První program využíval pro vysílání I.-III. frekvenčního pásma (VHF), které se ale pro barevnou televizi a II. program ukázaly kvůli své poruchovosti a nižší kvalitě signálu jako spíše nevhodné. Televizní signál vysílaný na těchto frekvencích byl velice snadno rušen i domácími elektrospotřebiči, nemluvě o problému s rušením signálu výkonnými zahraničními vysílači. Pro II. program a barevné televizní vysílání z těchto důvodů od počátku příprav počítá s vysíláním ve frekvenčním pásmu IV.-V. (UHF). Tato pásma zaručovala stabilnější a obecně kvalitnější přenos a příjem televizního signálu. Pro šíření signálu v těchto pásmech bylo nicméně nezbytné vybudovat samostatnou síť televizních vysílačů, protože stávající vysílače pro I. program nebyly na šíření signálu ve IV. a V. pásmu uzpůsobeny. Příjem signálu ve IV. a V. frekvenčním kladl nároky i na cílového televizního diváka, protože většina na trhu dostupných modelů televizorů nebyla schopna signál ve IV. a V. frekvenčním pásmu přijímat. Pro příjem je bylo nutné dovybavit tzv. konvertory, jejichž nákup vyžadoval po divácích určitou investici. Druhou, nicméně finančně náročnější, možností byla investice do nového televizního přijímače, který dokázal přijímat signál v pásmech VHF i UHF.

poprvé navrženo, aby se toto pásmo využívalo zároveň pro černobílé vysílání II. programu, tak v budoucnu i pro zamýšlené barevné televizní vysílání (BTV).⁷⁴ Sloučení II. programu a barevného televizního vysílání mělo mimo technické otázky také prozaický důvod v ekonomické úspoře.⁷⁵ Využíváním jednotného frekvenčního pásma pro šíření signálu II. programu i BTV nevznikla nutnost budovat oddělnou třetí síť televizních vysílačů speciálně pro barevné vysílání, ale zároveň se tímto propojuje budoucí technická složka otázky vysílání II. programu s přípravami barevného televizního vysílání.⁷⁶ Pro plánovaný rozvoj televizního vysílání je pak určena nezbytnost zajistit dostatek televizních pracovníků, zahájit výrobu konvertorů a televizních přijímačů pro příjem signálu v IV. a V. frekvenčním pásmu a také začít s výrobou televizních vysílačů pro toto frekvenční pásmo. Veškeré uvedené závazky a procesy jsou určeny k dokončení v horizontu 6 let, tedy do roku 1965, kdy by mělo být také zahájeno zkušební vysílání II. programu v oblasti Prahy a Bratislavy. Do konce roku 1970 by pak dle navrhovaného plánu měla být dokončena celostátní síť II. programu v hlavních městských centrech země. Omezení dosahu signálu II. programu na oblasti městských aglomerací vychází z technického plánu výstavby vysílačů pro IV. a V. frekvenční pásmo, v nadcházejících letech ale značně ovlivní celkovou koncepci II. programu, protože jej určuje pro specifický divácký segment. Konkrétním důsledkům omezeného dosahu signálu II. programu v jeho koncepci a dramaturgii se budu věnovat v dalších kapitolách této práce.

K další konkretizaci plánů na zavedení II. programu a BTV na československém území dochází v březnu 1959. Ve schváleném oficiálním materiálu se Vládní komise pro výstavbu televize zabývá přípravou II. programu ve spojení s možnostmi přechodu na barevné televizní

⁷⁴ Tato navržená "slučitelnost" II. programu a barevného televizního vysílání by pro televizní diváky v praxi znamenala, že na přijímači pro černobílou televizi by diváci mohli přijmout jak barevný signál a sledovat jej černobíle, tak černobílý signál. Stejně tak majitelé barevných televizí by na svých přijímačích mohli bez omezení sledovat černobílé vysílání.

⁷⁵ Celkové výzkumné, vývojové a výrobní náklady na zavedení zkušebního provozu druhého programu do roku 1965 jsou autory zprávy v tuto chvíli odhadnuty na přibližně 50 milionů Kčs. Zpráva o opatřeních k zavedení druhého programu v ČSR, str. 4-6. Archiv ČT, Materiály vládní komise pro výstavbu televize 1958-1959, sign. Ve1, inv. č. 72, k. 16.

⁷⁶ Pro účely přípravy barevného televizního vysílání se měla navázat intenzivní spolupráce se SSSR ve smyslu dovozu a vývoje nezbytné televizní techniky.

vysílání a otázka barevného televizního vysílání vystupuje výrazně do popředí oproti přípravě II. programu.⁷⁷

K zahájení barevného vysílání a zároveň pravidelného vysílání II. programu má dojít v roce 1965, tedy v šestiletém horizontu. Argumentace pro tento časový harmonogram vychází z tehdejšího předpokladu, že do roku 1965 dojde k saturaci televizního trhu ve smyslu zastavení nárůstu počtu koncesionářů. V průběhu dekády 50. let se masový zájem o televizní vysílání dal vysvětlit z velké části vnímáním televize jako atraktivní technické novinky. Po předpokládané saturaci trhu a dosažení stabilního počtu televizních diváků mělo být nezbytné televizní vysílání zatraktivnit jiným způsobem a k tomuto účelu měl sloužit právě II. program. V této úvaze se projevuje vliv zahraniční praxe, podle které by II. program ve spojení s barevným televizním vysíláním mimo programové alternativy představoval v československém kontextu další technologicky a divácky atraktivní novinku, která by napomohla udržení diváckého zájmu a dalšímu nárůstu počtu koncesionářů i po roce 1965. S úvahou zatraktivnění televizního vysílání zavedením barevného vysílání ale souvisí několik omezení, které Vládní komise pro výstavbu televize zohledňuje. Především skutečnost, že příjem barevného televizního vysílání na II. programu bude ze strany diváka vyžadovat nemalou finanční investici do nového televizního přijímače a navíc jej bude moci přijímat jen relativně malá skupina diváků žijících v hlavních městech. Ze strany poskytovatele vysílání je tedy nutné diváka k této investici motivovat. Vládní komise pro výstavbu televize navrhuje, že by touto motivací mohlo být poskytování vysoké kvality barevného televizního signálu, který by nabízel atraktivní divácký zážitek.⁷⁸ S přihlédnutím k tomu, že se v roce 1959 Československá televize stále potýká s řadou technických problémů souvisejících s poskytováním bezproblémového příjmu pouze černobílého signálu I. programu, svědčí tento návrh spíše o značné nereálnosti perspektiv zainteresovaných složek.

11. března 1959 Vládní komise pro výstavbu televize projednala a schválila *Zprávu o přípravě druhého televizního programu a možnosti přechodu na barevný provoz* z 6. března téhož roku. Ta shrnuje dosavadní vývoj příprav barevné televize a II. programu na území

⁷⁷ Navazuje na konferenci o barevném televizním vysílání, která proběhla v Leningradě v roce 1956 za účasti vysílatelů zemí východního bloku. Výsledkem konference měl zjevně být jednotný postup zúčastněných států v otázce zavádění barevného televizního vysílání. Závěry konference ale nebyly z perspektivy roku 1959 uspokojivě uvedeny do praxe a zůstaly pouze v počáteční ideové rovině. Archiv ČT, BTV SSSR, sign. S, inv. č. 1098, k. 197.

⁷⁸ Barevná televize, Archiv ČT, sign. P, inv. č. 164, k. 17.

Československa, specifikuje některé technické otázky, které byly nastíněny ve výše zmíněné *Zprávě o opatřeních k zavedení druhého programu z předchozího měsíce*, a opět komparuje stav rozvoje televizního vysílání v Československu se stavem zahraničních poskytovatelů televizního vysílání se závěrem, že Československo v rozvoji značně zaostává.⁷⁹ V otázce časového harmonogramu přípravy II. programu ČST je důležitou součástí dokumentu potvrzení roku 1965 jako termínu zahájení jeho pravidelného vysílání. Pro úspěšné zajištění vysílání II. programu a barevné televize od roku 1965⁸⁰ zpráva stanovuje jako nutné splnění několika podmínek, které je možné chápat jako klíčové v otázce technického zajištění II. programu a BTV do roku 1965. V krátkosti je můžeme shrnout následovně:

- a) Veškerá přenosová zařízení musí být schopna přenášet signál černobílé i barevné televize, což platí i pro vysílače II. programu.⁸¹
- b) Nezbytnou součástí příjmu II. programu má být zajištění sériové výroby konvertorů pro příjem signálu IV. a V. pásma.
- c) Z pohledu odbavování programu je nezbytné vybudovat studiové zázemí pro II. program a barevné vysílání, s novými televizními studii se počítá v Praze a Bratislavě.

Výše zmíněné návrhy Vládní komise pro výstavbu televize z roku 1959 pronikají po roce 1960 také do materiálů ÚV KSČ. V úvodu zmiňované *Usnesení ÚV KSČ o stavu a nových*

⁷⁹ Zpráva o přípravě druhého televizního programu a možnostech přechodu na barevný provoz, Archiv ČT, nezařazeno.

⁸⁰ Ve světle výše nastíněných záměrů rozvoje televizního vysílání v letech 1958- 1959 bych zde ráda zmínila jeden okrajový návrh, který dokazuje, že názor na plánované propojení II. programu s barevným televizním vysíláním nebyl zcela homogenní. V září 1959 na jednání Vládní komise pro výstavbu její člen ing. Emanuel Řehola k tématu zavedení II. programu navrhuje, aby II. program nebyl v tuto chvíli vůbec slučován s barevnou televizí. Svůj postoj zdůvodňuje tím, že k dobudování nutných zařízení a spuštění druhého programu by mohlo dojít mnohem dříve, pokud by se jeho frekvence využívala pouze pro přenos černobílého signálu z důvodu celkové náročnosti jiného řešení. Zpětně by se dalo říci, že Řeholův návrh je v této fázi rozvoje televizního vysílání v Československu zcela realistický a v mnoha ohledech i předvídatelný. Zvláště pokud uvážíme, že pravidelné barevné televizní vysílání bylo ve skutečnosti kvůli své technické náročnosti zahájeno až o tři roky později (9. května 1973), než i tak značně opožděné vysílání II. programu v roce 1970.

⁸¹ Vysílače pro II. program měly být do roku 1965 spuštěny do provozu pouze dva, od roku 1961 má pro druhý program fungovat vysílač na Petříně.

*úkolech Čs. televize a jejích vztazích k ostatním institucím*⁸² z 24. 5. 1960 zahrnuje zavedení vysílání II. televizního programu jako jeden ze zásadních bodů pětiletého plánu 1960-1965 a potvrzuje zavedení II. programu jako politický úkol. Paragraf věnující se plánům rozvoje televizního vysílání v období let 1960 – 1965 sděluje následující:

*Rozvoj programu Čs. televize v období let 1961- 1965 se projeví zejména zavedením dopoledního vysílání pro druhé směny a zahájením vysílání druhého programu. Toto další rozšiřování televizního programu bude především závislé na vývoji prostorových, technických a provozních podmínek. Ústřední výbor předpokládá, že Čs. televize a všechny další příslušné instituce a orgány přispějí k tomu, aby dopolední vysílání pro druhé směny mohlo být uskutečněno koncem roku 1962 a druhý program pro oblast středočeského vysílače do konce roku 1965.*⁸³

*Usnesení vymezuje závazek budoucího zavedení II. programu, ale nezmiňuje již propojení vysílání II. programu s barevným televizním vysíláním. Nezbytnou podmínkou pro další rozšiřování televizního programu je rozvoj technických a prostorových kapacit, které se v následujících letech projeví jako přetrvávající problém přípravy a zajištění vysílání II. programu, ale i zajištění televizního vysílání Čs. televize jako celku. Rozvojem prostorových kapacit je zde v tuto chvíli s největší pravděpodobností rozuměna plánovaná výstavba komplexu televizního studia na Kavčích horách, kterou Československá vláda schválila na začátku února 1960.*⁸⁴ Výstavba televizních studií a jejich plánované uvedení do provozu roce

⁸² Usnesení ÚV KSČ o stavu a nových úkolech ČT a jejích vztazích k ostatním institucím. Archiv ČT, sign. Ve1 inv. č. 233, k. 29.

⁸³ Usnesení ÚV KSČ o stavu a nových úkolech ČT a jejích vztazích k ostatním institucím. Archiv ČT, sign. Ve1 inv. č. 233, k. 29. s. 7.

⁸⁴ O výstavbě rozhlasového a televizního studia v Praze bylo uvažováno již od roku 1946, kdy Čs. rozhlas vypracovává Perspektivní plán výstavby Ústřední budovy Čs. rozhlasu a televizního střediska Praha. V roce 1957 bylo pak na základě porovnávací studie ak. arch. Jana Nováka rozhodnuto o umístění nového televizního studia v Praze 4 na Pankrácké pláni. V roce 1960 ak. arch. Jiří Holý vypracoval architektonickou studii Televizního studia na Kavčích horách a byl také jmenován hlavním architektem Televizního studia Kavčí hory - Západ, tedy hlavní části celé plánované stavby. S výstavbou komplexu, resp. s výkopovými pracemi pro první fázi, se začalo již na podzim roku 1961. Kavčí hory měly být zázemím pro celý televizní provoz, od výroby po odbavování pořadů a měly vyřešit problém nedostatečné kapacity a obrovské lokační roztříštěnosti více než 60 tehdejších

1965 se ale z důvodu hospodářské situace státu opozdilo o 5 let a o celkové dostavbě studiového komplexu na Kavčích horách můžeme mluvit prakticky až v roce 1988. Neexistence kapacitně a technicky dostačujícího zázemí uvrhá televizní provoz do přetrvávajícího provizoria a má zásadní vliv na změnu harmonogramu přípravy a posun zahájení vysílání II. programu z roku 1965 na rok 1970.

Konkrétnější obrysy budoucí podoby II. programu a jeho přípravy přináší dokument *Návrh I. varianty dlouhodobého plánu ČST do roku 1980*⁸⁵, vycházející z celostátní konference KSC konané 5. - 7. 7. 1960 a předložený ve stejném roce vedení ČST⁸⁶ I v něm nalezneme potvrzení závazku zahájení vysílání II. programu v roce 1965, jak zmiňovaly také předchozí materiály Vládní komise pro výstavbu televize a později *Usnesení ÚV KSC o stavu nových úkolech ČT a jejich vztazích k ostatním institucím*.

V úvodu *Návrhu (I. varianty dlouhodobého plánu ČST)* je nastíněn rozvoj televizního programu ve smyslu plnění ideologických cílů určených televiznímu médiu a je zdůrazněno, že tyto cíle bude od roku 1965 plnit jak první, tak druhý program. Potenciál televizního média jako nástroje politické propagandy dokument dokládá také růstem počtu televizních diváků a předpokladem, že v roce 1976 bude televizor již v každé domácnosti, přičemž počet koncesionářů by měl v rámci tohoto předpokladu narůstat i po roce 1976. Pro budoucí udržení diváckého zájmu v nadcházejících letech jsou nastíněny hlavní směry, kterými by se měl

televizních pracovišť. S dostavbou komplexu bylo počítáno do roku 1965. K 1. 1. 1963 jsou ale v důsledku špatné hospodářské situace státu, která měla neblahý dopad na řadu investičních projektů výstavby a přerozdělení investičních priorit, jsou z rozhodnutí státních orgánů přesunuty stavební kapacity na jiné stavby a výstavba televizního studia na Kavčích horách je zastavena. Stavební práce jsou obnoveny až v roce 1964 a celých šest let trvá, než je 17. 10. 1970 do provozu uvedena první etapa výstavby, která ale čítá jen dvě televizní studia. Hlavní část areálu Kavčích hor, Kavčí hory - Západ je dokončena až v roce 1988, tedy o 23 let oproti původnímu plánu. Kavčí hory – koncepce a výstavba TVS Praha. Archiv ČT, Sign. inv. č. 2115, k. 256. Také Milan Šmíd, Jak vznikla ÓTÉENKA aneb v čem se Jiří Hodač mýlí. *Príloha internetového periodika Louč*, dostupný na WWW <http://www.louc.cz/pril01/p32otn.html> [cit. 16. 4. 2016].

⁸⁵ Návrh I. varianty dlouhodobého plánu ČST do roku 1980. Archiv ČT, sign. Spr, inv. č. 1017, k. 146.

⁸⁶ Konference schvaluje návrh socialistické ústavy, potvrzuje vedoucí úlohu KSC, změnami ve stanovách KSC a zabývá se směrnicemi 3. pětiletého plánu (1961 - 1965) Čerpáno z WWW: http://www.totalita.cz/vysvetlivky/s_ksc_06.php [cit. 23.8. 2015].

ubírat televizní program. Většinu z nich definuje posílení výchovné a propagandistické funkce televizního programu, ale také rozvoj vysílací plochy.⁸⁷ Pro II. program *Návrh* počítá s velmi ambiciózní vysílací plochou již od zahájení jeho vysílání v roce 1965. II. program má dle návrhu vysílat každý den v týdnu v rozsahu 4 hodin denně, týdně tedy celkem 28 hodin.⁸⁸ To přibližně odpovídá polovině tehdejší vysílací plochy I. programu.⁸⁹ Taková vysílací plocha by pochopitelně kladla vysoké nároky na programové zajištění, které v roce 1960 nebyly v žádném směru vytvořeny. K vysílací ploše se vztahuje poznámka, která svědčí o zřejmém nadhodnocení dostupných možností: *V případě, že by pro zajištění programových úkolů (zejména ideologických, např. stanovený objem vzdělávacích, specializovaných a školských pořadů) nestačily předpokládané časy vysílání (t.j. vysílací plocha pozn. aut.) bude třeba počítat: s postupným doplněním rozsahu vysílání II. programu na úroveň I. programu, eventuelně se zavedením III. programu.*⁹⁰ Vysílací plocha II. programu tedy měla být navýšena na 60 hodin týdně a zároveň měl být spuštěn do vysílání i další vysílací program, což lze z perspektivy tehdejší situace rozvoje televizního vysílání označit za značně nereálný a nadhodnocený výhled.

Společně s II. programem *Návrh* počítá od roku 1965 také se zahájením barevného televizního vysílání, jak již předestřely předchozí materiály Vládní komise pro výstavbu televize a další. Barevné televizní vysílání se mělo z výše popsanych technických důvodů týkat výrazně užšího diváckého okruhu, než jaký byl divácký okruh I. programu i v budoucnu černobílého vysílání II. programu. Pro rok 1965 počítá přibližně s 1000 potenciálními diváky barevné televize nicméně s perspektivou, že počet majitelů barevných televizních přijímačů se má do roku 1970 zvětšit stonásobně. *Návrh* věnuje v této souvislosti pozornost také obecné koncepci organizace dvou vysílacích programů ve smyslu určení šíření jejich signálu. Do budoucna určuje I. program jako celostátní program se vstupy z oblastních vysílání a

⁸⁷ Rozvoj vysílací plochy je velice důležitý aspekt plánovaného rozvoje televizního vysílání, který v současném návrhu svědčí o přetrvávající diskrepanci mezi ideovou rovinou přípravy II. programu a skutečnými realizačními možnostmi.

⁸⁸ Pro srovnání je zde na místě uvést, že týdenní vysílací plocha, na které začíná vysílat II. program v roce 1970 je téměř čtvrtinová, 8 hodin týdně rozložených do 3 vysílacích dní.

⁸⁹ Vladimír Strasmajer, *Cesta k divákovi: Dvacet let Československé televize*. Československá televize, 1973, s. 97.

⁹⁰ Návrh I. varianty dlouhodobého plánu ČST do roku 1980. Archiv ČT, sign. Spr., inv. č. 1017, k. 146, s. 5.

vymezuje pro něj již zmíněné I. a III. frekvenční vysílací pásmo. Oproti tomu má být II. program národním programem a vysílat v předběžně určeném IV. a V. frekvenčním vysílacím pásmu. Do budoucna⁹¹ pak počítá se sjednocením vysílání obou programů na IV. a V. kmitočtovém pásmu, které zajistí kvalitnější a stabilnější příjem televizního signálu.⁹² Výhledově je počítáno, že celostátní pokrytí signálem obou programů tedy bude zajištěno dvěma sítěmi televizních vysílačů, jejichž výstavba má být dokončena nejpozději do roku 1975.

Návrh se ve vztahu k II. programu věnuje také nezbytnosti dostatečného personálního zajištění plánovaného rozvoje televizního vysílání. Personální otázce nebyla dosud zúčastněnými složkami věnována bližší pozornost mimo obecného konstatování, že výstavba II. programu bude nepochybně vyžadovat navýšení personálních kapacit ČST. Přehled kádrových požadavků v *Návruhu* vychází ze zcela matematického poměru nezbytného počtu televizních pracovníků (bez určení konkrétních kompetencí) na výrobu 100h vlastního televizního programu. V roce 1960 je dle znění dokumentu na výrobu 100h televizního programu potřeba pouhých 70 pracovníků. V roce 1965 se má počet pracovníků z důvodu plánovaného zavedení II. programu navýšit na 85 pracovníků na 100h vyráběného televizního programu a do roku 1970 má být vlivem *“zavádění automatizace, nové techniky, zvyšováním produktivity práce a kvalifikace pracovníků”*⁹³ počet potřebných pracovníků na výrobu 100h televizního programu opět snížen na 69. Plánované stavy pracovníků Československé televize se měly být dle dokumentu v letech 1960- 1970 následující:

*1960 - 1810 pracovníků Čs. televize, 1965 - 3262 pracovníků Čs. televize, 1970 - 4900 pracovníků Čs. televize*⁹⁴

Na přírůstku mezi jednotlivými pětiletými můžeme sledovat, že do roku 1965 měl v důsledku plánovaného rozšíření televizního vysílání o II. program počet pracovníků ČST výrazně narůstat.⁹⁵ Nárůst do roku 1970 měl být pak způsoben především novými pracovníky v

⁹¹ Časový výhled pro sjednocení není konkrétně určen.

⁹² Definitivní určení pásem pro jednotlivé programy spadalo nicméně do kompetence ministerstva spojů, nikoliv Čs. televize, jde tedy pouze o návrh organizace. Ve spolupráci s Čs. televizí mělo být v tomto ohledu dosaženo finální dohody do roku 1965.

⁹³ Návrh I. varianty dlouhodobého plánu ČST do roku 1980. Archiv ČT, sign. Spr., inv. č. 1017, k. 146, s. 5.

⁹⁴ Tamtéž..

⁹⁵ Především v ÚTS Praha a TS Bratislava.

krajských studiích Čs. televize. Nicméně pro srovnání se skutečným personálním rozvojem ČST uvádím níže reálné počty televizních pracovníků v letech 1960 - 1970, na kterém je opět patrný značný odklon reality od původního záměru:

*1960 - 1182 pracovníků Čs. televize, 1965 - 2264 pracovníků Čs. televize, 1970 - 3937 pracovníků Čs. televize.*⁹⁶

Plány na zavedení II. programu do roku 1965 je možné nalézt nejen v oficiálních písemných dokumentech, ale také v televizní publicistice. Ta dokládá, že zavedení II. programu v horizontu do roku 1965 nebylo jen předmětem interního plánování ČST, ale jednalo se o perspektivu rozvoje komunikovanou i veřejnosti. Nejvýraznějším zástupcem dobové televizní publicistiky s tématem zavádění II. programu je pravděpodobně pořad KDO ZA TO MŮŽE?, vysílaný na podzim roku 1961.⁹⁷ Tehdejší Ústřední ředitel Čs. televize Adolf Hradecký v něm v rozhovoru s moderátorem Veselým představuje nejdůležitější cíle rozvoje televizního vysílání v nadcházejících letech.

V úvodu rozhovoru Hradecký zmiňuje plánovaný nárůst vysílací plochy I. programu do roku 1964 a potvrzuje, že v roce 1965 má být vysílací plocha rozdělena na dva programové okruhy. Ve shodě s výše zmíněným *Návrhem dlouhodobého plánu* Hradecký zmiňuje velmi ambiciózní plánovanou vysílací plochu obou programů. I. program má vysílat v rozsahu 68

⁹⁶ Kolektiv autorů: *Přehledová statistická publikace 1953-1980*. Praha: Odd. statistiky ČST, 1981 s. 27. Berme v úvahu, že v období let 1960 a 1965 mělo s přihlédnutím k plánům rozvoje televizního vysílání, zahájení vysílání II. programu a BTV, dojít k masivnímu nárůstu počtu pracovníků. Původní návrh počítá s tím, že televizní vysílání na dvou vysílacích programech mělo v roce 1965 zajistit 3262 televizních pracovníků, Čs. televize tedy měla do té doby přijmout zhruba 1400 zaměstnanců. Nicméně v roce 1960 je reálný počet pracovníků o sedm set nižší, než bylo plánováno a rozdíl mezi plánovaným počtem televizních pracovníků a realitou se do roku 1965 ještě prohlubuje. Čs. televize byla tedy zjevně dlouhodobě výrazně pod plánovaným personálním stavem. Pokud bychom ve znění Návrhu uvažovali, že počet 3262 pracovníků je realistický pro plánované zajištění televizního vysílání na dvou programech, navíc v propojení s barevným vysíláním, vyvstává podle mého názoru otázka, zda by Čs. televize dokázala v reálném počtu televizních pracovníků v letech 1960 -1965 přípravy a zavedení vysílání druhého programu a BTV vůbec personálně zajistit. Tato má úvaha je jistě hypotetická, nicméně dle mého názoru představují statistické údaje o počtech zaměstnanců zajímavý důkaz střetu dlouhodobého plánu a reality televizního provozu ČST.

⁹⁷ KDO ZA TO MŮŽE? (Československá televize, 1961) **Obrazová příloha, Obr. 19.**

hodin týdně a II. program přibližně 30 hodin týdně.⁹⁸ Ve vztahu k II. programu Adolf Hradecký divákům sděluje:

„[II. program] bude jistě velká věc. Počítáme koncem roku 1965, že zahájíme vysílání II. programu, jak jsem řekl, v průměru tak 30 hodin týdně. A říkal jste správně, že si bude moci posluchač vybrat jeden ze dvou vysílaných programů. Po roce 1965 počítáme s dalším rozšiřováním [vysílací plochy II. programu, pozn. aut].“

Další část pořadu KDO ZA TO MŮŽE? je věnována rozhovoru o výstavbě televizního studiového komplexu na Kavčích horách, jehož dostavba do roku 1965 se ještě z perspektivy roku 1961 jevila jako realistická. Nicméně po zastavení stavebních prací k 1. 1. 1963⁹⁹ bylo již zřejmé, že se dostavba studiového komplexu se do konce roku 1965 neuskuteční. Zastavení výstavby komplexu Kavčích hor způsobilo řadu problémů celému televiznímu provozu ČST fungujícímu dosud ve velmi provizorních podmínkách řady detašovaných a nevyhovujících studií. Společně s odkladem výstavby studií na Kavčích horách a celkového stavu televizního vysílání dochází rovněž k odložení plánovaného zahájení vysílání II. televizního programu a barevného televizního vysílání z roku 1965 prozatím na neurčito a harmonogram přípravy II. programu je radikálně přepracován.

3.3 Trvající provizorium a nový termín pro zahájení vysílání II. programu

„V současné době [1964, pozn. aut.] existují značné disproporce mezi úkoly Čs. televize a jejími realizačními možnostmi. Tyto disproporce vznikly v minulých letech proto, že politické a kulturní úkoly narůstaly nepoměrně rychleji, než realizační kapacity.“¹⁰⁰

Vybudování adekvátní technicko - materiální základny pro programovou výrobu a odbavení II. programu a specializované prostory pro budoucí barevné vysílání bylo v letech 1959 -1956 opakovaně označeno za klíčovou podmínku rozvoje televizního vysílání a možného zavedení II. programu ČST. Zastavením výstavby studiového komplexu na Kavčích horách¹⁰¹ dochází

⁹⁸ Pro srovnání: skutečná vysílací plocha prvního programu v roce 1965 je cca 60 vysílacích hodin týdně.

⁹⁹ Kolektiv autorů, *Dějiny českých médií v datech*. Praha: Karolinum 2003.

¹⁰⁰ Perspektivní plán výstavby II. tel. Programu v ČSSR r. 1964. Archiv ČT, sign. Ve1, inv. č. 1106, k. 131, s. 11.

¹⁰¹ V důsledku špatné hospodářské situace státu, zejména v investiční výstavbě, byla přerušena realizace mnoha staveb, mezi nimi i výstavba televizního střediska Kavčí hory - Západ (TVS KH).

k zásadnímu narušení časového harmonogramu příprav II. programu i BTV a započatý přípravný proces se v důsledku celkového stavu technicko - materiální základny Čs. televize zastavuje až do roku 1964. Důkaz o chatrném a nevyhovujícím stavu televizního zázemí přináší mimo jiné materiál Vládní komise pro výstavbu televize z prosince 1964:

Československá televize dosáhla [11 let od počátku pravidelného vysílání pozn. aut.] po stránce programové koncepce poměrně vysoké úrovně. Méně příznivá je situace po stránce technické kvality vyráběného programu. To úzce souvisí s výrobní základnou Čs. televize. Ve stejném období [1953-1964 pozn. aut.] se nepodařilo Čs. televizi vybudovat ani jeden vlastní účelový objekt a proto veškeré vysílací prostory v Praze, Bratislavě, Ostravě, Brně a v Košicích jsou zřízeny jako provizoria, adaptací více nebo méně vyhovujících objektů. Ve výstavbě Čs. televize se plně projeví problémy národního hospodářství v investiční výstavbě, takže výstavba televizních středisek se neustále oddaluje. To, spolu s chronickým nedostatkem jak vlastní výrobní plochy tak i přidružených prostor studií, nedovoluje vhodné pracovní podmínky a tak televizní provoz ve studiích Čs. televize má přes nákladné investice dosud provizorní charakter.

Proto, před zahájením druhého televizního programu, je z uvedených důvodů nutno zajistit výstavbou nových středisek v Praze a v Bratislavě, potřebné výrobní kapacity k zabezpečení vysílání prvního televizního programu. Současně s tím je nutno zajistit postupné rozšiřování archivních záznamů televizních programů, jakožto předpoklad, zajišťující skladbu druhého televizního programu.¹⁰²

Od plánu na zahájení vysílání II. programu a BTV do konce roku 1965 se tedy po průtazích ve výstavbě studiového komplexu na Kavčích horách ustupuje. V květnu 1963 je pouze proveden první pokusný přenos barevného signálu z televizního vysílače na Petříně,¹⁰³ ale mimo něj k dalším krokům v přípravě pravidelného vysílání II. programu a BTV dochází až v prosinci 1964, kdy Vládní komise pro výstavbu televize v ČSSR předkládá materiál *Perspektivní plán výstavby druhého televizního programu v ČSSR*. Mimo shrnutí výše

Čerpáno z WWW: <http://www.ceskatelevize.cz/vse-o-ct/historie/studia/kavci-hory/kavci-hory-v-datech/> [cit. dne 24.3. 2016].

¹⁰² Perspektivní plán výstavby II. tel. Programu v ČSSR r. 1964. Archiv ČT, sign. Ve1, inv. č. 1106, k. 131, s. 4.

¹⁰³ Kolektiv autorů, Dějiny českých médií v datech. Praha: Karolinum, 2003.

popsaných přetrvávajících problémů technické a materiální povahy opět podtrhuje rostoucí společenský význam televize a nezbytnost jejího rozvoje. Požadavky na budoucí vývoj televizního vysílání v Československu shrnuje následovně: *Pro uspokojení rostoucích kulturních nároků televizních posluchačů a pro lepší plnění společenské úlohy televizního vysílání je třeba odstranit současné nedostatky v televizním vysílání, dále zvyšovat jeho kvalitu, zvýšit jeho rozsah, dát televiznímu divákovi možnost výběru mezi dvěma pořady. To je možné zavedením druhého televizního programu, jak to také odpovídá vývoji ve světě, neboť některé státy mají víceprogramové sítě vybudovány, jiné je budují nebo jejich výstavbu plánují v nejbližší době.*¹⁰⁴

Tlak na zavedení II. programu způsobený rozvojem televizního vysílání v zahraničí během let zastavené přípravy v první polovině 60. let narůstal s tím, že Československo v rozvoji vysílacích programů stále více zaostávalo a to ve srovnání se západoevropskými zeměmi, tak zeměmi východního bloku. Absencí druhého vysílacího programu vznikla a přetrvávala také řada omezení v oblasti programové skladby. Z pohledu *Perspektivního plánu* jde především o nedostatek vysílací plochy pro vzdělávací a účelové pořady, neefektivní možnosti řešení vysílání pro druhé a třetí směny¹⁰⁵ a nedostatek prostoru pro uvádění zahraničních pořadů. Všechny tyto výhrady mělo zahájení vysílání II. programu vyřešit. Zjevně je tedy v tuto chvíli II. program vnímán primárně jako přidaná vysílací plocha k I. programu, nikoliv jako televizní kanál se specifickou koncepcí a dramaturgií.¹⁰⁶

Perspektivní plán je rovněž důležitý ve vztahu k novému časovému určené zahájení vysílání II. programu, které stanovuje na rok 1970 a dosud uváděný termín zahájení vysílání II. programu do konce roku 1965 je tímto definitivně zrušen. Nově stanovené datum zahájení vysílání II. programu je opět ve shodě s novým harmonogramem výstavby studiového

¹⁰⁴ Perspektivní plán výstavby II. tel. Programu v ČSSR r. 1964. Archiv ČT, sign. Ve1, inv. č. 1106, k. 131, s. 5.

¹⁰⁵ Vysílání v dopoledních vysílacích časech.

¹⁰⁶ Je také potvrzen záměr, aby II. program vytvořil prostor pro barevné televizní vysílání, které je dle materiálu nezbytné zavést v souladu s celosvětovým vývojem televizního média. V tomto ohledu je zajímavá poznámka jež uvádí, že zavedení barevné televize v roce 1970 je přímo podmíněno existencí vhodné materiálně - technické základny, tedy zázemí adaptovaného pro potřeby barevného televizního vysílání. Československé televizi se vhodné výrobní a technické zázemí pro BTV podařilo vybudovat až výrazně později, než by bylo nutné pro naplnění časového plánu na zavedení pravidelného barevného televizního vysílání současně s II. televizním programem.

komplexu na Kavčích horách, ve kterém mají v budoucnu vzniknout dostatečné výrobní kapacity pro dva souběžně vysílající programy i uvažované barevné televizní vysílání. V otázce využití výrobních kapacit ČST *Perspektivní plán* určuje jako nezbytné efektivní propojení obou programů a stanovuje jednotnou výrobní základnu.¹⁰⁷ *Předpokládá se, že většina výrobních kapacit bude využívána jen takovým způsobem a takovou technologií, pro kterou byla určena bez ohledu na příslušnost realizovaného pořadu k televiznímu vysílání (I. či II. program). Bez ohledu na organizační uspořádání tvůrčích a provozních složek (problém tvořivé soutěže I. a II. programu), budou vlastní výrobní kapacity společné.*¹⁰⁸ Jak uvidíme dále, předpoklad jednotných výrobních kapacit je později aplikován do koncepce II. programu a následně do praxe, což se stane pro jeho budoucí programovou výrobu určující.

Perspektivní plán ze závěru roku 1964 je ve srovnání s předchozími záměry také výrazně strážlivější v otázce uvažované vysílací plochy II. programu. Zatímco na počátku 60. let¹⁰⁹ se uvažuje až o ploše 30 hodin týdně, v roce 1964 je již počítáno pro rok 1970 se 70ti hodinovou týdenní vysílací plochou I. programu a oproti tomu jen sedmihodinovou vysílací plochou II. programu. V hrubých obrysech je v této fázi nastíněna i plánovaná programová skladba II. programu, především ve vztahu k plánovanému objemu repríz. II. program by měl podle ní být v roce 1970 z 20 % zajištěn reprízami pořadů z I. programu a podíl repríz by měl dále narůstat, až na 40 % v roce 1980. Otázka podílu repríz na celkovém programu a obecná možnost nasazení repríz do vysílání II. programu se ukáže jako jeden z klíčových faktorů ve vývoji jeho koncepce, které se budu věnovat v navazující kapitole. Struktura programu z pohledu žánrů má být pak na II. programu zachována v poměru, který je praktikován v roce 1964 na I. programu. Konkrétně by 40-50 % programu mělo být věnováno publicistickým pořadům, 30-40 % uměleckým pořadům a 20-30 % pořadům pro děti a mládež.

V souvislosti s časovým harmonogramem přípravy II. programu bych se ještě vrátila k otázce technického zajištění přenosové sítě a kritériím pro výstavbu sítě televizních vysílačů II. programu. V roce 1964 je situace v této oblasti obdobná jako v roce 1959.

¹⁰⁷ Otázka jednotné výroby nebo vydělení II. programu jako samostatné organizace s vlastní výrobní základnou je otázkou úvah o koncepci II. programu v letech 1965 - 1970.

¹⁰⁸ *Perspektivní plán výstavby II. tel. Programu v ČSSR r. 1964.* Archiv ČT, sign. Ve1, inv. č. 1106, k. 131, s. 11.

¹⁰⁹ Mimo jiné Adolfem Hradeckým v pořadu KDO ZA TO MŮŽE? v návaznosti na Návrh první varianty dlouhodobého plánu rozvoje ČST do roku 1980.

Problematice výstavby vysílačů II. programu stále dominuje řešení problému s pronikáním zahraničního televizního signálu na území Československa a politická důležitost maximálního omezení možností jeho příjmu československými diváky. Výstavba vysílačů II. programu se z toho důvodu musela přizpůsobit dostavbě sítě vysílačů I. programu, která byla ve vztahu k omezení pronikání zahraničního signálu prioritní.¹¹⁰ Dle plánu z roku 1964 má signál II. programu v prvních letech svého vysílání pokrývat pouze velká městská centra, mimo Prahy a Bratislavy je dosah signálu v tuto chvíli plánován i v oblasti Ostravy.

Výčet technických požadavků stanovených *Perspektivním plánem* se mimo výstavbu přenosové sítě týká i příjmu signálu II. programu cílovým divákem a zajištění programové výroby. Konkrétně se požadavky, směřované mimo Čs. televize i na příslušná ministerstva, týkají celkem tří oblastí - stavby sítě vysílačů II. programu, výroby zařízení nezbytných pro příjem IV. a V. frekvenčního pásma a technického vybavení televizních studií za účelem zvýšení estetické a technické úrovně vyráběných televizních pořadů.¹¹¹ Harmonogram a stanovené nezbytné kroky materiálně-technické přípravy II. programu byly chronicky nedodržovány po celé období jeho přípravy i přesto, že otázka technického zajištění byla opakovaně v oficiálních materiálech akcentována jako klíčová, jak dokládá i *Perspektivní plán*.

Perspektivní plán výstavby II. programu je v roce 1965 projednán vládou ČSSR a následně je přijat nový obecný termín zahájení vysílání II. programu ČST, ke kterému má dojít v roce 1970. Nadcházející pětileté období bude věnováno vypracování koncepce II. programu a od roku 1969 také jeho programové přípravě. Následující kapitola se bude věnovat prvním koncepcím II. programu vypracovaným v letech 1965- 1968 zodpovědnými složkami a pracovníky ČST.

¹¹⁰ „Výstavba vysílačů v dalších oblastech je plánována s ohledem na kapacitní možnosti výrobního podniku a projekčních ústavů a dále s ohledem na politickou důležitost výstavby v jednotlivých oblastech. Kriterium je možnost příjmu televizních vysílačů západních států a hustota obyvatelstva“. *Perspektivní plán výstavby II. tel. Programu v ČSSR r. 1964*. Archiv ČT, sign. Ve1, inv. č. 1106, k. 131, s. 15.

¹¹¹ „Experimentovat s vkusem diváků je neúnosné“. Tamtéž., s. 34.

4. KAPITOLA: PRVNÍ KONCEPCE II. PROGRAMU (1965 - 1968)

4.1. Čs. televize a stav vysílání v letech 1965- 1968

Abych lépe přiblížila situaci, do které v období po roce 1964 vstupuje další etapa přípravy II. programu, chtěla bych v úvodu této kapitoly přiblížit stav vysílání Čs. televize ve zkoumaném období. V roce 1965 je celková vysílací doba českého televizního okruhu na prvním programu 60.5 hodiny týdně, přičemž k příjmu televizního vysílání je přihlášeno již přes 2 miliony koncesionářů a jejich počet se každoročně navyšuje. S poklesem pořizovací ceny televizních přijímačů roste také počet televizorů v domácnostech a v průběhu roku 1965 statisticky vychází jeden televizní přijímač již na téměř každou druhou domácnost. I přes zjevný zájem veřejnosti o televizní vysílání a zvětšující se rozsah vysílací plochy ale Čs. televize stále disponuje pouze provizorním technicko - materiálním zázemím v desítkách dislokovaných, malých a často zcela nevyhovujících pracovišt'.¹¹² Vedení Čs. televize vlivem přetrvávajícího politického tlaku ale i za stávajících podmínek plánovalo televizního vysílání v horizontu několika let dále rozšiřovat.

Bezprostřední souvislost s přípravami II. programu má již několikrát zmíněný odklad výstavby studiového komplexu na Kavčích horách. Stavební práce na studiovém komplexu jsou na počátku roku 1965 po dvouletém přerušení sice obnoveny, ale dostavba první etapy nových studií je naplánována až na rok 1970. Výstavba komplexu Kavčích hor přinášela naději na lepší budoucí technické a prostorové kapacity, ve kterých by bylo možné realizovat plány na rozšíření televizního vysílání a navýšenou programovou výrobu. Také z toho důvodu koresponduje plánovaná výstavba 1. etapy TS Kavčí hory s novým časovým plánem za zahájení vysílání II. programu na jaře 1970. Nicméně tím, že programová předvýroba pro II. programu musela nutně probíhat již v období před rokem 1970, je již v perspektivě roku 1965 zřejmé, že nebude moci probíhat v nově budovaných studiích, ale bude muset být realizována v rámci stávajících výrobních kapacit.

Rozšíření televizního vysílání o další vysílací program je také otázkou nezbytných finančních investic. Zastavme se zde tedy krátce i u ekonomické situace Čs. televize v průběhu dekády 60. let. V první polovině 60. let se Čs. televize dostává do ekonomického zisku, který je částečně způsoben rostoucím počtem televizních koncesionářů a z něj plynoucího nárůstu

¹¹²Nejen televizních studií, ale i administrativního zázemí nebo skladových prostor.

příjmu z koncesionářských poplatků.¹¹³ Dle odhadu hospodářské studie vypracované v první polovině roku 1965 měly mít ale plánované investice do rozvoje televizního vysílání, výstavba budoucích televizních studií¹¹⁴ a také nákup nového technického vybavení, za následek postupný pokles hospodářského zisku ČST. Do roku 1970 se má hospodářský výsledek ze zisku více než 55 milionů Kčs (1965) propadnout do celkové ztráty přes 35 milionů Kčs. Z výsledku hospodářské studie rovněž vyplývá, že příprava II. programu měla být v letech 1965 - 1970 jednou z klíčových otázek hospodářského plánování a potvrzuje zájem Čs. televize na počátku tohoto pětiletého období do rozvoje televizního vysílání výrazně investovat. K investicím do rozšíření televizního vysílání ale v plánované míře nedochází, což se na přípravě II. programu projeví značně negativně a i v této otázce finančního zajištění budoucího II. programu dochází ke značnému rozporu mezi prvotním záměrem a reálným stavem. Nedostatek finančních investic do rozvoje televizního vysílání, přípravy II. programu a celkové nedodržení plánovaného postupu ve vztahu k technicko - materiální základně Čs. televize velmi kriticky zhodnocuje v období 1965 - 1970 řada interních dokumentů.¹¹⁵ Mezi nimi i první materiál směřovaný na vedení ČST týkající se koncepce II. programu předložený Zdeňkem Noháčem v roce 1967, kterému se budu věnovat dále v této kapitole.

V rámci organizačního vývoje ČST v období po roce 1965 bych se zde chtěla také krátce věnovat personálním změnám na vedoucích pozicích ČST, neboť s přípravou II. programu souvisí. 2. února 1965 přijalo předsednictvo ÚV KSČ *Usnesení O stavu, úkolech a činnosti ČST*, jehož důsledkem jsou mimo jiné rozsáhlé personální změny napříč celou institucí Čs. televize a zvýšený důraz na posílení ideologické úrovně televizního vysílání. Předsednictvo ÚV KSČ vyslovuje stanovisko, dle něhož došlo v nedávné době ke vzniku televizních pořadů, které byly svým vyzněním problematické pro vládnoucí komunistický režim. V reakci na ně ukládá povinnost přistoupit k řadě změn, které by zajistily vyšší kontrolu nad obsahem vysílání. Toho má být dosaženo personálními změnami jak na úrovni vedení Čs. televize, tak i

¹¹³ V roce 1958 se ČST pohybovala v záporném výsledku -33.9 milionů Kčs, v roce 1961 se posouvá do kladného zisku 4 miliony Kčs a v roce 1965 vykazuje zisk 55.1 milionu Kčs. Ekonomické problémy ČST. Archiv ČT, nezařazeno.

¹¹⁴ Televizní studio Kavčí hory v Praze a televizní studio Mlynská dolina v Bratislavě.

¹¹⁵ Obecně můžeme říci, že nedostatek finančních prostředků, absence odpovídajícího studiového zázemí, ale i přetrvávající nevyhovující stav technického zajištění přenosové sítě II. programu ovlivňují jeho přípravu trvale až do roku 1970.

nižších pozicích. Důsledkem je dosazení pracovníků stranických orgánů J. Plachého a J. Hondlíka do funkcí náměstků tehdejšího ÚŘ ČST Jiřího Pelikána.¹¹⁶ V návaznosti na *Usnesení* je také k 1. březnu 1965 zřízena funkce 1. náměstka ÚŘ ČST, do které je jmenován bývalý redaktor zahraniční redakce Mladé Fronty a ČTK Zdeněk Noháč,¹¹⁷ Noháč byl jako 1. náměstek přímým zástupcem ústředního ředitele ČST se zvláštní zodpovědností za celostátní řízení a koordinaci programu a byly mu podřízeny ty programové útvary, které spolupracovaly v celostátním rozsahu se všemi ostatními programovými složkami (Hlavní redakce programu, Televizní filmová tvorba a Telexport). Z pozice programového náměstka spadal do Noháčovy kompetence také dohled nad přípravou II. programu.¹¹⁸

4.2 II. program zahájí své vysílání 9. 5. 1970

V závěru minulé kapitoly jsem se věnovala materiálu vypracovanému Vládní komisí pro výstavbu televize v prosinci 1964, který se zabýval perspektivním plánováním výstavby II. televizního programu v ČSSR. Ve svém textu mimo jiné zahrnoval nový časový harmonogram přípravy II. programu, kterým bylo určeno zahájení jeho vysílání na rok 1970. Tento *Perspektivní plán* je v březnu roku 1965 předsedou Vládní komise pro výstavbu televize Miroslavem Laipertem předložen vládě ČSSR a ta jej 7. dubna 1965 schvaluje a současně určuje konec roku 1965 pro zpracování konkrétního časového harmonogramu

¹¹⁶ Usnesení o stavu a nových úkolech ČT a jejich vztazích k ostatním institucím. Archiv ČT, sign. Ve1, inv. č. 234, k. 29, s. 10. Usnesení také ustavuje poradní sbory externích pracovníků, které vznikly při každé z hlavních redakcí Čs. televize.

¹¹⁷ Noháč se později stává také ředitelem II. programu.

¹¹⁸ Usnesení se dále dotýká otázek šíření televizního signálu a ukládá ÚŘ ČST Jiřímu Pelikánovi a předsedovi Vládní komise pro výstavbu televize Miroslavu Laipertovi odstranit přetrvávající potíže s poruchovostí příjmu televizního signálu ČST a v jeho omezeném dosahu v určitých územních částech Československa. I to potvrzuje, že problémy se šířením televizního signálu I. programu ČST nastíněné v předchozí kapitole se do roku 1965 stále nepodařilo uspokojivě vyřešit. Kontrolní zpráva o plnění usnesení P ÚV KSČ “O stavu, činnosti a úloze Čs. televize”. Archiv ČT, sign. Spr, inv. č. 47, k. 10. Ve vztahu k rozvoji televizního vysílání Usnesení ukládá Jozefu Lenártovi zajistit urychlení výstavby televizních studií v Praze a Bratislavě a také projednat na úrovni vlády zajištění druhého programu a perspektivy barevné televize. Jozef Lenárt byl od roku 1963 do dubna 1968 členem Čs. vlády a člen předsednictva ÚV KSČ, poté tajemník pro mezinárodní záležitosti. Viz. WWW <http://www.ceskatelevize.cz/program/srpen/kapitola9.html#jozef-lenart> [cit. 13. 9. 2015].

přípravy II. programu.¹¹⁹ Propojení II. programu s barevným televizním vysíláním je v tuto chvíli stále součástí úvah o budoucím rozvoji televizního vysílání minimálně z pohledu využití shodného frekvenčního pásma. Vládní ustanovení z dubna 1965¹²⁰ již ale nepočítá s tím, že by bylo barevné televizní vysílání zahájeno současně s II. programem a určuje pro zahájení pravidelného barevného vysílání předběžně rok 1972. Tím dochází rozdělení časového plánu na zahájení pravidelného vysílání II. programu a barevného televizního vysílání. S ohledem na plánované dřívější zahájení vysílání II. programu se obě otázky v oblasti přípravné fáze do značné míry oddělují. Příprava BTV dále zůstává otázkou především technického rozvoje a experimentu, zatímco II. program přechází do fáze své koncepční a programové přípravy. Otázka zahájení pravidelného barevného televizního vysílání ustupuje v problematice přípravy vysílání II. programu do roku 1970 značně do pozadí i přesto, že II. program uvede v roce 1970 několik barevných pořadů v rámci experimentálního barevného vysílání. Podíl těchto pořadů je ale v rámci celkového objemu vysílání minoritní a v programové přípravě II. programu představují barevné televizní pořady a pořady vznikající na barevný materiál pro dramaturgii jen okrajovou možnost v rámci akvizice i vlastní výroby. Důvodem je celková finanční náročnost, omezené množství barevného filmového materiálu a prioritou v zajištění požadovaného objemu pořadů budoucího vysílání pro příjem především na přijímačích pro černobílý signál.

¹¹⁹ Ve stejném časovém horizontu mělo být také rozhodnuto o volbě systému barevné televize, který bude v Československu používán, k rozhodnutí ale došlo až výrazně později, kdy byl zvolen systém SECAM, který byl používán v několika verzích v dalších zemích východního bloku a ve Francii. R. G. Gupta, *Television Engineering and Video Systems*. Noida: Tata McGrawHill Publishing, 2001, s. 280 - 304.

¹²⁰ V dubnu 1965 také ministerstvo všeobecného strojírenství Čs. televizi potvrzuje závazek, že je schopno do termínu stanoveného pro zahájení vysílání druhého programu v roce 1970 zajistit jak dostatek televizních přijímačů pro IV. a V. pásmo, tak dostatek konvertorů pro příjem televizního signálu v těchto pásmech pro televizory novějšího typu. Konvertory byly nezbytné pro zajištění možnosti příjmu II. programu televizním divákem a měl jich být vyroben dostatek pro všechny majitele televizorů, kteří by hypoteticky měli možnost II. program v roce 1970 přijímat. Dále ale uvidíme, ani tato složka technické přípravy druhého programu nebude uspokojivě dodržena, v tuto chvíli se ale jedná o spíše sekundární problém.

V průběhu let 1966 - 1967 dochází ke vzniku prvních předběžných návrhů koncepce II. programu, přičemž řada z nich vznikala *“pouze v rámci diskuse televizních pracovníků”*¹²¹ a nepodařilo se mi o nich nalézt detailnější archivní záznamy. V dubnu roku 1966 sekretariát ÚV KSČ na svém jednání o perspektivě II. programu v ČSR pouze konkretizuje datum jeho zahájení v rámci roku 1970. Jako první vysílací den určuje 9. květen 1970, tedy datum připadající na 25. výročí osvobození Československa vojsky Rudé armády. O přibližně rok později, 31. 5. 1967, přijímá vláda ČSSR usnesení o přípravě II. programu, ve kterém toto datum zahájení závazně potvrzuje a celý proces přípravy II. programu začne být k tomuto termínu definitivně směřován.

4.3 První koncepce II. programu předložená programovým náměstkem ÚŘ ČST Zdeňkem Noháčem v březnu 1967

Na jaře 1967 je předložena první komplexnější zpráva o dosavadním postupu příprav II. programu a zároveň první úvaha nad jeho budoucí koncepcí ve studii *Druhý program Čs. televize /Koncepce a předpoklady jeho zajištění/* z března 1967.¹²² Tato studie předložená 1. náměstkem ÚŘ ČST Zdeňkem Noháčem a spoluvyvořená dramaturgem Vladimírem Kovářikem je prvním oficiálním materiálem, který se věnuje problematice přípravy II. programu z více perspektiv a zohledňuje otázky přípravy nového vysílacího kanálu nad rámec jeho technického zajištění. Mimo otázky ideologicky motivovaného požadavku na zavedení II. programu a hypotézy jeho technické realizace se studie zabývá i obecnou koncepcí II. programu ve smyslu jeho budoucí programové dramaturgie nebo zajištění programové předvýroby.

4.3.1 Vymezení hlavních problémů budoucí přípravy II. programu

Materiál opět úvodem shrnuje politickou důležitost rozšíření televizního vysílání o druhý program¹²³ a kriticky zhodnocuje dosavadní nedostačující finanční investice do celkového

¹²¹ Činnost II. programu 1970-1972. Archiv ČT, sign. Red, inv. č. 1699 k. 243.

¹²² II. program ČST – koncepce, předpoklady zajištění. Archiv ČT, sign. Red, 1170, k. 119.

¹²³ Dokument představuje řadu dílčích úkolů výstavby II. programu přidělených jednotlivým ministerstvům a navrhuje, aby byla zřízena zvláštní komise, která by plnění těchto úkolů koordinovala a kontrolovala jejich plnění. Ke složení komise dodává: *Protože jde o úkol především politický*

rozvoje televizního média v ČSR: *“i když zřízení a zajišťování dvou paralelních programů vyžaduje pochopitelně značené investice materiální a velké vynaložení dalších hmotných a tvůrčích sil, neváhají nikde [v zahraničí pozn. aut.] takové prostředky uvolnit. (...) Každá investice, vložená do rozvoje televize, je vysoce rentabilní nejen z hlediska ekonomického, ale zejména z hlediska politického.”* A dále ve vztahu k rozvoji televizního média dodává: *“Je nutno litovat, že naše kulturní politika dosud vycházela - a jak se zdá, stále ještě vychází - ze situace před vznikem televize. Je to patrné z toho, že značné finanční a investiční prostředky jsou nejednou vynakládány např. na různá osvětová zařízení problematického dosahu nebo na dotace některým umělecky méně kvalitním divadlům, která nejsou rentabilní ani ekonomicky, ani kulturně a politicky.”*¹²⁴ Nevyhovující situaci v oblasti finančních investic navrhuje řešit nad rámec instituce ČST *„zásadním přerozdělením finančních a investičních prostředků v celé kulturně politické oblasti“*.¹²⁵ Autoři studie v této souvislosti navrhují možnost investovat na rozvoj také výtěžky z vlastní činnosti Čs. televize.¹²⁶

Mimo samotného ekonomického podhodnocení celého procesu přípravy II. programu studie kriticky hodnotí rovněž dlouhodobou neschopnost zajistit dříve stanovené požadavky technického rozvoje. Do roku 1965 nedošlo k provedení účinných opatření ani pro budoucí výstavbu vysílačů a reléových zařízení¹²⁷ II. programu, jejichž síť měla být do roku 1965 již vybudována. Již v březnu 1965 bylo usnesením ÚV KSČ konstatováno vážné zaostávání v provozním vybavení Čs. televize, které se dostalo do rozporu s růstem vysílací plochy i požadavky na kvalitu televizního vysílání. O dva roky později v době předložení studie *Druhý program Čs. televize* je zřejmé, že v otázce provizorní a nevyhovující technicko - materiální základny nedošlo k žádnému pozitivnímu vývoji. Noháčova studie také velmi skepticky odhaduje, že plánovaná dostavba první etapy televizního studia na Kavčích horách pravděpodobně nebude kapacitně dostačovat ani na *„dosavadní představy o rozvoji materiálně technické základny Čs. televize neskýtají seriózní záruku pro možnost zahájit*

(zavedení vysílání II. programu pozn. aut.), měli by členy této komise být jak zplnomocnění představitelé zainteresovaných resortů a organizací, tak významné osobnosti našeho politického a vědeckého života.

¹²⁴ II. program ČST – koncepce, předpoklady zajištění. Archiv ČT, sign. Red, 1170, k. 119, s. 3.

¹²⁵ Tamtéž., s. 5.

¹²⁶ Mezi navrhované výtěžné činnosti řadí na příklad televizní loterii Malé televizní sázení (zkráceně MATES), reklamu, export pořadů do zahraničí nebo celkové navýšení koncesionářského poplatku.

¹²⁷ Převaděčů televizního signálu.

vysílání II. programu v dohledné době”.¹²⁸ Pohled televizních pracovníků na otázky plánovaného rozvoje ČST tedy zřejmě nebyl nijak optimistický. Studie shrnuje také další vnější faktory, které ohrožují budoucí na rozvoj Čs. televize včetně přípravy II. programu. Na příklad skutečnost, že do roku 1967 nevznikl jediný výrobní závod, který by zajišťoval provozní potřeby televizních studií a kriticky se staví také k přidělení limitovaných devizových prostředků, které dle nich absolutně neodpovídaly objektivním potřebám Čs. televize. Tyto a další skutečnosti vedou autory studie k názoru, že vedení Čs. televize nedokáže zabránit demoralizujícímu dopadu celkově neuspokojivého stavu instituce na televizní zaměstnance a na jejich *“nezbytnou míru zdravé důvěry v reálnost perspektiv.”* Studie v této souvislosti zdůrazňuje také riziko, že *“jakékoliv další otálení v rozvoji výrobních a provozních kapacit ČT nejen odsune předpokládaný termín zahájení vysílání druhého programu v roce 1970, ale povede nevyhnutelně i k výraznému omezení rozsahu vysílání dnešního jediného programu.”*¹²⁹

V otázce budoucího dosahu televizního signálu II. programu autoři studie pokládají za velice důležité, aby v roce 1970 byly jeho signálem pokryty oblasti Československa s nejvyšší koncentrací obyvatel. Požadavek se týká oblasti Prahy a středních Čech, Ostravy a severní Moravy a v této fázi přípravy je plánován dosah signálu II. programu také pro oblast Bratislavy a části západního Slovenska.¹³⁰ I přes opakované návrhy na rychlou výstavbu přenosové sítě a dalších nezbytných komponent pro budoucí vysílání a přenos televizního signálu II. programu nebyla řada nezbytných opatření stále zajištěna. Pro urychlení výstavby považuje studie za nutnou spoluúčast zahraničních firem a projektových kanceláří tak, aby v roce 1974 bylo signálem II. programu pokryto celé území ČSSR. V návrzích řešení problémů s vysílací sítí II. programu autoři studie zjevně čerpali ze zahraničních zkušeností. Konkrétně na příklad z praxe Spojených států amerických, když navrhují pro československé prostředí velmi nestandardní alternativní řešení šíření signálu II. programu pomocí systému stratovize. Do doby celkové dostavby vysílací sítě II. programu v roce 1974¹³¹ má být jeho signál šířen

¹²⁸ I. program ČST – koncepce, předpoklady zajištění. Archiv ČT, sign. Red, 1170, k. 119, s. 4.

¹²⁹ II. program ČST – koncepce, předpoklady zajištění. Archiv ČT, sign. Red, 1170, k. 119, s. 38.

¹³⁰ Pokrytí Slovenska signálem českého národního II. programu je nakonec v roce 1970 zřejmě nulové.

¹³¹ Tedy než bude dle výše zmíněného plánu dostavěna síť vysílačů a radioreléových tras pro celé území ČSSR.

z mobilního televizního vysílače umístěného na dopravním letadle,¹³² které by ve stanovené časy kroužilo nad městskými aglomeracemi i mimo ně.¹³³

Pro úspěšné zahájení vysílání II. programu v roce 1970 bylo tedy dle studie nezbytné překonat v první řadě problém s nedostačující materiálně - technickou základnou pro vysílání a přenos signálu II. programu a nedostatkem finančních investic.¹³⁴ Zároveň studie považuje za nezbytné začít nejpozději od počátku roku 1968 s výrobou pořadů pro II. program a z tohoto časového určení je tedy zřejmé, že výroba bude muset probíhat v dosavadních studiových kapacitách ČST. V této souvislosti Noháč apeluje na zajištění nových studiových prostor pro potřeby II. programu,¹³⁵ alternativní variantu měla představovat rekonstrukce existujících studií ČST, především televizního studia v Měšťanské besedě, pro účely II. programu. K té ale za stálého provozu mohlo dojít jen velmi obtížně. Nižší uvidíme, že k poskytnutí dostačujících prostorových a studiových kapacit II. programu po celé období jeho přípravy nedocházelo a budoucí požadavek jednotné výroby vedl k nezbytnosti využití externích mimotelevizních prostor.

4.3.2 První návrh vzájemné organizace vztahů I. a II. programu

K vzájemné organizaci dvou programů ve víceprogramovém vysílání se v zemích východního bloku i v západních zemích přistupovalo různými způsoby a zahraniční praxe tedy nabízela několik možných koncepčních řešení k aplikaci v československém prostředí. Noháčova studie nejprve zavádí označení „vysoký“ a „nízký“ program dle umělecké úrovně obsahu jeho vysílání a cílové divácké skupiny, ale koncepci, dle níž by měly být programy takto polárně

¹³² Pro tyto účely měly být přiděleny dva dovozové televizní vysílače a dva letouny typu Iljušin IL-18, návrh do praxe nicméně nikdy nevešel.

¹³³ Systém stratovize za využití vysílače umístěného na letadlech využívaly Spojené státy od roku 1945 a tento systém byl využit později i během války ve Vietnamu. Dostupné na WWW: <http://www.earlytelevision.org/stratovision.html> [cit. 27. 4. 2016].

¹³⁴ Vlastní vysílání televizního signálu, do roku 1970 stanovuje Noháčova studie nutnost dokončit výstavbu center pro odbavování programu (tj. odbavovací centra v televizním studiu na Kavčích horách a v Mlynské dolině na Slovensku).

¹³⁵ Dle dřívějších plánů, které počítaly se spuštěním II. programu v roce 1965, měla předvýroba II. programu zjevně probíhat ve studiu na Kavčích horách, ty ale nebylo možné využívat po celou dobu přípravy II. programu k zahájení vysílání v roce 1970.

děleny pro československé televizní vysílání odmítá.¹³⁶ Argumentuje tvrzením, že v Československu je kulturní úroveň diváků obecně natolik vysoká, že je toto dělení a priori neplatné a že každý televizní divák má široké spektrum zájmů, které dělení na „vysoký“ a „nízký“ program vylučují. S přihlédnutím k plánovanému dosahu signálu II. programu ale studie přesto uplatňuje obecné směřování I. programu jako kanálu cílicího na spektrum diváků žijících ve všech oblastech Československa, zatímco II. program by měl být dosahem svého signálu určen pro diváckou skupinu žijící výhradně ve velkých městských aglomeracích. Pro tu je stanoven předpoklad většího počtu diváků s vyšším vzděláním a z něj vycházejícími vyššími nároky na úroveň, pestrost a atraktivitu televizního vysílání. Zohlednění plánovaného dosahu signálu II. programu v roce 1970 bude mít i později na formování koncepce II. programu zásadní vliv.¹³⁷ Návrh dále zcela vylučuje koncepci II. programu jako výhradně vzdělávacího nebo jinak specializovaného. Odmítá ji s argumentem plánovaného vysílání II. programu ve večerních hodinách a nutnosti větší různorodosti vysílaných pořadů k uspokojení diváckého zájmu, než by nabízel specializovaný program. Stejně tak by byl specializovaný program problematický z pohledu uvádění repríz pořadů z I. programu, přičemž studie v tuto chvíli vnímá podíl repríz ve skladbě II. programu jako nezbytný.¹³⁸ Jako vzdělávací či jinak specializovaný kanál by se dle měl po zahraničním vzoru profilovat až třetí (případně další) vysílací program.

Jako nejvhodnější se na jaře 1967 studii jeví koncepce, podle níž by měl II. program fungovat vůči I. programu čistě jako tzv. protiprogram, tedy v základní myšlence přímá opozice programové skladbě I. programu. Protiprogram představuje programovou skladbu, v níž jsou na dvou programech uváděny souběžně pořady co nejrozdílnějšího žánru, obsahu nebo cílové divácké skupiny. Studie charakterizuje princip protiprogramu obecně takto: *“oba paralelní*

¹³⁶ Toto rozdělení diváckého spektra zde není dále analyzováno a můžeme ho vnímat tak, že vychází spíše z individuálních a zřejmě značně pocitových charakteristik programové dramaturgie a programových typů.

¹³⁷ V období konkrétní programové přípravy II. programu po roce 1968 se výrazně uplatní obecný předpoklad, že diváci ve městech mají širší možnosti kulturního vyžití a II. program jim proto musí nabídnout umělecky hodnotnou a dostatečně atraktivní programovou nabídku. Důležitou souvislostí je i technická překážka spočívající v příjmu signálu ve IV. a V. frekvenčním pásmu. Pro příjem II. programu diváci museli investovat do nových televizorů, případně konvertorů a atraktivní programová nabídka měla být součástí motivace k této investici.

¹³⁸ Což se bude v následujících letech proměňovat, jak uvidíme v následující kapitole.

*programy budou poskytovat co nejdiferencovanější výběr a poskytovat tak divákům co nejširší možnosti všestranného uspokojování jejich zájmů”.*¹³⁹

V případě zavedení koncepce protiprogramu do praxe je nezbytné, aby skladba I. a II. programu byla vzájemně koordinována. II. program by měl v rámci tohoto návrhu představovat především plochu pro reprízy divácky atraktivních pořadů z prvního programu tak, aby programová nabídka byla v konkrétním vysílacím čase žánrově co nejrozmanitější.¹⁴⁰ Vhodnost koncepce protiprogramu pro československé televizní prostředí podkládají autoři zprávy také zahraniční zkušenosti Sovětské televize. Koncepce protiprogramu v tomto pojetí měla mít jako hlavní kritérium především žánrovou odlišnost souběžně vysílaných pořadů. S postupem přípravy se ale ukáže, že otázka vztahu I. a II. programu je mnohem komplexnější. Z této studie předložené Zdeňkem Noháčem se pro další vývoj uplatní pouze základní myšlenka, že II. program měl být skladebně odlišný od I. programu a představovat tedy alternativu výběru pro televizního diváka.

4.3.3 Budoucí finanční a personální zajištění II. programu

V září 1967 předkládá Zdeněk Noháč z pozice programového náměstka ÚŘ ČST také návrh rozpočtu programové tvorby ČST na rok 1968 zpracovaný Zdeňkem Michalcem a I. Ptáčkem.¹⁴¹ Rozpočet vychází z předpokladu, že dochází k velkému rozporu mezi směrnými čísly stanovenými pro rok 1968 a skutečnými potřebami Čs. televize především s přihlédnutím k přípravě II. programu. Autoři návrhu rozpočtu konstatují, že se při stanovení směrných čísel pro rok 1968 dosud nepřihlíželo k plánovaným investicím a jedná se o čísla, které odpovídají plánované skutečnosti bez navýšení finančních výdajů způsobených budoucí výrobou pořadů pro II. program. Noháčem předložený návrh rozpočtu počítá s navýšením o 28 000 000 Kčs oproti původnímu plánu, přičemž 15 000 000 Kčs se mělo v roce 1968 již investovat do předvýroby pořadů pro II. program.¹⁴² Další 3 000 000 jsou určeny pro případné

¹³⁹ II. program ČST – koncepce, předpoklady zajištění. Archiv ČT, sign. Red, 1170, k. 119, s. 8.

¹⁴⁰ Konkrétně si lze modelovou skladbu večerního programu představit na příklad tak, že oproti sportovnímu přenosu na I. programu bude na II. programu nasazena dramatická televizní inscenace v repríze.

¹⁴¹ Materiál pro vedení ČT z 28. 9. 1967 (Návrh rozpočtu programové tvorby). Archiv ČT, sign. Ve1, inv. č. 369, k. 44, 1967.

¹⁴² V této souvislosti je třeba také podotknout, že předvýroba pro II. program byla zahájena až o rok později, v roce 1969.

koprodukce se zahraničím.¹⁴³ V září 1967 je také spolu s finančními požadavky specifikován personální požadavek na budoucí pracovníky, kteří by měli být přiděleni na předvýrobu pořadů II. programu. Celkem je požadováno 25 televizních pracovníků s předpokladem, že tito zaměstnanci by měli nastoupit již v roce 1968 a postupně se zapracovat. Počet pracovníků opět nevychází z objektivní potřeby Čs. televize pro stanovený pracovní úkol, ale z již výše zmíněného matematického poměru nezbytného počtu pracovníků na 100 hodin vyrobeného televizního programu.¹⁴⁴ Pro představu a srovnání se reálným budoucím stavem je třeba uvést, že redakce II. programu má k datu svého vzniku 1. 10. 1968 pouze 5 interních pracovníků.

4.4 Koncepce II. programu Programového oddělení Odboru perspektivní koncepce ČST.

Výše zmíněný materiál Zdeňka Noháče z března 1967 je sice první, který předkládá vícestranné zamyšlení nad otázkami přípravy II. programu Čs. televize, ale ve svém textu je značně reduktivní k celkové problematice a nereaguje na celou řadu skutečností a objektivně dostupných možností přípravy II. programu. V září roku 1968¹⁴⁵ svoji koncepci II. programu předkládá Programové oddělení Odboru perspektivní koncepce (PO OPK) ČST.¹⁴⁶ Tento druhý návrh vznikl zjevně bez spolupráce s autory předchozího návrhu a od Noháčem předložené studie se v mnoha ohledech odklání a celkově jde o materiál výrazně komplexnější.

¹⁴³ Celkové výnosy Čs. Televize v roce 1968 se pak mají pohybovat pod hranicí 37 000 000 Kčs, přičemž největší podíl mají přinést výnosy z reklamy a televizních výukových kurzů.

Celkově má tedy Čs. televize v roce 1968 po navýšení vynaložit 113 000 000 Kčs a získat roční výnos z činnosti ve výši 37 000 000 Kčs. Vraťme se k plánu roku 1965, který počítá s výraznějším schodkem přes 30 000 000 Kčs až v roce 1970. Noháčův návrh tedy dokládá, že skutečné náklady na rozšíření programu byly daleko vyšší, než jak bylo plánováno o dva roky dříve.

¹⁴⁴ Návrh plánu pracovníků viz. Návrh rozpočtu programové tvorby na rok 1968, příloha 3. Archiv ČT, nezařazeno.

¹⁴⁵ Tedy měsíc před vznikem redakce II. programu a BTV.

¹⁴⁶ Materiál PO OPK zpracovali Freiman, Schirlová a Beran. Předpoklady II. programu viz. Materiály OPK: Archiv ČT, sign. VýR, inv. č. 2057, k. 249.

4.4.1 Organizace vztahů I. a II. programu v návrhu PO OPK

PO OPK ve svém návrhu vychází ze dvou základních alternativ organizačního řešení dvou vysílacích programů a postavení II. programu v rámci instituce ČST, které se opírají o zkušenosti jiných evropských televizních stanic. První alternativou je struktura, v níž by II. program představoval v rámci instituce ČST samostatnou organizační jednotku, s více či méně pevnou vazbou na základní organizaci. Tím by došlo k vytvoření konkurenčního prostředí mezi I. programem a II. programem ČST jako samostatnými organizačními jednotkami a pro II. program by se také otevřela možnost pracovat s větší dramaturgickou svobodou. Určitá míra konkurenčního prostředí by tak podle úvahy PO OPK mohla vytvářet oboustranný tlak na celkovou kvalitu televizního programu a zvyšovat tak jeho tzv. rentabilitu.¹⁴⁷ Nicméně aby tato alternativa byla realizovatelná, programy byly mezi sebou plně konkurenceschopné a ve výsledku rentabilní, bylo by nutné zajistit pro každý z nich shodné výchozí podmínky. Nemožnost dosáhnout takové organizace je možné dle PO OPK ilustrovat na několika kritériích. Prvním z nich může být rozsah vysílací plochy plánovaný pro oba programy na rok 1970. Vysílací plocha I. programu měla být dle všech návrhů několikanásobně větší, než vysílací plocha II. programu. Od rozsahu vysílací plochy se odvíjí počet odvysílaných pořadů na jednotlivých kanálech a je tedy zřejmé, že by potřeby výroby a finanční podmínky přidělené jednotlivým programům nebyly souměřitelné. Pokud by mělo dojít k přímé konkurenci a soutěži mezi I. a II. programem, musela by nastat také mnohem větší volnost v nakládání s financemi (od počátku by také musel být II. program rozpočtově nezávislý) a v rozhodovací svobodě ve vztahu k výrobě pořadů – tvůrci by měli mít možnost se na základě nabízených podmínek rozhodnout, s jakým programem budou spolupracovat. Výrazně větší hospodářská síla I. programu by ale neumožnila vytvářet srovnatelné nabídky a zakázky. Další klíčové kritérium, které je argumentem proti samostatné organizaci II. programu, je dosah signálu jednotlivých programů na území Československa. Pokrytí signálem II. programu bylo minimálně pro období 1970 - 1973 zamýšleno pouze pro oblasti městských center,¹⁴⁸ zatímco pokrytí signálem I. programu bylo na konci 60. let téměř celostátní. Z toho plyne, že počet diváků schopných přijímat II. program bude minimálně

¹⁴⁷ Rentabilita vyjádřená nejen ekonomicky, ale celkovým hodnocením programu - zvýšením sledovanosti, lepším hodnocením diváků, zvýšením kulturní a informační hodnoty programu atd.

¹⁴⁸ Materiál PO OPK zde hovoří o Praze, Brně, Ostravě a Bratislavě. Předpoklady II. programu viz. Materiály OPK: Archiv ČT, sign. VýR, inv. č. 2057, k. 249, s. 9.

v prvních letech vysílání výrazně nižší, než počet diváků přijímajících I. program. Těto skutečnosti bylo nutné přizpůsobit dramaturgii a skladbu obou programů a tedy ani z tohoto pohledu by nebyly programy schopné přímého srovnání. Posledním klíčovým kritériem, které dle PO OPK znemožňovalo přímou konkurenci v podobě nezávislé organizace, byl realistický předpoklad, že nelze rozdělit již tak velice omezenou technicko - materiální základnu ČST na dva samostatné plánovací a výrobní subjekty za situace, kdy problematicky dostačuje pro provoz jednoho subjektu. Existence dvou nezávislých subjektů by v takové situaci ve smyslu výrobních podmínek uvrhla Čs. televizi zpět do provizoria prvních let vysílání. Na základě hodnocení vysílací plochy, pokrytí signálem televizních vysílačů a technických a ekonomických faktorů dochází OPK k závěru, že vydělení II. programu jako samostatné organizace v rámci ČST nepřichází v úvahu minimálně ve výhledu let 1968 - 1975. Navrhuje tedy v částečné shodě s materiálem předloženým Zdeňkem Noháčem centrální koordinaci obou programů,¹⁴⁹ nejen ve smyslu programové skladby, ale i výroby a ekonomické složky. Centrální koordinace dvou programů a jejich organizační jednota by měla zahrnovat mnohem užší kontakt mezi příslušnými redakcemi obou programů a hlavní redakcí programu, která měla mít přehled o celkové skladbě a vystupovala by v roli objednatele konkrétních pořadů. Jak uvidíme, tento návrh organizace vejde ve svém rámci po několika úpravách do praxe. Pro plánovanou vysílací plochu II. programu v roce 1970 počítá PO OPK v návaznosti na Technicko - ekonomickou studii ČST s rozsahem minimálně 6 hodin týdně vždy v hlavním večerním vysílacím čase. Rozdělení této plochy v rámci týdne mělo kopírovat dny s nejvyšší sledovaností, uvažováno je úterý, pátek a sobota v časovém rozsahu od 19:30 do 21:30 hodin. PO OPK ale nevyklučuje ani variantu dvojnásobné vysílací plochy II. programu, tedy 12h týdně. V souvislosti s plánovaným vysíláním v divácky exponovaném prime - timu se návrh PO OPK ale přiklání spíše k minimalizaci vysílací plochy a naopak zintenzivnění jejího využití. V této fázi je otázka vysílací plochy stále v rovině hypotézy, pro její výsledný rozsah bude mít rozhodující vliv Technicko – ekonomická studie ČST do roku 1980¹⁵⁰ a také skutečné možnosti programové předvýroby.

Zatímco Zdeněk Noháč ve svém návrhu předkládá koncepci II. programu jako protiprogramu, která vychází primárně z co největší žánrové rozdílnosti současně nasazených pořadů,

¹⁴⁹ Konkrétně z TS Praha s argumentem, že je jako jediné kompetentní zajistit programovou výrobu.

¹⁵⁰ Technicko-ekonomická studie ČST do r. 1980- 3. verze. Archiv ČT, sign. Ve1, inv. č. 1095, k. 131.

koncepce PO OPK vychází především z plánované viditelnosti II. programu a předchozí návrh posouvá směrem od opozice k alternativitě. Vzhledem k tomu, že plánované pokrytí by mělo zasáhnout pouze velká města, diváci II. programu budou primárně lidé s vyššími diváckými nároky na úroveň televizního programu, což musí koncepci II. programu formovat. Návrh PO OPK vychází z předpokladu, že kulturní nabídka je ve větších městech značně široká a proto je nutné nabízet obsahově atraktivní televizní vysílání pro cílové publikum II. programu. Koncepce protiprogramu by v tomto případě nebyla dle PO OPK účinná, protože dostatečně nezohledňuje diferencované divácké nároky. PO OPK se proto přiklání ke koncepci alternativního programu, která je proti protiprogramu mnohem pružnější. Její podstatou je poskytovat divákovi programovou alternativu na základě zvoleného dramaturgického klíče.¹⁵¹ Noháčem předložená koncepce protiprogramu by se podle OPK mohla uplatnit pouze výhledově a to až poté, co bude vysílací síť II. programu srovnatelně hustá se sítí I. programu, sjednotí se počet potenciálních diváků obou programů a otevře se tím více možností, jak ke skladbě dvou paralelních programů přistupovat.

4.4.2 II. program jako premiérový kanál

Důležitou součástí koncepce a také argumentem pro užší vysílací plochu II. programu v rozsahu 6 hodin týdně, je předpokládaná omezená možnost reprízovat pořady mezi programy. Východiskem je jednoduchá úvaha, že širší vysílací plocha vyžaduje větší množství vysílaných pořadů. S přihlédnutím k celkově omezeným možnostem programové výroby ČST by při širší vysílací ploše musela být část skladby II. programu pokryta reprízami. Dle PO OPK ale ve skladbě II. programu nemohou reprízy pořadů z I. programu vůbec figurovat, protože budoucí diváci II. programu budou moci po celou dobu sledovat oba programy a reprízy z I. programu pro ně tudíž budou postrádat atraktivitu. Dle PO OPK jsou pořady reprízovatelné pouze ve směru z II. programu na I. program, pro který je naopak zařazení repríz pořadů II. programu žádoucí. Z této úvahy vyplývá, že skladba II. programu by měla být složena výhradně z premiér.¹⁵² Ve vztahu ke koncepci II. programu je toto

¹⁵¹ Skladba dvou programů by v koncepci alternativních programů měla fungovat velice flexibilně, nevylučuje současné uvedení shodných žánrů nebo programových typů, její podstatou je jejich mírná odlišnost a dosažení programové alternativity.

¹⁵² Vzhledem k úzkému diváckému okruhu se pro II. program dle PO OPK vylučují i atraktivní sportovní přenosy, které by při koncepci protiprogramu v jeho skladbě figurovaly.

zásadní vymezení, které určuje II. program jako alternativní premiérový kanál, oproti protiprogramu s podílem repríz v pojetí studie předložené Zdeňkem Noháčem.

Kvůli navrhovanému vysílání II. programu ve večerním prime-timu a nutnosti investovat značnou část přiděleného rozpočtu především do výroby rentabilních pořadů PO OPK navrhuje nezařazovat na II. program vlastní zpravodajskou relaci a nasadit do vysílání převzaté televizní zpravodajství I. programu. Argumentem pro tento postup je opět územně omezený dosah signálu II. programu a související předpoklad, že vlastní zpravodajství je smysluplné především při masovém diváckém dosahu.

PO OPK se věnuje také plánovanému barevnému vysílání na II. programu, jehož plánované zahájení je v tuto chvíli odsunuto až na rok 1974. PO OPK konstatuje, že prozatím bylo pro zavedení pravidelného barevného televizního vysílání uděláno velice málo z nutných kroků a stejně jako v případě II. programu je příprava BTV poznamenána řadou minulých problémů, časových odkladů a pochybení. Ve vztahu ke skladbě II programu předpokládá, že budoucí pravidelné barevné vysílání v sobě přinese další omezení reprízovatelnosti pořadů mezi I. a II. programem. Pokud by bylo hypoteticky do roku 1974 navýšeno pokrytí signálem II. programu na úroveň I. programu a zavedena Noháčova koncepce protiprogramu, v případě černobílého vysílání by reprízovatelnost pořadů mezi programy vzrostla. Zavedení barevného televizního vysílání na II. programu by ji ale opět omezilo, protože barevný pořad by nebylo možné plnohodnotně reprízovat na frekvenci I. programu.¹⁵³ K budoucímu zavedení barevného vysílání ve vztahu k II. programu PO OPK vyslovuje předpoklad, že bude tedy nutné na II. programu stále udržovat vysoké procento vlastní výroby i v letech po roce 1970 a II. program udržet jako premiérový kanál. Případně podíl vlastních pořadů doplňovat převzatými pořady, ale stále bez možnosti širšího využití repríz pořadů z I. programu. Pro první roky vysílání II. programu se tedy uvažuje o rozložení skladby především mezi pořady vlastní výroby a zahraniční akvizici v premiérovém uvedení.¹⁵⁴

¹⁵³ Resp. od vysílání pořadu by bylo možné, ale diváci by pořad mohli sledovat pouze černobíle.

¹⁵⁴ Akviziční pořady by měly pokrýt cca 20 % vysílací plochy. PO OPK ve svém návrhu zjevně nepočítá s možností domácí koprodukce a využitím mimotelevizních kapacit, která se v rámci předvýroby pro II. program hojně uplatní. Obecně je pro výrobu počítáno pouze s kapacitami TS Praha.

Výše uvedené interní materiály ČST představují dvě výchozí koncepce II. programu v období do října 1968, kdy dochází k vzniku samostatné skupiny pracovníků pověřených konkrétní přípravou II. programu. První navrhovaná koncepce protiprogramu je založená na maximální odlišnosti souběžně uváděných pořadů v daném vysílacím čase, přičemž pracuje primárně s kritériem žánru a obsahu. Druhá koncepce pak určuje II. program jako alternativní premiérový kanál zacílený svým obsahem primárně na vzdělanější a kulturně náročnější velkoměstské publikum. Tato koncepce širěji zohledňuje kritérium lokálního omezení dosahu signálu II. programu a věnuje pozornost i otázce organizačního ukotvení II. programu v rámci instituce ČST. Nicméně i koncepce PO OPK je stále především výchozí ideovou koncepcí, která se nezabývá řešením konkrétních otázek spojených s praktickou přípravou vysílání II. programu.

Se vznikem redakce II. programu a BTV v říjnu 1968 začíná období, ve kterém se bude koncepce II. program konkretizovat již v rámci úzké skupiny televizních pracovníků pověřených jeho faktickou přípravou.

4.5 Vznik redakce II. programu a finalizace jeho koncepce

V září 1967 přijímá vedení Čs. televize a rozšířená programová rada návrh programového náměstka ÚŘ ČST Zdeňka Noháče, aby v rámci organizace ČST vznikl zvláštní útvar pro celostátní koordinaci přípravy II. programu, který by se za svoji činnost zodpovídal programovému náměstkovi ústředního ředitele ČST. Vzhledem k událostem roku 1968 ale tento útvar vzniká až o více jak rok po předložení návrhu jako redakce II. programu a barevné televize.

Redakce II. programu a BTV se na úseku programu ČST konstituuje v návaznosti na *Rozhodnutí ÚŘ ČST o reorganizaci Čs. Televize z 27.6. 1968 č. 4*¹⁵⁵ k 1. 10. 1968.¹⁵⁶ Útvar má v první řadě zodpovídat za celostátní dramaturgickou přípravu pořadů II. programu, dojednání a realizaci programové výroby v rámci i mimo instituci Čs. televize a dohlížet nad

¹⁵⁵ Rozhodnutí ÚŘ z r. 1968. Archiv ČT, sign. Ve1, inv. č. 1252, k. 147, nestr.

¹⁵⁶ Pokud uvážíme, že návrh Zdeňka Noháče z roku 1967 navrhuje, aby byla předvýroba pořadů pro II. program zahájena z důvodu nezbytného předstihu nejpozději k začátku roku 1968, dobře to ilustruje časové průtahy, které celou přípravnou fází provázely.

jejím financováním z dislokovaných finančních prostředků.¹⁵⁷ V prvních třech měsících se redakce II. programu orientuje především na vypracování finální koncepce II. programu a zjišťování možností spolupráce v rámci televizních složek i mimo instituci Čs. televize.

Vedoucím redakce II. programu se stává literární historik, dramaturg a pedagog Vladimír Kovářík.¹⁵⁸ Dalšími členy redakce jsou při jejím vzniku Karel Kohout¹⁵⁹ ve funkci ředitele výroby, Rudolf Světecký na pozici organizátora výrobních štábů a ekonoma a Eva Krausová¹⁶⁰ a Jarmila Hampacherová, které působí jako redaktorky a tajemnice II. programu. Z pohledu nejen následného vývoje koncepce II. programu, ale i celého personálního obsazení redakce je důležitou souvislostí, že Jarmila Hampacherová přešla společně s Vladimírem Kováříkem a Rudolfem Světeckým do přípravy II. programu z působení na publicistickém cyklu BAREVNÉ DNY,¹⁶¹ jehož redakce byla v průběhu roku 1968 zrušena.

4.5.1 Redakční debata o koncepci II. programu

Klíčovým úkolem redakce II. programu a BTV v období posledních tří měsíců roku 1968 bylo vypracování koncepce II. programu. Záznamy debat a korespondence mezi redakčními pracovníky naznačují, že na podzim roku 1968 je výsledná koncepce II. programu stále

¹⁵⁷ Výroba pro II. programu nakládala vlastním přiděleným rozpočtem. Materiál pro vedení ČT. II. Program a barevné vysílání v ČT. Archiv ČT, sign. Red, inv. č. 2256, k. 300.

¹⁵⁸ PhDr. Vladimír Kovářík CSc., který již od roku 1957 působil v Čs. televizi jako šéf Uměleckého programu, se stal jednou z klíčových osobností přípravy II. programu a zároveň výraznou intelektuální a profesní autoritou pro členy redakce, jak potvrdili v rozhovorech Jarmila Hampacherová, Rudolf Světecký, Bohumila Zelenková i Gustav Oplustil.

¹⁵⁹ První ředitel Čs. televize a bývalý ředitel FS Barrandov.

¹⁶⁰ Eva Krausová se v průběhu 70. a 80. let působila v ČST jako dramaturgyně a redaktorka, na příklad na cyklu ZASLOUŽILÝ UMĚLEC EDUARD HOFMAN UVÁDÍ (Čs. televize, 1980 - 1984). V rámci II. programu se poprvé podílela jako dramaturgyně zábavného pořadu HERECKÉ VÁNOCE (Z. Podskalský, 1970). V oblasti akvizičních pořadů se orientovala zřejmě na pořady sovětské produkce.

¹⁶¹ BAREVNÉ DNY byl publicistický televizní cyklus vznikající v letech 1967- 1968, většina jeho dílů je v archivu nedochovaná. Jednalo se dramaturgicky prokomponované pestré publicistické pásmo často vznikající na určité jednotné téma. Příkladem může být díl POPRVÉ (S. Brožík, 1969), který z různých úhlů pracuje s tématem prvních zkušeností a začátků. Na cyklu BAREVNÉ DNY spolupracovala po roce 1965 řada výrazných osobností, jejichž působení v rámci ČST neblaze poznamenal politický vývoj po roce 1968. Mezi nimi byl na příklad i překladatel a dramaturg Vladislav Čejchan nebo publicista Karel Kyncl.

značně nejasná. Pohybuje se v rámci dvou koncepčních linií nastíněných výše, redakční pracovníci ale zároveň uvažují nad dalšími možnostmi jejího pojetí. Záznam o těchto vnitroredakčních debatách přináší zápis ze schůze v Televizním klubu v říjnu 1968,¹⁶² které se účastnila celá tehdejší redakce II. programu. Vladimír Kovářik během ní předkládá pět potenciálních koncepčních řešení II. programu, přičemž některé z nich reflektují dva výše zmíněné koncepční návrhy minulého období. Dříve navrhované pojetí II. programu jako protiprogramu, tedy maximálního žánrového protějšku I. programu, je redakcí zamítnuto a návrhy v této fázi směřují spíše k pojetí II. programu jako programu alternativního. Redakce diskutuje ale i další dříve uvažované možnosti. Koncepce II. programu jako specializovaného vzdělávacího a výchovného programu je považována za irelevantní již v roce 1967 a ani v této fázi přípravy II. programu nenajde podporu. Další je návrh koncipovat II. program jako kanál, který by cílil na širokou diváckou masu uváděním pořadů spíše únikového, lidově zábavního charakteru, proti čemuž je argumentováno opět omezenou viditelností II. programu a z ní plynoucí cílovou diváckou skupinou. I koncepce, v rámci které by se II. program profiloval pouze pro „náročného“¹⁶³ diváka, je v tuto chvíli upozaděna i přesto, že redakce II. programu měla zřejmý zájem na co nejvyšší umělecké a obsahové úrovni programové výroby, akvizičních pořadů a celkové dramaturgie. O tom svědčí nejen vyjádřený závazek v budoucnu najímat co nejlepší autory a tvůrčí pracovníky k externí spolupráci na výrobě pořadů, ale především snaha dosáhnout v budoucnu pro II. program předkupního práva na zahraniční pořady před I. programem.

Poslední návrh koncepce II. programu spočívá v práci s dramaturgicky jednotnými programovými celky a je zjevně ovlivněna cyklem BAREVNÉ DNY, z jehož přípravy přešla do redakce II. programu většina jejích tehdejších členů.¹⁶⁴ BAREVNÉ DNY byly volný cyklus tematických programových pásem, které bychom mohli rámcově přirovnat k později vznikajícím VEČERŮM NA TÉMA. Jak vzpomíná Jarmila Hampacherová, přípravu II.

¹⁶² Zápis ze schůzky o II. programu, dne 11. 10. 1968. Archiv ČT, sign. Red, inv. č. 2256, k. 300, nestr.

¹⁶³ Toto označení přebírám z konkrétního archivního materiálu, kde specifikuje danou diváckou skupinu. Zápis ze schůzky o II. programu, dne 11. 10. 1968. Archiv ČT, sign. Red, inv. č. 2256, k. 300, nestr.

¹⁶⁴ Vladimír Kovářik, Rudolf Světecký, Jarmila Hampacherová, později i externí spolupracovnice II. programu režisérka Eva Sadková a další.

programu osobně vnímala jako přirozené pokračování BAREVNÝCH DNŮ¹⁶⁵ a návaznost byla zjevně citelná i pro další pracovníky redakce a ovlivnila i navrhovanou koncepci.

Komponované programové celky mají na II. programu fungovat jako alternativa k mozaikově komponované skladbě I. programu v hlavním vysílacím čase. Zásadní odlišnost skladby I. a II. programu by spočívala v tom, že komponované večery II. programu mají mít dramaturgickou či tematickou celistvist.¹⁶⁶ Vladimír Kovářík a jeho redakční kolegové navrhuji tři možné typy těchto komponovaných večerů. První z nich by představoval pásmo, ve kterém by jednotlivé pořady propojovala osobnost moderátora z řad významných osobností veřejného života s vazbou na zvolené téma. Druhou možností jsou komponované večery věnované retrospektivě díla zvoleného tvůrce, třetí možnost pak představují tematické večery věnované určitému společenskému nebo kulturnímu fenoménu či národním tradicím v duchu zamýšlené profilace II. programu jako národního programu. Celistvist komponovaného večera mohla být zajištěna také tím, že by pořady byly vytvořeny jednou tvůrčí skupinou, která by nad jejich dramaturgickou soudržností dohlížela.¹⁶⁷

V souvislosti s konkretizací koncepce II. programu v období podzimu 1968 bych na tomto místě chtěla zmínit dvě důležité poznámky k plánovanému zajištění programové výroby II. programu. První se týká plánovaného poměru pořadů vysílaných ze záznamu a živého vysílání (včetně návrhu na využití programu TELEMEVRO¹⁶⁸), což bezprostředně ovlivní objem plánované předvýroby. Živé vysílání mělo v prvním roce vysílání¹⁶⁹ pokrýt 30 % vysílacího času, 70 % pořadů pak mělo být vysíláno ze záznamu.¹⁷⁰ Celek pořadů vysílaných ze záznamu se skládá z pořadů vlastní výroby a akvizice uváděných v premiéře. Poprvé se také na podzim roku 1968 diskutuje možnost budoucí výroby pořadů pro II. program formou

¹⁶⁵ Rozhovor s Jarmilou Hampacherovou a Rudolfem Světeckým vedený autorkou v Praze dne 21. 7. 2015.

¹⁶⁶ Primárním cílem vzájemné koordinace obou programů bylo, aby se vysílané pořady nepřekrývaly a divák měl možnost plynule přejít ze sledování jednoho kanálu na druhý. Tématu časových spojnic a normování stopáží se budu věnovat dále v této práci.

¹⁶⁷ Z výše popsaných debat o koncepci II. programu vypracovává Eva Krausová na konci roku osnovu koncepce a zajištění II. programu, která je předložena programovému náměstkovi Zdeňku Noháčovi.

¹⁶⁸ Televizní varianta rozhlasového projektu Mevro.

¹⁶⁹ Tento poměr měl platit minimálně pro vysílací období od května 1970 do května 1971.

¹⁷⁰ Plánovaná vysílací doba je v tuto chvíli 6 hodin týdně, přibližně 300 hodin ročně, pro období roku 1970 se počítá s potřebou 168 hodin programu.

koprodukce skrze dlouhodobé smlouvy o spolupráci, které měla Čs. televize uzavřené s filmovými studii.¹⁷¹ Členové redakce II. programu a BTV se v tomto období zjišťují budoucí možnosti spolupráce v rámci složek ČST a v tomto období probíhají jednání s TS Ostrava, TS Brno a vedoucími hlavních redakcí ÚTS Praha. Jejich výsledky jsou důležitým faktorem pro budoucí organizaci programové výroby II. programu. Možnosti využití vnitrotelevizních výrobních kapacit se na sklonku roku 1968 ukazují dle očekávání jako omezené. Kovářík shrnuje jednání se studii i hlavními redakcemi ČST následovně: *Jednání sice ukázala, že projekt druhého programu je přijímán se sympatiemi a že je všude dost dobré vůle ke spolupráci, ale většinou jen po stránce dramaturgické, popř. dílčí účasti ve výrobním štábu. Možnost výroby pro druhý program je minimální a nabízí se spíše jako sporadické využití kapacit, které se během roku nečekaně uvolní, než jako plánovitě a bezpečně zajištěné prostory a termíny.* Bylo tedy zřejmé, že redakce II. programu bude muset pro programovou předvýrobu využít také mimotelevizní kapacity formou zakázky nebo koprodukce.

4.5.2 Návrh koncepce II. programu předložený jeho redakcí v prosinci 1968

Závěrem roku 1968 předkládá Zdeněk Noháč z pozice programového náměstka ÚŘ ČST koncepci II. programu vypracovanou Vladimírem Kováříkem a tehdejší redakcí II. programu.¹⁷² Materiál souhrnně reflektuje téměř tři měsíce její činnosti a je také shrnutím výše zmíněných debat o plánované koncepci II. programu a představuje její konkretizovanou podobu. Na rozdíl od předchozích návrhů se předložená koncepce odklání od otázek souvisejících s technickou složkou přípravy II. programu a orientuje se především na otázku koncepce ideové, organizační, dramaturgické a výrobní. Technická složka přípravy do kompetence redakce II. programu nespádala a zůstala v kompetenci Technického rozvoje a

¹⁷¹ Nejvíce je v programové předvýrobě později využita spolupráce s Krátkým filmem, Čs. armádním filmem a FS Barrandov, čemuž s budou věnovat blíže v dalších kapitolách.

¹⁷² Vladimír Kovářík ve spolupráci s členy redakce II. programu vypracoval návrh koncepce II. programu v průběhu října a listopadu 1968, finální materiál je pak předložen vedení Čs. televize 18. 12. 1968. Jde tedy o návrh vypracovaný za velice krátké období, který je zároveň předložen pouze necelých 17 měsíců před plánovaným spuštěním II. programu v květnu 1970. 17 měsíční přípravná fáze před zahájením vysílání dalšího televizního programu byla nejkratší ze všech evropských televizí. II. program návrh koncepce, organizace a programového zajištění, materiál pro vedení ČST. Archiv ČT, sign. Red, Inv. č. 1702, k. 243.

výstavby ČST a také Ministerstva spojů. Členové redakce II. programu a BTV se nicméně snažili otázku technického zajištění šíření a příjmu signálu II. programu konzultovat se zodpovědnými pracovníky a seznámit se se stavem jeho technické přípravy. Na základě informací získaných od Technického ředitele rozvoje a výstavby ČST Františka Svejkovského je ale ze strany redakce pouze konstatováno, že technické zajištění II. programu je na podzim 1968 stále v „katastrofálním stavu“.¹⁷³

4.5.3. Návrh organizace programové výroby II. programu

Organizace budoucí výroby pořadů II. programu je navržena formou systému nabídky a poptávky u externích subjektů, především Filmového studia Barrandov, Krátkého filmu, Armádního filmu nebo Filmového studia Gottwaldov a za spolupráce všech složek Čs. televize. Pro každý vyráběný pořad měl vzniknout samostatný štáb, který by se skládal z nasmlouvaných externích pracovníků, ale ve kterém by byl alespoň jeden člen interním členem redakce II. programu. Do 20. 12. 1968 chtěla redakce II. programu shromáždit první náměty od interních i externích zájemců o spolupráci, aby vybrané náměty mohly být rozpracovány a postoupit do výroby od druhé čtvrtiny roku 1969.¹⁷⁴ Výrobní štáby pro jednotlivé pořady měly vznikat individuálně na základě schváleného scénáře, odhadu potřebného finančního rozpočtu a výrobního plánu. Po ukončení výroby pořadu byly jednotlivé výrobní štáby opět rozpouštěny, ale s některými členy výrobních štábů spolupracovala redakce II. programu a BTV opakovaně a dlouhodobě.¹⁷⁵ Takto organizovaná výroba umožňovala II. programu značnou flexibilitu ve výběru realizačních pracovníků. Zároveň touto organizací mělo dojít ke vzniku konkurenčního prostředí mezi jednotlivými výrobními štáby, které by vedlo ke zvýšení efektivity při výrobě a motivovalo k ekonomickým úsporám z přiděleného rozpočtu. Soutěž mezi štáby měla být podpořena i

¹⁷³ Tamtéž., s. 6

¹⁷⁴ Otázce námětů zřejmě nevěnovala redakce II. programu až do konce roku 1968 pozornost a výroba tedy musela počítat s velice malým časovým prostorem pouhých 14 měsíců do plánovaného zahájení vysílání.

¹⁷⁵ Příkladem může být režisér a kameraman Jan Eisner. Pro Hudební redakci II. programu Eisner spolu s Petrem Kubánkem vytvořili na příklad hudební cyklus PÍSNIČKY NAŠICH PŘÁTEL (1970, režie J. Eisner), ANDĚLÉ PRO LADY F. (režie V. Sís a J. Vašta, 1969) Dalšími stálými spolupracovníky režiséři Václav Krška, Antonín Moskalyk, Zdeněk Podskalský, režisérka Eva Sadková a další.

finančními prémie, které tvůrčí pracovníci dostávali za úspornou a efektivní realizaci daného pořadu.¹⁷⁶ Tento producentický přístup byl v budoucnu vysoce rentabilní a efektivní, jak potvrzují i bývalí pracovníci výroby II. programu¹⁷⁷ a značně se lišil od přístupu I. programu, který pracoval se stabilními výrobními štáby.

4.5.4 Obecná a ideová koncepce II. programu a organizace vztahů I. a II. programu

Návrh celkové koncepce II. programu opět zohledňuje jako východisko zahraniční zkušenost se zaváděním druhých (a dalších) programů, nicméně pravděpodobně bez toho, aby se zahraničním televizním prostředím ve smyslu víceprogramové vysílání měl do této chvíle některý z členů redakce bezprostřední osobní zkušenost.¹⁷⁸ Informace byly tedy získávány především zprostředkovaně přes Studijní odbor ČST. Na základě prostudování koncepcí druhého (a dalšího) programu v zahraničí, konkrétně ve Velké Británii, Západním Německu a Francii¹⁷⁹, dochází Vladimír Kovářík k závěru, že ani jedna z nich není beze zbytku aplikovatelná na československé prostředí. Koncepce II. programu musí dle něj v Československu vycházet ze zcela specifických podmínek země, národa a oblasti, ve které daný televizní program vzniká a zahraniční zkušenost považuje za nepřenosnou.

I přesto, že v řadě zemí byla výchozí myšlenkou koncepce protiprogramu, Kovářík jej považuje za problematický z důvodu, že bez předchozí místní zkušenosti je velmi obtížné definovat, jak konkrétně by měl protiprogram ve vztahu k organizaci dvou programů a především československému divákovi fungovat. Staví se velmi kriticky k orientaci sdělovacích prostředků na jednolitou diváckou masu, s níž koncepce protiprogramu pracuje, a považuje za nutné počítat se značně diferencovaným televizním divákem, kterému se dramaturgie II. programu bude flexibilně přizpůsobovat. Oproti původnímu záměru roku 1967 koncipovat II. program jako protiprogram tedy dochází k posunu ke koncepci alternativního

¹⁷⁶ II. program návrh koncepce, organizace a programového zajištění, materiál pro vedení ČST. Archiv ČT, Sign. Red, Inv. č.1702, k. 243, s. 19.

¹⁷⁷ Rozhovor s Evženem Růžkem, převzato z Gabriely Přibilové, *Příprava II. programu*. Katedra mediálních studií a žurnalistiky FSV UK, 2002, s. 36. Dále: Rozhovor s Rudolfem Světeckým vedený autorkou práce v Praze 21. 7. 2015.

¹⁷⁸ Zahraniční studijní cesty byly pracovníkům redakce umožněny až v průběhu roku 1969.

¹⁷⁹ Podle vzpomínky Rudolfa Světeckého se na pracovníky redakce snesla kritika, že v rámci zohledněných zahraničních koncepcí dostatečně neakcentovali praxi Sovětského svazu. Rozhovor s Rudolfem Světeckým vedený autorkou práce v Praze 21. 7. 2015.

programu, který není omezen ani obsahově, ani žánrově, počítá pouze s možností účelné delimitace určitých žánrů nebo programových typů. Oproti protiprogramu neměla koncepce alternativního programu spočívat v současném uvádění žánrových nebo obsahových protipólů. Vychází z jednoduché základní myšlenky, podle které jsou na dvou (nebo více) programech uváděny pořady s mírnou odlišností tak, aby představovaly programovou alternativu pro určité divácké skupiny a zohledňovaly diferencované divácké pole. Uváděné pořady tedy mohly být stejného nebo podobného žánru i obsahu, musely se ale vzájemně doplňovat podle určeného dramaturgického klíče a s přihlédnutím k cílovému televiznímu divákovi¹⁸⁰. Důležitou součástí této koncepce je vyloučení vzájemné konkurence vysílacích kanálů ve smyslu divácké sledovanosti, kterou evokovala koncepce protiprogramu. Aby mohl být model alternativního programu v československém prostředí funkční, byla mezi programy nezbytná úzká spolupráce a centrální koordinace programové skladby¹⁸¹.

Kováříkova koncepce také pracuje se zapojením komponovaných programových celků vycházejících z dramaturgické koncepce cyklu BAREVNÉ DNY, jejichž forma byla blíže popsána výše. Pro jejich funkční zavedení do praxe bylo nezbytné, aby byl II. program koordinován s I. programem tak, aby divákovi nabídl účinnou alternativu v duchu základní koncepce, ale zároveň si udržel dramaturgickou celistvost vlastního programu.¹⁸² Z toho plyne, že skladba II. programu se neměla bezvýhradně přizpůsobovat skladbě I. programu, ale přizpůsobivost a flexibilita programové skladby měla být oboustranná. Koordinace skladby programů v průběhu večera měla fungovat především díky tzv. časovým spojnicím.¹⁸³

¹⁸⁰ Koncepci alternativního programu aplikovala jak britská BBC a její druhý program BBC2, ale také na příklad i rakouská televize ÖRF. MEDOVÁ, Milena (ed.), *Čs. tisku o televizi 1969: měsíční přehled*. Praha: Československá televize 1969, s. 67.

¹⁸¹ Koncepce alternativního programu se ukazuje jako vhodná také v návaznosti na další souvislosti. Podmínky pro zahájení předvýroby pořadů II. programu jsou na jaře 1969 značně neuspokojivé, II. program nedisponuje vlastními výrobními kapacitami a je tedy zcela zřejmé, že nebude moci fungovat jako samostatná instituce v konkurenčním postavení vůči I. programu, ale musí s ním být koordinována. Princip protiprogramu by do značné míry mohl způsobit konkurenční postavení kanálů v závislosti na sledovanost uváděných pořadů.

¹⁸² Oproti protiprogramu, který nepočítá s dramaturgickým celkem a jde jen o to nabídnout co nejrozdílnější žánr pořadu v určeném vysílacím čase.

¹⁸³ Jde o situaci, kdy se ve vícekanálovém vysílání koordinovány tak, aby se během vysílacího bloku několikrát časově setkaly začátky pořadů na obou kanálech (např. ve 20:00 h, 21:30 atp.).

Vystoupením televizního hlasatele (nebo jinou formou) je pak divákům oznámeno, jaké pořady

Programové schéma se pak vytvářelo společně pro oba programy s přihlédnutím primárně k těmto spojnicím.¹⁸⁴ Celkově ale počítá s tím, že II. program po svém spuštění umožní především prozkoumat nové možnosti spolupráce obou kanálů ve smyslu skladby i dramaturgie.

Ideově měl II. program představovat český národní program,¹⁸⁵ který se v rámci toho bude tematicky orientovat na české národní dějiny, kulturu a dalších oblastí. Oproti I. programu by měl II. program využívat také více živých přenosů, především přenosů divadelních her nebo hudebních koncertů¹⁸⁶ a celkově se měl v budoucnu profilovat jako program s důrazem na domácí literárně dramatickou tvorbu a umělecky hodnotná díla československé kinematografie.

K otázce organizace II. programu v rámci struktury instituce Čs. televize Kovářík srovnává dva modely organizace dvou programů zahraničních televizních stanic, britského BBC2 a západoněmeckého ZDF. Zatímco BBC2 bylo pevnou součástí organizační struktury BBC, ZDF fungovalo jako samostatná televizní stanice, která byla k prvnímu programu ARD v konkurenčním postavení a byla personálně i kapacitně autonomní. Kovářík možnost konkurenčního postavení II. programu ČST nicméně vylučuje. Mimo výše popsanych požadavků navrhované koncepce je důvodem také nedodržení předchozích plánovaných kroků v přípravě II. programu ČST. Zatímco v případě ARD došlo před zavedením druhého programu k výraznému navýšení pracovníků i posílení technicko - materiální základny,¹⁸⁷ v Čs. televizi nastalo v tomto ohledu k navýšení zcela minimální. Za takové situace nebyl vznik nezávislé struktury II. programu realistický a jako jediné možné řešení se ve shodě s PO OPK

začínají na obou (nebo více) programech a divák si na základě sdělené programové nabídky zvolí program.

¹⁸⁴ Kovářík vyslovuje také předpoklad a naději, že existence dvou programů povede k hlubšímu zamyšlení i v oblasti programové dramaturgie I. programu, kterou považuje za absentující

¹⁸⁵ Na rozdíl od federálního I. programu.

¹⁸⁶ Jak bylo zmíněno výše, se sportovními přenosy se pro II. program nepočítalo vůbec kvůli menší divácké základně a vysoké divácké popularitě sportu. II. program návrh koncepce, organizace a programového zajištění, materiál pro vedení ČST. Archiv ČT, sign. Red, Inv. č. 1702, k. 243., s. 9.

¹⁸⁷ Přibližně o 1800 televizních pracovníků. II. program návrh koncepce, organizace a programového zajištění, materiál pro vedení ČST. Archiv ČT, sign. Red, Inv. č. 1702, k. 243.

jevila vzájemně koordinovaná spolupráce obou programů v rámci jednoho organizačního celku, v rámci kterého měly být oba programy rovnocenné.

Stejně jako se na závěr roku 1968 pouze finalizuje celková koncepce II. programu, ani jeho vysílací plocha není v tuto chvíli ještě pevně stanovena. Obecně převažuje směřování k 7.5 vysílacím hodinám týdně, tj. na rok 1970 by šlo o zajištění cca 250 hodin programu.¹⁸⁸ Na vysílací plochu je opět uplatněn požadavek na koncentrovanost a co nejkvalitnější programovou dramaturgii. Plánovaná vysílací plocha nicméně v této fázi přípravy v návrzích osciluje mezi 6ti až 10ti hodinami týdně a ke konkrétnímu rozhodnutí dojde až v průběhu léta 1969.¹⁸⁹ I přesto, že II. program by měl z výše popsaných důvodů fungovat jako premiérový kanál, pro první rok vysílání redakce II. programu v této koncepci z důvodu obav z nedostačujících výrobních kapacit připouští možnost užití repríz k doplnění vlastní výroby a akvizičních pořadů. V praxi ale nemělo jít o reprízy pořadů z aktuálního vysílání I. programu, nýbrž o reprízy dramaturgicky předvybraných archivních pořadů.

Pětičlenná redakce II. programu pod vedením Vladimíra Kovářika udělala během tří měsíců od října 1968 první kroky směřující k zahájení programové přípravy II. programu, o které se dá mluvit od února 1969, ve smyslu prvních jednání o spolupráci na programové výrobě. V otázce koncepce II. programu postoupila od obecných návrhů k detailnějším obrysům. Stále se ale redakce orientovala především na teoretické vymezení budoucího pracovního pole a zjišťování svých budoucích možností. V období podzimu 1968 neprobíhaly mimo dohod o budoucí spolupráci¹⁹⁰ prozatím žádné konkrétní kroky v programové předvýrobě a jako o období konkrétní přípravy II. programu můžeme tedy mluvit až o roku 1969.

¹⁸⁸ Při zahájení vysílání 9. 5. 1970 šlo o 34 vysílacích týdnů do konce roku.

¹⁸⁹ Pravděpodobně v období do července 1969.

¹⁹⁰ Na příklad v říjnu 1968 domlouvá ředitel výroby II. programu Karel Kohout spolupráci s Telexportem na výrobě pokračování koprodukčního seriálu PAN TAU. Korespondence Karla Kohouta, Archiv ČT, sign. Ve2, Inv. č. 632, k. 92, nestr.

5. KAPITOLA: Vznik ředitelství II. programu, personální složení redakce II. programu a začátek programové přípravy

V důsledku událostí jara a léta 1968 dochází v průběhu následujících měsíců k výrazným změnám napříč celou institucí Československé televize, které se projeví personální obměnou ve vedoucích funkcích i na dalších exponovaných pozicích. Redakce II. programu a obecně příprava II. programu se v tomto období stane místem, kam bude v průběhu let 1969 a 1970 přerazena řada televizních pracovníků, kteří v důsledku politického vývoje v zemi a jeho dopadů na instituci ČST nemohli setrvat na stávajících pozicích v rámci struktur I. programu. Díky tomu, že až do května 1970 byl II. program pouze ve fázi přípravy na vysílání, představoval možnost uplatnění pro televizní pracovníky, kteří byli v důsledku posrpnového vývoje přesunuti tzv. „mimo obrazovku“¹⁹¹, aby svojí činností přímo neovlivňovali probíhající televizní vysílání a měli co nejmenší možnost vlivu na televizního diváka. V redakci II. programu tak vznikl kolektiv velice zkušených a kvalifikovaných televizních pracovníků, kterým II. programu zprostředkoval značný prostor pro tvůrčí svobodu a vlastní realizaci v rámci své koncepčně definované experimentální povahy a nezávislého postavení.

5.1. Vznik ředitelství II. programu a BTV a nástup Zdeňka Noháče

Již na podzim roku 1968 je plánován vznik ředitelství II. programu jako koordinačního orgánu přípravy II. programu nadřazeného současné redakci.¹⁹² Prvním krokem ke vzniku ředitelství je rozhodnutí tehdejšího ÚŘ ČST Josefa Šmídmejera z 1. ledna 1969. Na jeho základě měl vzniknout samostatný útvar ředitelství redakce II. programu a barevné televize podřízený přímo ústřednímu řediteli ČST, nikoliv programovému náměstkovi ÚŘ, jak tomu bylo dosud. Do tohoto samostatného útvaru pak v průběhu ledna přechází dosavadní redakce II. programu.¹⁹³ Celek redakce II. programu je pak organizačně rozdělen na čtyři složky – ředitelství, sekretariát, oddělení výroby a oddělení dramaturgie.

¹⁹¹ Termín přesouvání pracovníků „mimo obrazovku“ přejímám z článku Jarmily Cysařové, v rámci kterého ho vztahuje především k funkčnímu období ÚŘ ČST Josefa Šmídmejera. Šlo o mírnější druh kárného postihu (oproti rozvázání pracovního poměru). Jarmila Cysařová, Československá televize a politická moc 1953 – 1989. *Soudobé dějiny* 9, 2002, č. 3 – 4.

¹⁹² Organizace ředitelství II. programu. Materiál pro vedení ČT, II. program ČST (koncepte a předpoklady pro jeho zajištění), Archiv ČT, sign. Výr, Inv. č. 729, k. 60.

¹⁹³ Šmídmejерово rozhodnutí ale vejde v platnost zjevně až ke konci ledna 1969.

V průběhu ledna je rovněž ze své dosavadní funkce programového náměstka ÚŘ odvolán Zdeněk Noháč. K jeho odvolání dochází v návaznosti na živé vysílání publicistického pořadu z cyklu SLOVO VE DNI – ŠTAFETA TELEVIZNÍCH PUBLICISTŮ¹⁹⁴ odvysílané 22. ledna 1969, tedy ve vypjaté atmosféře vyvolané tragickou smrtí Jana Palacha o tři dny dříve. V této epizodě cyklu SLOVO KE DNI dvanáct významných televizních publicistů¹⁹⁵ vyjádřilo svůj otevřeně kritický postoj k nedávnému politickému vývoji v zemi a s vědomím jistého postihu se rozloučilo s diváky. Zdeněk Noháč následující den adresoval Úřadu pro tisk a informace dopis, kterým se snažil zmírnit následky vysílání pořadu pro zúčastněné publicisty. Noháčova intervence byla nicméně marná a postih se naopak obrátil i proti jeho osobě. Od 24. ledna je Zdeňku Noháčovi nařízena dovolená a tímto dnem také končí jeho působení ve funkci programového náměstka ÚŘ. Noháč nicméně poté nebyl z Čs. televize zcela propuštěn, nýbrž ze své dosavadní funkce bezprostředně přeřazen na přípravu II. programu. Když v návaznosti na Šmídmajerovo rozhodnutí vzniká k 1. 2. 1969 koordinační útvar ředitelství II. programu a barevné televize¹⁹⁶, nastupuje Zdeněk Noháč v rámci tohoto nového uspořádání jako ředitel II. programu a BTV¹⁹⁷. V rámci organizační struktury ČST je pak jako ředitel II. programu také členem rady ÚŘ ČST a spolu s šéfdramaturgem II. programu jsou členy Programové rady ČST.

Od začátku roku 1969 a po vzniku ředitelství II. programu a BTV se dosavadní pětičlenná redakce personálně rozšiřuje. O období roku 1969 můžeme mluvit též jako o zahájení dramaturgické přípravy a programové předvýroby II. programu, které se z důvodu dřívějších odkladů ocitají ve značné časové tísní před plánovaným zahájením vysílání v květnu 1970, do kterého v době vzniku ředitelství II. programu zbývá jen 15 měsíců.

¹⁹⁴ SLOVO KE DNI – ŠTAFETA TELEVIZNÍCH PUBLICISTŮ (Čs. televize, 1969)

¹⁹⁵ Mezi nimi na příklad Jiří Kantůrek, Vladimír Škutina, Vladimír Branislav nebo Karel Kyncl. Pořad je dostupný v audiozáznamu na WWW: <http://www.ceskatelevize.cz/vse-o-ct/historie/ceskoslovenska-televize/1968-1969/1969/ceskoslovenska-televize-v-lednu/> [cit.12.3.2016]

¹⁹⁶ Materiál pro zprávu ministerstva pošt a telekomunikací, Zajištění II. tv programu v ČT. Archiv ČT, sign. Inf, Inv. č. 418, k. 107.

¹⁹⁷ Zdeněk Noháč, **Obrazová příloha, Obr. 18.**

5.2 Personální složení redakce II. programu po vzniku ředitelství

Jak bylo zmíněno výše, ředitelem II. programu a BTV se v únoru 1969 stává odvolaný programový náměstek ÚŘ ČST Zdeněk Noháč. Dosavadní vedoucí redakce II. programu Vladimír Kovářík setrvává v redakci II. programu a BTV na pozici šéfdramaturga. V této funkci působí až do své rezignace 6. 8. 1969, tedy v den nástupu nového ÚŘ Čs. televize Jana Zelenky.

Dalšími členy ředitelství II. programu jsou ředitel výroby Karel Kohout a tajemnice redakce Eva Krausová. Na sekretariátě II. programu působí redaktorka a tajemnice Jarmila Hampacherová, která v se se vznikem ředitelství stává referentkou pro evidenci námětů, hotových pořadů a spisové dokumentace a archivu. Vzhledem k povaze své nynější činnosti je Hampacherová po únoru 1969 přeřazena ze sekretariátu pod oddělení dramaturgie. Na sekretariát nově nastupují Věra Brťková jako sekretářka oblasti výroby a Helena Divišová jako sekretářka ředitelství II. programu a BTV.

Dramaturgie II. programu je v této chvíli rozdělena do pěti redakcí vysílání, na vysílání literárně dramatických pořadů, filmových pořadů, zábavných pořadů, hudebních pořadů a vysílání dokumentárních a vzdělávacích pořadů. Do března 1969 bude dramaturgie rozšířena o vysílání publicistických pořadů.

Personálně tvoří dramaturgii II. programu na počátku roku 1969 tři interní dramaturgové a šéfdramaturg. Pod vedením Vladimíra Kováříka působí dramaturg Julius Tschorn pro oblast¹⁹⁸ či vysílání hudebních pořadů, dramaturg literárně dramatických pořadů Karel Major a dramaturg zábavných pořadů Gustav Oplustil, který do II. programu přechází z Hlavní redakce zábavných pořadů Čs. televize.¹⁹⁹ Ve vysílání literárně dramatických pořadů je členem redakce ještě Vladislav Čejchan,²⁰⁰ toho času na roční neplacené dovolené, takže se na

¹⁹⁸ Označení „dramaturgická oblast“ či „oblast“ přejímám z dobových materiálů, kde je často využíváno pro označení jednotlivých vysílání II. programu. Označení jednotlivých dramaturgií II. programu jako vysílání či oblast není pevně dáno. V některých materiálech jsou jednotlivá vysílání označovány jako redakce, nicméně žádné jednotné oficiální pojmenování do roku 1970 zavedeno nebylo.

¹⁹⁹ Rozhovor s Gustavem Oplustilem, vedený autorkou diplomové práce v Praze dne 18. 6. 2015.

²⁰⁰ Překladatel a dramaturg Vladislav Čejchan, v letech 1968 a 1969 na neplacené dovolené, po níž nastupuje zpět do LDV I. programu. Po sjednocení LDV obou programů je dramaturgem seriálu ROZSUDEK (O. Haas, 1971). **Obrazová příloha, Obr. 9 - 10.**

chodu redakce a dramaturgii aktivně nepodílí. K 1. dubnu 1969 do oddělení dramaturgie II. programu nastupuje František Goldscheider, který se stává dramaturgem filmových pořadů. Do dramaturgie literárně dramatických pořadů je ve stejném období na termínovanou externí smlouvu přijata Alena Břízová, která dosud působila jako dramaturgyně a redaktorka v Hlavní redakce pro děti a mládež (HRDM) Československého rozhlasu.²⁰¹ Břízová nastupuje v oblasti literárně dramatických pořadů vedle Karla Majora, který v redakci II. programu a BTV působí také jako dramaturg - lektor. Do jeho kompetence tedy spadala spolupráce se scenáristy a spisovateli a vyhledávání vhodných námětů pro II. program. O externím pracovním poměru je v této době jednáno také s dramaturgyní LDV I. programu Bohumilou Zelenkovou, která se v průběhu roku 1969 na II. programu stane dramaturgyní historického seriálu F. L. VĚK,²⁰² dvou plánovaných adaptací děl Fráni Šrámka POPEL²⁰³ a NUDA a televizní adaptace povídky Jaroslava Havlíčka JASNOVIDKA.²⁰⁴ Vysílání dokumentárních a vzdělávacích pořadů a vysílání publicistických pořadů zůstávají prozatím bez zodpovědných dramaturgů. Oddělení dramaturgie je pak dále rozšířeno v průběhu května, kdy do redakce II. programu přechází bývalý šéfredaktor Hlavní redakce Televizních novin Zdeněk Michalec a začíná zde působit jako dramaturg dokumentárních a vzdělávacích pořadů.²⁰⁵ V průběhu léta do této oblasti nastupuje na externí smlouvu také dramaturgyně a publicistka Eva Friedrichová.²⁰⁶

²⁰¹ Budoucí manželka scenáristy Františka Pavlíčka, působila nejdříve v HRDM ČRo a později HRLDV. http://www.rozhlas.cz/srt/99osobnosti/_zprava/brizova-alena--523649, na II. programu byla společně s V. Kovářikem dramaturgyní Moskalykovy BABIČKY (A. Moskalyk, 1971) a samostatně snímku NESPAVOST VE DVOU (1969, režie E. Sadková, vyrobil KF pro II. program).

²⁰² F. L. VĚK (F. Filip, 1970). Dramaturgem pořadu byl až do své rezignace v srpnu 1969 Vladimír Kovářík.

²⁰³ POPEL (V. Krška, 1969) a JASNOVIDKA (nerealizované, plánovaná režie V. Krška) NUDA (nerealizované, plánovaná režie V. Krška).

²⁰⁴ Od realizace dvou posledních zmíněných inscenací se upustilo z důvodu úmrtí režiséra Václava Kršky 17. listopadu 1969. Bohumila Zelenková navrhuje literárně dramatickému vysílání II. programu ještě další tituly, adaptaci Neffovy Marie a zahradníka a rovněž adaptaci Jiráskova Temna.

²⁰⁵ Michalec rezignoval ze své funkce k 15. 4. 1969, do druhého programu přechází v nadcházejících týdnech, jako dramaturg v redakci pracuje prokazatelně od začátku června 1969.

²⁰⁶ Eva Friedrichová byla přispěvatelkou např. filmového periodika Film a doba.

V oblasti výroby setrvává na pozici vedoucího výroby Rudolf Světecký (který v této fázi doplňuje i pozici ekonoma II. programu, která je neobsazena) a na jaře 1969 nastupuje do II. programu vedoucí výroby Jan Zabilka.²⁰⁷ Zatímco Světecký je interním pracovníkem II. programu již od října 1968, Zabilka nastupuje jako interní pracovník II. programu až od 1. 3. 1969, do té doby spolupracuje s II. programem jako externí zaměstnanec. V dlouhodobém výhledu na rok 1969 a 1970 redakce počítala s doobsazením dramaturgických pozic a najímáním externích dramaturgů a dalších pracovníků na jednotlivé výrobní projekty.

K fungování redakce II. programu v tomto období je nezbytné dodat, že oproti redakcím I. programu fungovala téměř celou dobu přípravné fáze bez stálého pracoviště a nedisponovala prakticky žádným stabilním zázemím ani vybavením. K dispozici měla jen omezené množství kamer na 16mm a 35mm materiál a přenosové vozy.²⁰⁸ Značně provizorní podmínky omezovaly každodenní chod redakce a její vedení se zjevně snažilo tento stav s vedením ČST opakovaně vyřešit, nicméně bez většího úspěchu. Pro pracovní schůzky a porady byly pak využívány náhradní prostory mimo televizní studia a II. programu byly přiděleny v letech 1969- 1970 omezené prostory v rámci Prahy i mimo ni, kterým se konkrétněji věnuji v sedmé kapitole této práce.²⁰⁹

První měsíce roku 1969 jsou věnovány především soustředění námětů na pořady určené pro předvýrobu, jejich evidenci, dramaturgickému hodnocení a zpracování. Do března 1969 bylo v redakci II. programu evidováno přibližně 50 námětů, z nichž řada byla k vícedílným televizním seriálům.²¹⁰ Redakce při soustředění námětů také zahájila jednání o spolupráci s významnými filmovými tvůrci (na příklad se scenáristou Františkem Pavlíčkem, režiséry Elmarem Klosem, Václavem Krškou, Jiřím Krejčíkem ad.²¹¹). S evidencí námětů úzce souviselo vyjasnění budoucích ekonomických podmínek programové předvýroby a možností jejího zajištění. V tomto ohledu proběhla jednání nejen s konkrétními tvůrci, ale také s televizními studii. Jejich výsledky definitivně potvrdily, že předvýrobu pro II. program

²⁰⁷ Vedoucí výroby na příklad hudebního dokumentu o zpěvačce Elle Fitzgeraldové ANDĚLÉ PRO LADY F (V. Sís a J. Vašta, 1969) nebo hudebního cestopisu MINIMUSICAL RENDEZ - VOUS (V. Sís, 1970).

²⁰⁸ Zápis z porady II. programu, 23.10. 1968, Archiv ČT, nezařazeno.

²⁰⁹ Rozhovor s Gustavem Oplustilem, vedený autorkou diplomové práce v Praze dne 18. 6. 2015.

²¹⁰ K předvýrobě jsou plánovány seriály literárně dramatické, ale také dokumentární a vzdělávací.

²¹¹ Půl roku příprav II. programu ČST, Archiv ČT, sign. Red, Inv. č. 1700, k. 243.

nebude schopná ČST zajistit ve vlastních kapacitách a bude tedy muset ze značné části probíhat externě.²¹²

Do března 1969 redakce II. programu vypracovává v návaznosti na zadání z října 1968 koncepci II. programu, ve které také specifikuje plánované směřování jednotlivých žánrových oblastí dramaturgie a v rámci nich se posouvá k předložení předběžného přehledu námětů k realizaci, ke kterému dojde v červenci 1969. V únoru 1969 je také znovu vymezena plánovaná vysílací plocha II. programu, která je v této fázi určena na 10 hodin týdně, rozdělených do 5 dní v týdnu v rozsahu od 20 do 22 h, tedy 2 vysílací hodiny denně²¹³. Tento plán vysílací plochy je po několika měsících nahrazen návrhem kompromisního řešení vysílací plochy v rozsahu 8 hodin týdně rozdělených do 3 vysílacích dnů v týdnu²¹⁴.

5.3 Koncepce II. programu předložená jeho samostatnou redakcí v březnu 1969

V polovině března roku 1969 předkládá Zdeněk Noháč jako ředitel II. programu a BTV prozatím nejkomplexnější návrh koncepce II. programu, který primárně vychází z prosincového celoredakčního návrhu Vladimíra Kovářika a tehdejší redakce II. programu zpracovaného během podzimu 1968, ale značně jej rozšiřuje. Předkládá jasnější charakteristiky obecné koncepce a profilaci jednotlivých žánrových oblastí pro období 1969 a 1970. Velice důležitou součástí koncepce je také vymezení postavení II. programu vůči majoritnímu I. programu a půdorys vzájemné spolupráce, organizace a koordinace programové skladby a výroby.

V základní koncepční rovině má II. program vycházet ze tří základních charakteristik. Prvním je pojetí II. programu jako alternativního programu vůči I. programu, které bylo navrženo již na podzim 1968 a podrobněji popsáno výše. Na alternativní postavení vůči I. programu

²¹² Dohoda se dalšími TV studii se podařila předjednat pouze předběžně v následujících objemech: 40h programu TS Praha, 10h TS Brno, 5h TS Ostrava. II. program - návrh koncepce, organizace, program. zajištění = materiál pro vedení ČST, Archiv ČT, sign. Red, inv. č. 1702, k. 243, s. 2.

²¹³ Materiál pro zprávu ministerstva pošt a telekomunikací, Zajištění II. tv programu v ČT. Archiv ČT, sign. Inf, inv. č. 418, k. 107.

²¹⁴ Úterý, čtvrtek, neděle. Dějiny českých médií v datech, Kolektiv autorů, *Dějiny českých médií v datech*. Praha: Karolinum 2003, s. 244.

navazuje ideové vymezení II. programu jako českého národního programu, které se projevuje i v rámci bližší specifikace jednotlivých žánrových oblastí dramaturgie. Mimo charakteristiky národního programu koncepce v profilaci jednotlivých žánrových oblastí dramaturgie zohledňuje také možnost příjmu signálu II. programu pouze ve velkých českých městech, která je třetí charakteristikou. Celkově je formulována takto: *“Při nezbytném úsilí o maximální atraktivnost a přitažlivost programu sledovat od začátku vysílání tendenci uspokojování nároků vyspělého diváka na úroveň a hloubku poznání současného i historického vývoje ve všech oblastech života naší společnosti.”*²¹⁵ Idea národního programu a cílová divácká skupina velkoměstského publika jsou tedy spolu s pojetím alternativního programu výchozími koncepčními body a do některých žánrových oblastí dramaturgie II. programu mají pronikat následovně: v nově vydělené oblasti publicistiky a zpravodajství je ve shodě s návrhem PO OPK stanoveno, že II. program nebude vyrábět svoji vlastní zpravodajskou relaci, ale orientovat se na širší komentář denních událostí formou zvláštního publicistického pořadu.²¹⁶ Mezinárodní dění má pak komentovat pestrý publicistický magazín s týdenní periodicitou²¹⁷. V rámci politicky angažované linie pořadů se má publicistika a zpravodajství obecně zaměřit také na aktuální otázky každodenního života obyvatel československých měst. V oblasti vysílání vzdělávacích pořadů mají být pořady tematicky orientovány na dějiny české státnosti, kultury, historie a současné české vědy a techniky. Umělecký program se má svými pořady orientovat na systematické vzdělávání diváka v oblasti české literatury skrze adaptace klasických literárních děl. Důležitou složkou zamýšlené dramaturgie II. programu v literárně dramatickém vysílání, na kterou je později kladen v předvýrobě značný důraz, jsou rovněž záznamy představení československých divadel a zohledněny jsou také premiéry umělecky hodnotných děl převzatých ze zahraničí,

²¹⁵ II. program - návrh koncepce, organizace, program. zajištění = materiál pro vedení ČST, Archiv ČT, sign. Red, inv. č. 1702, k. 243, s. 4.

²¹⁶ V tuto chvíli se tedy neuvažuje o přímém přejímání zpravodajské relace I. programu, ale o vytvoření krátké zpravodajské relace, která by hlavní zpravodajství I. programu komentovala za účelem širší kontextualizace obsahu. O výrobě této relace bylo jednáno s Hlavní redakcí televizních novin (HRTN), nicméně domluva nebyla ve výsledku realizována a II. program po svém spuštění nemá ani vlastní zpravodajskou relaci, ani zmíněný zpravodajský magazín. Zpravodajství je přebíráno z I. programu ČST.

²¹⁷ Vzorovým pořadem měl být televizní magazín zaměřený na aktuální politické dění PANORAMA, vysílaný televizní stanicí ARD od roku 1961. Viz.

WWW:<http://daserste.ndr.de/panorama/geschichte/index.html> [cit. 30. 4. 2016].

tedy televizní²¹⁸ i filmová produkce, která má být pro diváckou skupinu II. programu z důvodu předpokládaných vyšších nároků na uměleckou úroveň uváděných pořadů atraktivnější, než pro širokou diváckou obec I. programu²¹⁹. Předběžná koncepce žánrových oblastí vysílání v rámci výše naznačené koncepce nově zahrnuje také sportovní pořady a pořady pro děti a mládež, přičemž se sportovními pořady dosud nebylo počítáno. I dramaturgie sportovních pořadů by měla být přizpůsobena budoucí viditelnosti II. programu a nabídnout spíše sportovní pořady pro zájmové menšiny diváků ve větších městech (možnosti městské rekreace, motorismus, okrajové sporty). Jak je zmíněno již v koncepci PO OPK, živé přenosy z utkání široce populárních sportů (hokej, fotbal atd.) mají být opět kvůli viditelnosti signálu směřovány výhradně na I. program. Vzhledem k plánovaným večerním vysílacím časům nepočítá II. program s cílením uváděných pořadů na diváckou skupinu mladších dětí a pořady pro děti a mládež mají být svým charakterem orientovány spíše na dospívající mládež a problematiku života mládeže ve městech. Typově se mají pro tuto diváckou skupinu uplatnit živě vysílané publicistické pořady po vzoru rozhlasového Mikrofóra²²⁰.

Omezená viditelnost II. programu také umožnila jej pro první roky vysílání určit jako experimentální prostor pro nové programové formáty a umělecké postupy,²²¹ stejně tak do

²¹⁸ Zde se nabízelo využití výměny pořadů v rámci organizace Intervize a Eurovize. HLÁSÍ SE II. PROGRAM, CO VÁS NEMINE (Čs. televize, 1970). II. program - návrh koncepce, organizace, program. zajištění = materiál pro vedení ČST, Archiv ČT, sign. Red, inv. č. 1702, k. 243, s. 5

²¹⁹ Zahraniční pořady mají být upraveny do české jazykové verze formou dabingu na náklady a ve výrobě II. programu, aby byla zajištěna jejich srozumitelnost pro českého diváka. Viz. Připomínky k materiálu od II. programu z 2. 4. 1969. Archiv ČT, nezařazeno.

²²⁰ Mikrofórum vzniklo v roce 1965 jako rozhlasový pořad pro mládež, jehož účelem mělo být odklonit zájem dospívajících posluchačů od poslechu zahraničních stanic a bylo koncipováno jako proud hudby a aktualit pro mládež. Živě vysílané publicistické pořady typu Mikrofóra nebo Mevra se ale setkávají s kritikou ze strany vedení ČST a ve výsledku nejsou vevysílání uplatněny. II. program se v budoucnu v oblasti pořadů pro děti a mládež orientuje spíše na uvádění jednotlivých literárně dramatických děl pro tuto diváckou skupinu, příkladem může být na příklad televizní inscenace dětské lední revue na motivy pohádky Hanse Christiana Andersena SNĚHOVÁ KRÁLOVNA (režie neuvedena, kamera J. Eisner, 1970).

²²¹ „Zrod II. programu v žádném případě neomezuje možnosti I. programu, nýbrž naopak je zmnožuje a poskytuje jim mnohem širší příležitost k uplatnění a realizaci námětů na náročnější látky a pro programové experimenty, po němž dlouhá léta volali.“ Koncepce březen 1969. II. program - návrh

budoucná pro experimentální barevné televizní vysílání. Experimentální povaha II. programu byla v první rovině založena na možnosti zjištění budoucí rentability pořadu tím, že by se daný pořad uvedl v premiéře na II. programu a pokud by byla premiéra shledána dle určených kritérií²²² jako úspěšná, pořad by byl výhledově reprízován na I. programu²²³. V druhé rovině pak spočívala ve značném podílu dramaturgické a autorské svobody redakčních pracovníků a spolupracujících tvůrců, která vycházela z nezávislého postavení útvaru II. programu vůči zbytku instituce ČST a také nízkého politického dohledu nad programovou přípravou do roku 1970.

Pro první měsíce vysílání II. programu bylo nutné budoucí televizní diváky motivovat k investici do konvertorů nezbytných pro příjem signálu II. programu nebo nových televizních přijímačů. Březnová koncepce proto navrhuje ztraktivnit nabídku II. programu maximálním omezením (nebo alespoň odložením) repríz vlastních pořadů na I. programu a potvrzuje II. program jako premiérový televizní kanál. Záměrem této strategie bylo vytvořit dojem exkluzivity vysílání II. programu k získání stabilního diváckého zájmu.

5.3.1 Konkretizace vztahů mezi I. a II. programem

Budoucí vztah mezi dvěma paralelně vysílajícími programy je na jaře 1969 definován na několika úrovních. V Československu šlo o první zkušenost s vícekanálovým vysíláním a předpokládalo se, že určení vzájemných vztahů mezi programy bude klíčové nejen pro fungování II. programu, ale i celek Čs. televize. Úzká vzájemná koordinace měla probíhat v oblasti výroby, programové dramaturgie i programové skladby. II. program má tedy fungovat jako rovnocenný útvar vůči I. programu a to jak v pohledu svého postavení v rámci organizační struktury Čs. televize, tak z pohledu možností výroby a dramaturgie. Úzká spolupráce a vzájemná informovanost mezi zodpovědnými složkami obou programů je představena jako nezbytná již od samého vzniku námětu. Studie navrhuje vznik centrální evidence námětů pod Hlavní redakcí programu v Praze, jejímž účelem by bylo především zabránit duplicitám v námětech, ale také jejich nekontrolovanému přebírání mezi redakcemi,

koncepce, organizace, program. zajištění = materiál pro vedení ČST, Archiv ČT, sign. Red, inv. č. 1702, k. 243, s. 13.

²²² Kritérii byla divácká sledovanost, mediální reflexe ad.

²²³ Experimentální charakter II. programu a jeho určení jako premiérového kanálu jsou velice důležitými faktory pro výslednou povahu dramaturgie II. programu po květnu 1970.

ke kterému v běžné praxi zjevně docházelo.²²⁴ Nekontrolovanému nakládání s náměty mělo zabránit především přidělení copyrightu bezprostředně po jejich evidenci, který by jasně určil příslušnost námětu ke konkrétní redakci.²²⁵ Ke vzniku takto navrhované centrální evidence námětů nicméně ve výsledku zřejmě nedošlo a náměty II. programu byly evidovány přímo v rámci redakce II. programu, v běžné praxi u zodpovědného dramaturga dané oblasti.²²⁶

V otázce ekonomického zajištění měly oba programy čerpat z celkového rozpočtu poměrnou částku odpovídající jejich plánovanému programovému podílu na vysílání. Z přiděleného rozpočtu pak měl II. program realizovat nejen předvýrobu v televizních kapacitách a zakázkovou výrobu pořadů, rozpočet byl určen také na domácí i zahraniční nákup pořadů a realizaci studijních cest redakčních pracovníků.

Nejdůležitější otázkou spolupráce I. a II. programu je vzájemná koordinace programové skladby v duchu koncepce alternativního programu. Klíčovou úlohu v skladební koordinaci měla mít Hlavní redakce programu, která měla s předstihem vytvářet celek programového schématu, zodpovídat za něj a zajistit, aby si byly oba programy rovnocenné a nedocházelo k přizpůsobování programové skladby II. programu majoritnímu I. programu, ani duplicitám v námětech a dramaturgických záměrech. Pro vzájemnou koordinaci obou programů měla vzniknout i tzv. programově koordinační skupina, která by se scházela 4krát ročně v období kvartálního plánování. Jako její členové jsou navrženi programový náměstek ÚŘ, ředitel a hlavní dramaturg II. programu, hlavní redaktor programu a případně ředitelé jednotlivých televizních studií. Toto složení navrhované koordinační skupiny je ale záhy kritizováno vedením ČST. Dle jeho názoru měly členy skupiny být hlavní redaktor programu s redaktorem programu TS Praha a pracovníkem II. programu na shodné úrovni řízení. Problém spočíval v tom, že ředitel II. programu podléhal přímo ÚŘ ČST, nikoliv programovému náměstkovi²²⁷ jako hlavní redaktor programu a z důvodu této rozdílné podřízenosti byl celek vedením ČST považován za neschopný rozhodování. Stejně jako návrh

²²⁴ Zábava – hodnocení přístupu k námětům G. Oplustilem. Půl roku příprav II. programu ČST, Archiv ČT, sign. Red, inv. č. 1700, k. 243.

²²⁵ Vzhledem k tomu, že do zahájení vysílání II. programu zbývalo v době předložení tohoto návrhu koncepce 14 měsíců a programová předvýroba ještě nebyla zahájena, je obava z úniku námětů vzhledem k délce výrobního předstihu zcela pochopitelná.

²²⁶ Rozhovor s Gustavem Oplustilem, vedený autorkou diplomové práce v Praze dne 18. 6. 2015.

²²⁷ V té době nástupce Zdeňka Noháče ve funkci programového náměstka ÚŘ Přemysl Kočí.

na centrální evidenci námětů, ani návrh vzniku koordinační skupiny není ve výsledku realizován.

Hlavní redakce programu v rámci koordinace programové skladby obou programů také zodpovídala za vytváření časových spojnic během večera, které měly pomáhat divákovi v lepší orientaci ve vysílání a umožnit mu v daný okamžik možnost volby pořadu. Aby bylo možné časové spojnice v programovém schématu účinně vytvářet, studie doporučuje výhledově zavést také normování stopáží vyráběných pořadů.²²⁸ I přesto, že normování stopáží bylo běžnou praxí zahraničních televizí, v rámci československého televizního vysílání na jednom programu nebylo dosud nutné.²²⁹

5.4 Základní koncepční principy II. programu

Výše popsaná základní koncepce II. programu a organizace jeho vztahů k I. programu je v den předložení 13. března 1969 projednána vedením ČST spolu s programovými směrnicemi na rok 1969. Ve vztahu k II. programu přijímá vedení ČST následující výsledné principy organizace a budoucího fungování II. programu v rámci celku Čs. televize:

Prvním je princip jednotné televize, tedy že II. program nebude fungovat jako zcela oddělená organizační struktura, ale bude i dále nedílnou součástí celkové struktury Čs. televize, bude plně rovnocenný I. programu a bude vycházet z jednotné ideově - programové směrnice modifikované podle koncepčních kritérií. Druhý principem je pak jednotné programové a koordinační řízení pro oba paralelně vysílající programy, které by mělo být zajištěno skrze Hlavní redakci programu v Praze. Další dva principy se týkají financování a organizace předvýroby II. programu. Z ekonomického pohledu je určeno, že pro oba programy bude fungovat jednotná ekonomika a celkový rozpočet bude přerozdělován v závislosti na potřebách a požadavcích jednotlivých programů. Jednotná ekonomika vychází z požadavku jednotné televize, tedy že II. program nebude disponovat zcela individuálním rozpočtem, ale finanční prostředky mu budou každoročně dislokovány z rozpočtu celku ČST na základě určených parametrů. Posledním principem je udržení jednotné výroby, tedy že oba programy

²²⁸ Normování stopáží spočívá v tom, že celková délka vyrobeného pořadu odpovídá určitému násobku časové jednotky – např. 13 minut. Lze tak dosáhnout přesnějšího plánování programové skladby.

²²⁹ Zahájení vysílání II. programu mělo také pomoci odstranit chronické nedodržování plánovaných začátků pořadů. Nedisciplínu v tomto směru kritizují jak televizní pracovníci, tak televizní diváci ve svých komentářích. HLÁSÍ SE II. PROGRAM- STÍNY NAD II. PROGRAMEM (Čs. televize, 1970).

budou využívat stejnou výrobní základnu a kapacity se budou opět přerozdělovat dle výrobních požadavků. V průběhu jara 1969 se nicméně ukáže, že ve vztahu k budoucí předvýrobě pořadů pro II. program neustále dochází k preferování zájmů I. programu a výchozí požadavek na rovnocenné postavení vysílacích programů tedy není naplňován. Prvotní dohody s televizními studií v Praze, Brně a Ostravě směřovaly k tomu, aby mohl II. program v průběhu prvních měsíců roku 1969 vyrobit přibližně 100 hodin televizního programu v televizních kapacitách. Dalších 100 hodin programu²³⁰ mělo být realizováno mimo Čs. televizi formou zakázky. Do července 1969 se nicméně výrobní možnosti ukazují jako velice omezené a II. program dostává možnost vyrobit v televizních kapacitách jen polovinu původního objemu, tedy pouhých 50 hodin programu. Tento stav poukazuje na značné podhodnocení předvýrobního procesu II. programu ze strany Čs. televize a jeho ředitel Zdeněk Noháč v průběhu první poloviny roku 1969 opakovaně apeluje na vedení ČST, aby byla redakci II. programu přidělena studia, další přenosové vozy i zařízení na telemagnetický záznam. Jeho žádosti se ale zjevně nesetkaly s výraznějším úspěchem,²³¹ jak se pokusím doložit v sedmé kapitole této práce.

²³⁰ Předvýroba pro rok 1970 počítá se 34 vysílacími týdny, tedy přibližně 270 hodinami programu (rozsah 8h týdně). 200h mělo být vyrobeno v rámci předvýroby v roce 1969, zbytek nad plánovanou předvýrobou mají představovat pořady aktuálního charakteru, přímé přenosy atd. Půl roku příprav II. programu ČST, Archiv ČT, sign. Red, inv. č. 1700, k. 243, s. 2.

²³¹ Otázka technického zajištění II. programu nespadá do kompetence redakce II. programu, výstavbu vysílací a přenosové sítě nicméně nelze v celkové problematice opomenout. Technické zajištění vysílání II. programu je i v prvních měsících roku 1969 stále v žalostném stavu. Zatímco v rámci redakce II. programu probíhají první kroky pro zahájení programové předvýroby a definuje se institucionální i organizační rámec II. programu, ministerstvo spojů považuje možnost zahájení vysílání II. programu v květnu 1970 „za iluzorní“. Zjevně nebyly vybudovány ani nezbytné objekty pro montáž vysílačů II. programu a oproti plánu, kdy mělo v letech 1970- 1975 zajišťovat vysílání II. programu 59 vysílačů, jsou na jaře 1969 k dispozici prozatím pouze tři. Podobně neradostná situace panuje i ohledně výroby konvertorů pro příjem IV. a V. pásma, které byly nezbytným komponentem pro příjem signálu II. programu na starších typech televizorů.

5.5 Koncepce II. programu v období po březnu 1969.

Předchozí část se věnovala koncepčnímu návrhu zpracovávanému redakcí II. programu v období od října 1968 a předloženému ředitelem II. programu Zdeňkem Noháčem v březnu 1969. Na jeho základě pak vedení ČST přijalo 4 základní principy organizace II. programu v rámci instituce Čs. televize. Šlo o princip jednotné televize, jednotného programového řízení, jednotné ekonomiky a jednotné výroby, které jsou blíže popsány v předchozím oddíle textu. Spolu s nimi byla potvrzena také ideová koncepce II. programu jako českého národního programu.²³²

Ve vztahu I. a II. programu je v průběhu jara 1969 definitivně rozhodnuto o uplatnění koncepce alternativního programu. V rámci ní je v první polovině roku 1969 dále ustanoveno, aby se oba programy v rámci týdenního vysílacího schématu doplňovaly v nasazení ekonomicky nejnáročnějších literárně dramatických pořadů, tedy filmů a inscenací. Vzájemná skladba programů měla být komponována tak, aby divák mohl každý vysílací den sledovat na jednom z programů jeden z těchto programových typů. Výjimku tvořilo pouze divácky vysoce exponované nedělní večerní vysílání. Tam měly být tyto programové typy nasazeny proti sobě: film na I. programu a televizní inscenace na II. programu či obráceně s tím, že jeden pořad měl být ideálně domácí a druhý zahraniční produkce. Zároveň měla koordinace programové skladby zajistit, aby schéma II. programu fungovalo jako dramaturgicky prokomponovaný celek v duchu dosavadních redakčních návrhů inspirovaných charakteristikou cyklu BAREVNÉ DNY. V rámci koncepce alternativního programu a programové skladby je pro budoucí praxi také schváleno zavedení výše zmíněných časových spojnic, tedy bodů v programové skladbě, kdy se začátky či konce pořadů na dvou programech časově setkají.

Výše uvedené principy obecně definují koncepci II. programu a jeho organizační vztah k I. vysílacímu programu. V rámci nich se redakce II. programu během jara 1969 věnuje především návrhu konkrétní organizace programové výroby a dramaturgickým návrhům programových typů a konkrétních pořadů, které měly v roce 1969 vstoupit do programové předvýroby. V rámci programové dramaturgie dochází k dalšímu navýšení počtu interních a

²³² Vzhledem k tomu, že šlo o principy vycházející z březnového koncepčního návrhu, redakce II. programu je bez výhrad akceptovala a vstupují do praxe.

externích pracovníků redakce a navázání umělecké spolupráce s filmovými a televizními tvůrci pro jednotlivé oblasti dramaturgie.

Detailní návrh organizace výroby a dramaturgie II. programu předkládá Zdeněk Noháč vedení ČST v červenci 1969 v návaznosti na schválenou koncepci. V té době fungoval útvar ředitelství II. programu necelého půl roku, během kterých se redakce rozšiřovala personálně a dramaturgie se organizačně rozčlenila z pěti na šest vysílání dle žánru, ke stávajícím vysíláním vzdělávacích pořadů a dokumentaristiky, oblasti literárně dramatické, oblasti hudebních pořadů, zábavných a filmových pořadů přibyla samostatná oblast publicistických pořadů.

Do léta 1969 nebyla stále pevně stanovena vysílací plocha II. programu pro období po zahájení jeho vysílání, uvažovány byly stále dvě krajní alternativy. První představovala vysílací plochu 10 hodin týdně, druhá 6 hodin týdně²³³. V tuto chvíli je navrženo kompromisní řešení 8 vysílacích hodin týdně pro rok 1970, tedy celkem přibližně 270 hodin pořadů pro plánovaných 34 vysílacích týdnů. Během léta 1969 rozhodlo vedení ČST pro první období vysílání II. programu o uplatnění minimálního navrhovaného rozsahu vysílací plochy, tedy 6 hodin týdně rozdělených do 3 vysílacích dnů²³⁴, reálná vysílací plocha v době zahájení II. programu v květnu 1970 je pak jen o něco vyšší, přibližně 7.5 hodiny týdně.

V době předložení této koncepce organizace a dramaturgie II. programu v červenci 1969 zbývalo do plánovaného zahájení vysílání II. programu pouze 10 měsíců. Klíčovou otázkou nadcházejícího období přípravy se stala programová předvýroba pro rok 1970 a finalizace dramaturgické koncepce jednotlivých programových oblastí. Programová předvýroba byla

²³³ V návaznosti na Technicko - ekonomickou studii z roku 1968. Viz. Technicko-ekonomická studie ČST do r. 1980- 3. verze. Archiv ČT, sign. Ve1, inv. č. 1095, k. 131.

²³⁴ Toto řešení mohlo být ekonomicky výhodné z pohledu programové předvýroby, protože znamenalo pouze přibližně 200h programu pro rok 1970. Vedení redakce II. programu ale vyslovilo obavu, že takto malá vysílací plocha nemusí být pro televizní diváky dostatečnou motivací k investici do nových přijímačů či konvertorů a už tak malý divácký dosah II. programu by se pak mohl ještě více omezit. Aby se televizním divákům nutná investice vyplatila, považuje Noháč za relevantní vysílací plochu a alespoň 14h týdně, což je více než dvojnásobek šestihodinové vysílací plochy, na které II. program začal reálně vysílat. Půl roku příprav II. programu ČST, Archiv ČT, sign. Red, inv. č. 1700, k. 243, s. 3.

zahájena v červnu 1969 a postoupily do ní v této chvíli pouze pořady, které nebyly aktuálního charakteru.²³⁵ Ty měly vstoupit do předvýroby až v prvních měsících roku 1970, nicméně vždy mělo být dosaženo alespoň tříměsíčního předstihu programové výroby před zahájením vysílání II. programu v květnu 1970. K zahájení předvýroby až v polovině roku 1969 došlo z důvodu velice krátkého časového období, které mohla redakce od svého vzniku věnovat soustředění námětů a jejich scenáristické a dramaturgické přípravě. U řady připravovaných pořadů se proto počítalo s tím, že v závislosti na výrobních možnostech dojde k posunu jejich výroby na začátek roku 1970. Celkovou situaci programové výroby II. programu stále ztěžovaly omezené vnitrotelevizní výrobní kapacity a nutnost využívat po celou dobu přípravy II. programu produkčně náročnější zakázkovou výrobu.²³⁶ Redakce II. programu nemohla v první polovině roku 1969 kvůli nejasné otázce podílu II. programu na devizových fondech ČST provádět ani nákup zahraničních pořadů, což se z celkové dramaturgie negativně dotklo především vysílání filmových pořadů.

Do července 1969 došlo rovněž k rozhodnutí v otázce zařazení vlastního zpravodajství na II. program. Od počátku přípravy se ohledně výroby a zařazení zpravodajské relace na II. program nabízely tři možnosti řešení. V první z nich by II. program vyráběl vlastní zpravodajství, což bylo velice brzy zamítnuto z důvodu celkové (ekonomické a výrobní) náročnosti a omezeného diváckého dosahu. Druhou možnost představovala výroba zvláštního publicistického magazínu zaměřeného na komentáře aktuálního dění, o jejíž výrobě jednala redakce II. programu s Hlavní redakcí televizních novin (HRTN). Nakonec byla využita třetí možnost, tedy že II. program bude pouze přebírat druhé večerní televizní noviny z I. programu i přes kritiku pracovníků OPK, kteří tuto variantu považovali kvůli programové skladbě za nereálnou²³⁷. Tato alternativa byla finančně i výrobně nejúspěšnější, protože nevyžadovala ze strany II. programu žádný podíl, převzatá zpravodajská relace měla dopad pouze na programovou skladbu z důvodu organizace časových spojnic. Vysílání II. programu muselo v rámci vysílacího dne končit vždy tak, aby jeho diváci měli možnost sledovat 2.

²³⁵ Příkladem takových pořadů by mohla být aktuální publicistika nebo sport, obecně pořady reagující na aktuální témata a dění, které znemožňovalo jejich předtočení s několikátýdenním předstihem.

²³⁶ Výroba realizovaná v televizních kapacitách navíc zjevně nemohla být z ekonomických důvodů vytvářena filmovým záznamem. Část vysílání měly zajistit přímé přenosy, stejně tak jako levnější TMZ.

²³⁷ II. TN byly krátkou zpravodajskou relací nasazenou na závěr hlavního vysílacího času, tedy přibližně ve 22h. II. program jimi uzavíral své denní vysílání.

televizní noviny I. programu.²³⁸ Zahájení vysílání II. programu mělo zároveň začínat po skončení prvních televizních novin I. programu a sportovního zpravodajství Branky, body, vteřiny.

V létě 1969 předkládá Zdeněk Noháč vedení ČST předběžný seznam pořadů plánovaných pro předvýrobu v roce 1969 za jednotlivá vysílání II. programu vypracovaný jejich zodpovědnými dramaturgy. Celkem mělo být během roku 1969 dramaturgicky zajištěno 109 titulů, z toho 58 většinou 13ti dílných literárně dramatických, zábavných nebo vzdělávacích seriálů. V průběhu roku 1969 měla předvýroba zajistit přibližně dvě třetiny vysílání II. programu v roce 1970.²³⁹ Pořady s vazbou na aktuální dění měly být realizovány, jak již bylo řečeno, až za začátku roku 1970. Kapacitně výroba požadovala po Čs. televizi poskytnutí osmi přenosových vozů a alespoň tří studií, ostatní kapacity (střižny, laboratoře) měly podléhat aktuálním požadavkům. Veškeré informace ale nasvědčují tomu, že II. programu byly oproti požadavku poskytnuty kapacity zcela minimální.²⁴⁰ Aby tuto situaci vyřešila, navázala výroba II. programu spolupráci mimo televizní kapacity v rámci dlouhodobých smluv například s Krátkým filmem nebo Československým armádním filmem a dalšími institucemi. Ty poskytly II. programu v rámci zakázky studiové kapacity, technické vybavení nebo i hotové pořady. Nejintenzivnější výrobní spolupráce probíhala v průběhu let 1969 a 1970 se složkami Krátkého filmu, jak blíže popíšu v sedmé kapitole.

Dramaturgie II. programu se rozdělila v první polovině roku 1969 do šesti již zmíněných vysílání publicistických pořadů, vzdělávání a dokumentaristiky,²⁴¹ zábavných pořadů, hudebního vysílání, filmového vysílání a literárně dramatického vysílání. Z předložených dramaturgických plánů nicméně vyplývá, že jednotlivá vysílání spolu úzce spolupracovala a často docházelo k autorským a dramaturgickým překryvům ve vývoji a výrobě pořadů. Nejčastěji k nim docházelo v oblasti zábavných, hudebních a literárně dramatických pořadů.

²³⁸ Tedy přibližně ve 22h.

²³⁹ Přibližně 22 z 34 vysílacích týdnů v roce 1970.

²⁴⁰ Dramaturgický plán zábavného vysílání, Půl roku příprav II. programu ČST, Archiv ČT, sign. Red, inv. č. 1700, k. 243, s. 11. Také: Dramaturgický plán zábavy na rok 1969, Soukromý archiv Gustava Oplustila.

²⁴¹ Vysílání vzdělávacích a dokumentárních pořadů jsou v některých materiálech uváděny samostatně, prakticky ale fungovaly zjevně jako celek pod vedením dvou zodpovědných dramaturgů.

Pořady byly zároveň uváděny pouze pod příslušností k II. programu, již ne k jeho konkrétnímu vysílání.

Ve vysílání II. programu měly být v roce 1970 procentuálně nejvíce zastoupeny filmové pořady, vzdělávací pořady a publicistika. Menší prostor mělo dostat literárně dramatické vysílání a hudební pořady. Na rok 1970 připadalo také 25. výročí konce 2. světové války a 100. výročí narození V. I. Lenina. Politický úkol dramaturgicky zohlednit tato výročí se dotýkal všech složek ČST, tedy i II. programu. V roce 1969 realizoval II. program za tímto účelem soutěž námětů s leninskou tematikou a vítězné náměty měly být realizovány rovněž v rámci předvýroby pro rok 1970.

6. KAPITOLA: Personální zajištění dramaturgie II. programu a hlavní tvůrčí spolupracovníci redakce v roce 1969

V průběhu první poloviny roku 1969 jsou postupně obsazeny dosud volné dramaturgické pozice v redakci. Probíhají také jednání s externími dramaturgy a tvůrci o budoucí spolupráci s II. programem v období jeho programové přípravy.

6.1 Publicistické pořady

Pravděpodobně nejzajímavějším případem přestupu do redakce II. programu z jiné složky ČST v tomto období je přeřazení publicisty Jiřího Kantůrka z pozice redaktora Hlavní redakce publicistiky a dokumentu (HRPD) na pozici dramaturga publicistických pořadů II. programu, která byla až do léta 1969 neobsazena. Kantůrek se měl ve své dramaturgické funkci na II. programu orientovat především na oblast ekonomické publicistiky. Dle dochovaného zápisu telefonického rozhovoru navrhl Josef Šmídmajer Zdeňku Noháčovi Kantůrkův přestup 11. července 1969 poté, co „na základě rozhovoru se s. Kantůrkem dospěli ke shodnému názoru o přeřazení s. Kantůrka na jiné programové pracoviště v rámci ČT.“²⁴² Všichni tehdejší členové redakce II. programu s Kantůrkovým přestupem bez výhrad souhlasili a Kantůrek měl novou funkci nastoupit k 1. 8. 1969. Zda k jeho srpnovému přestupu skutečně došlo sice žádný dostupný materiál konkrétně nepotvrzuje, je nicméně zřejmé, že Kantůrek s redakcí II. programu úzce spolupracoval. Byl mimo jiné autorem námětů a dramaturgem několika publicistických pořadů, které byly vypracovány v období do července 1969 a byly určeny k realizaci v druhé polovině roku 1969.²⁴³

Dramaturgie publicistiky II. programu se měla v obecné rovině orientovat především na popularizaci ekonomiky, ale také na tematiku mezilidských vztahů a mezinárodních vztahů ČSSR a dalších socialistických zemí. Jako jeden z programových typů pro tematickou oblast mezilidských vztahů je Vladimírem Kovářikem navrhováno TELEMVRO, tedy televizní

²⁴² Záznam o telefonickém rozhovoru ze dne 11. 7. 1969, zaznamenala Divišová, Archiv ČT, nezařazeno.

²⁴³ Jmenovitě se mělo jednat o např. seriál JAK VZNIKÁ STÁTNÍ ROZPOČET?, který měl být popularizačním pohledem na finanční politiku státu a seriál JAK JE TO S TZV. VYROVNÁNÍM EKONOMIKY V ČECHÁCH A NA SLOVENSKU? o současných problémech československých hospodářských vztahů. Jiří Kantůrek byl jako představitel dobové reformní publicistiky a protiokupační žurnalistiky z Československé televize propuštěn v roce 1970.

aplikace rozhlasového projektu MEVRO, jehož principem bylo živé vysílání za aktivní spolupráce diváků s výrazným podílem tvůrčí svobody autorů pořadu. TELEMVRO mělo být cíleno především na mládež a tematicky měl být jeho obsah velice široký, od politických aktualit, diskusí až po zábavu. Vzhledem k tomu, že Telemviro záviselo na majoritním podílu živého publicistického vysílání a znemožňovalo tudíž přímý cenzurní dohled nad pořadem, byl tento programový typ vedením ČST výrazně kritizován a ve vysílání II. programu se neuplatnil.²⁴⁴

6.2 Dokumentární a vzdělávací pořady

V červnu 1969 je také obsazena pozice dramaturga vysílání dokumentárních a vzdělávacích pořadů II. programu, do které nastupuje bývalý šéfredaktor Televizních novin Zdeněk Michalec. Vláda a ÚV KSČ přijaly v první polovině roku 1969 řadu usnesení, které vedly k personální obměně redakcí ČST, včetně vedoucích funkcí. Zdeněk Michalec v návaznosti na přijetí těchto usnesení rezignoval na pozici šéfredaktora Televizních novin²⁴⁵ a jeho žádosti bylo vyhověno 15. 4. 1969. Jako dramaturg vzdělávacích a dokumentárních pořadů II. programu pak Michalec působí od června 1969.

Ve stejné době je jako dramaturgyně oblasti dokumentárních pořadů přijata filmová a televizní publicistka Eva Friedrichová. Zdeněk Michalec působil v rámci oblasti jako dramaturg primárně populárně vědeckých a vědeckotechnických pořadů, zatímco Eva Friedrichová se věnovala dokumentárním pořadům tematicky zaměřeným na oblast kultury a umění.²⁴⁶ Oba dramaturgové nastoupili do II. programu až v druhé třetině roku 1969 a v červenci 1969 je tedy dramaturgie vzdělávacích a dokumentárních pořadů načrtnuta jen velmi obecně.²⁴⁷ Reflektuje přijatou obecnou koncepci II. programu, podle které nemá být II. program úzce zaměřeným vzdělávacím programem a stanovují si závazek široké divácké

²⁴⁴ Připomínky k materiálu o II. programu, 1969, Archiv ČT, nezařazeno, s. 1., také ZAŠLAPANÉ PROJEKTY: PŘÍPAD MEVRO (připravili J. Skalický, M. Švihálek a P. Lokaj, 2009)

²⁴⁵ Na jeho místo byl jmenován šéfredaktor Hospodářských novin Josef Vlček.

²⁴⁶ Celkově se oblast dělila na dvě tematické podoblasti, vědeckotechnickou a kulturní. Eva Friedrichová se v rámci kulturní oblasti věnovala především dokumentárním profilům výrazných českých umělců (cyklus DÍLO A OSOBNOST, 1970).

²⁴⁷ Do doby předání dramaturgických kompetencí dokumentárních a vzdělávacích pořadů příslušným dramaturgům navrhuje náměty a tituly Karel Kohout. Korespondence s. Noháče, Archiv ČT, sign. Red, inv. č. 2265, k. 301.

přístupnosti, srozumitelnosti a širokého tematického rozptylu připravovaných pořadů. Vzhledem k tomu, že oblast vzdělávacích pořadů měla mít ve vysílání II. programu výrazný prostor, museli dramaturgové operativně vyřešit problém omezené možnosti vnitrotelevizní výroby tak, aby bylo vyrobeno a získáno dostatečné množství pořadů. Plánovalo se masivní využívání převzatých pořadů Krátkého filmu (a jeho složky Zpravodajského filmu), Čs. armádního filmu, Čs. akademie věd nebo FS Gottwaldov. Pořady měly být vyráběny také formou zakázky u Krátkého filmu a Čs. akademie věd, se kterou dramaturgie vzdělávacích pořadů navázala úzkou odbornou spoluprací.²⁴⁸ Značný prostor ve vysílání měly dostat také pořady zahraniční akvizice. Řada vlastních námětů pro programovou předvýrobu v oblasti vzdělávání a dokumentu vznikala v autorství interních pracovníků redakce II. programu. Autory námětů byli především Zdeněk Michalec, Zdeněk Noháč²⁴⁹ a Vladimír Kovářik.²⁵⁰ Pro výrobu v roce 1969 byla také plánována externí spolupráce s renomovanými tvůrci, na příklad s režisérem Elmarem Klosem na cyklu PRAŽSKÁ TAJEMSTVÍ,²⁵¹ krátkometrážním jedenáctidílném seriálu o pražské historii. První čtyři díly měly vstoupit do výroby v průběhu podzimu 1969, ve výsledku ale cyklus nebyl realizován a jako celek zůstal v rovině námětu.

6.3 Literárně dramatické vysílání

Literárně dramatické vysílání II. programu mělo mít stejně jako oblast vzdělávacích a dokumentárních pořadů v budoucím vysílání značný prostor, literárně dramatické pořady zároveň patřily k realizačně i finančně velice náročným. Literárně dramatická oblast byla proto ve srovnání s dalšími vysíláními redakce II. programu nejsilněji personálně obsazena. V létě 1969 zde působí interní dramaturg Karel Major a tři externí dramaturgyně Alena Břízová, Alena Stránská a Bohumila Zelenková. Výrazně se v této oblasti autorsky a

²⁴⁸ V rámci Čs. akademie věd byla zřízena „vědecká rada“ se stálými členy, která fungovala jako poradní orgán v přípravě scénáře a konzultovala také dramaturgický plán oblasti vzdělávacích pořadů Půl roku příprav II. programu ČST, Archiv ČT, sign. Red, inv. č. 1700, k. 243, s. 17.

²⁴⁹ Cyklus CO DALY NAŠE ZEMĚ LIDSTVU? „Sonda vnitřní síly, duchovní velikosti a mravní čistoty českého a slovenského lidu v jeho historii a současnosti“. Tamtéž, s. 22.

²⁵⁰ KNIHY A LIDÉ - volný vzdělávací cyklus o literatuře a BESEDY S PANEM PROFESOREM (V.V. Štech) – 8 dílný seriál vzpomínek na významné osobnosti českých kulturních dějin. Nerealizováno.

²⁵¹ PRAŽSKÁ TAJEMSTVÍ (nerealizováno, 1969).

dramaturgicky podílí také šéfdramaturg II. programu Vladimír Kovářik.²⁵² Dramaturgie plánovala na rok 1969 výrobu 10 původních televizních inscenací, 6 záznamů divadelních představení,²⁵³ tři seriálová „vyprávění na pokračování“²⁵⁴ a 2 literární pořady. Dramaturgie literárně dramatických pořadů II. programu z důvodu velkého objemu plánované výroby jednala o připravovaných pořadech také s hlavním redaktorem LDV I. programu Romanem Hlaváčem za účelem dodržení schválené alternativní programové skladby I. a II. programu.²⁵⁵ Obecná koncepce II. programu zahrnovala nákup „umělecky hodnotné“ zahraniční produkce, kterou dramaturgie literárně dramatické oblasti plánovala v roce 1970 silně využít.²⁵⁶ V rámci vlastní produkce literárně dramatické vysílání II. programu spolupracovalo v průběhu roku 1969 s řadou televizních a filmových scenáristů a režisérů, chtěla bych zde uvést alespoň některé z nich. Otto Zelenka byl autorem scénáře pro připravovaný výpravový historický seriál podle románu Aloise Jiráska F. L. VĚK,²⁵⁷ nicméně II. program plánoval uvést i záznam Zelenkovy divadelní hry VĚČNĚ TVŮJ²⁵⁸ inscenované v té době v Městských divadlech pražských. Široká spolupráce byla domluvena také s režisérem Václavem Krškou, který byl

²⁵² Kovářik byl až do své srpnové rezignace dramaturgem na příklad seriálu F.L.VĚK (F. Filip, 1970) a cyklu rekonstrukcí historických loutkových představení HRY STARÝCH ČESKÝCH LOUTKÁŘŮ (scénář a režie K. Maršálek- nerealizováno). Dramaturgicky připravoval také seriál („vyprávění na pokračování“) z autorství Jana Wericha a Zdeňka Mahlera DESATERO (scénář J. Werich, režie Ján Roháč- nerealizováno, 1969) a i další seriály podle R. Těsnohlídka a J. Mošny.

²⁵³ Podle dohody s LDV, které zajišťovalo přenosy z hlavních pražských scén bylo v průběhu první poloviny roku ze strany II. programu jednáno především s mimopražskými divadly.

²⁵⁴ Šlo o literárně-dramatickou cyklickou tvorbu vycházející z rozhlasové praxe, pro televizní médium přizpůsobenou formu literárního čtení. V jednotlivých epizodách vypravěč předčítal zvolené části literárního díla a byl v pořadu doprovázen zvolenou vizuální složkou, např. fotografickým materiálem nebo animací **Obrazová příloha, Obr. 11 – 12.**

²⁵⁵ Z LDV bylo několik plánovaných námětů převzato pro realizaci v rámci II. programu – příkladem můžeme uvést adaptace díla F. Šrámka POPEL (V. Krška, 1969) nebo romaneta M. K. Čapka - Choda HARBANIBAL (scénář J. Najman, režie A. Moskalyk – nerealizováno, 1969).

²⁵⁶ Do léta 1969 bylo jednáno s norskou a švédskou televizní (Z. Noháč) a nákupu z Maďarska a Jugoslávie, nicméně II. program dlouho nedisponoval žádnými devizovými prostředky a nákup tedy nemohl být proveden. Mělo jít o minimálně 6 hodin televizních inscenací, které měly být před uvedením dabovány do češtiny. Půl roku příprav II. programu ČST, Archiv ČT, sign. Red, inv. č. 1700, k. 243.

²⁵⁷ F. L. VĚK (F. Filip, 1970).

²⁵⁸ Otto Zelenka, VĚČNĚ TVŮJ. Praha: Dilia, 1967.

autorem scénáře tří původních televizních inscenací, které měl v průběhu roku 1969 také režírovat. Realizovaná byla ale z důvodu jeho úmrtí v listopadu 1969 pouze jedna z nich, adaptace povídky Fráni Šrámka POPEL.²⁵⁹ V oblasti literárních adaptací II. program spolupracoval také s režisérem Antonínem Moskalykem, který měl v roce 1969 režírovat adaptaci romaneta M. K. Čapka - Choda pod názvem HARBANIBAL. Pro vysílání II. programu v roce 1970 vznikla v Moskalykově režii také krátkometrážní komedie o nezvaném cestujícím ve vlakovém kupé NEHCETE JET DO BEMBRLY?,²⁶⁰ v hlavních rolích s Jaroslavem Marvanem a Pavlem Landovským. Moskalykovou nejvýraznější režijní spoluprací s II. programem se ale v roce 1970 stala adaptace románu Boženy Němcové BABIČKA.²⁶¹ Režii BABIČKY byl původně pověřen režisér Jiří Krejčík a dílo bylo plánováno k uvedení na televizní obrazovce jako vícedílný televizní seriál. Po osobních neshodách s vedením redakce II. programu ale Jiří Krejčík z projektu odstoupil a pro režii byl osloven Antonín Moskalyk, který snímek v roce 1970 realizoval jako dvoudílný film ve spolupráci s FS Barrandov. Jiří Krejčík pro II. program v tomto období režíroval komedii PSÍČCI LORDA CARLTONA.²⁶² Tento snímek je jedním z výrazných důkazů tvůrčí svobody dramaturgie II. programu v průběhu jeho přípravy, protože se jedná v rámci dobového kontextu o dílo obsahově velmi provokativní. Vedoucí královského cenzurního úřadu lord Carlton v podání Miloše Kopeckého dostane k posouzení erotické fotografie ženského poprsí a plyšových psíčků a i přes první zamítavé stanovisko si je odnese z úřadu domů k bližšímu prozkoumání, což spustí řadu neočekávaných událostí. Snímek je jednoznačnou parodií cenzurního systému období nastupující normalizace a zároveň tehdejšího generálního tajemníka ÚV KSČ Gustáva Husáka. Po svém uvedení v rámci silvestrovského vysílání roku 1970 byl snímek vedením ČST výrazně kritizován, mimo jiné

²⁵⁹ POPEL (V. Krška, 1969). Další Šrámkova adaptace Nuda, ani adaptace povídky Jaroslava Havlíčka Jasnovidka již nebyly z důvodu režisérova úmrtí 17. 11. 1969 realizovány.

²⁶⁰ Snímek vznikl podle Moskalykova scénáře, který byl původně evidován pod názvem Nehcete s námi do Bembrly a realizován jako NEHCETE JET DO BEMBRLY? (A. Moskalyk, 1969)

²⁶¹ V roce 1969 scénář připravuje F. Pavlíček a je uvažováno o dvoudílném filmu v režii Jiřího Krejčíka, v dramaturgickém plánu z první poloviny roku 1969 ale BABIČKA stále figuruje jen jako rezervní titul.

²⁶² PSÍČCI LORDA CARLTONA (J. Krejčík, 1970). **Obrazová příloha, Obr. 6 – 7.**

také pro svůj explicitně erotický obsah a jeho další uvedení na obrazovce bylo na řadu nadcházejících let znemožněno.²⁶³

Do konce roku 1969 II. program vyrobil také v rámci literárně dramatické oblasti dva filmy televizní scenáristky a režisérky Evy Sadkové. Prvním z nich je krátkometrážní drama NESPAVOST VE DVOU²⁶⁴ a druhým celovečerní experimentální snímek ROMANETTO na motivy Arbesovy prózy Poslední dnové lidstva.²⁶⁵

Důležitou součástí literárně dramatického vysílání II. programu byly záznamy aktuálně uváděných divadelních představení. Mimo výše zmíněné inscenace hry Otto Zelenky uvažuje II. program o uvedení inscenace ŽIVOT A DÍLO SKLADATELE FOLTÝNA ANEB POSLEDLOST,²⁶⁶ která měla premiéru v dubnu 1969 v Divadle Zdeňka Nejedlého v Ostravě. Ve spolupráci s TS Ostrava měl být realizován také záznam představení PTÁKOVINA Milana Kundery, uváděné v Divadle Petra Bezruče.²⁶⁷ Během roku 1969 byla navázána spolupráce s tehdejším ředitelem kladenského divadla Antonínem Dvořákem a v tamním divadle měl být pořízen záznam představení ROZMARNÉ LÉTO, které kladenské divadlo nastudovalo v Dvořákově režii. Dvořák následně projevil zájem spolupracovat s redakcí II. programu také v oblasti dramaturgie, kam chtěl nastoupit jako dramaturg literárně dramatických pořadů. Navázání dramaturgické spolupráce s II. programem nebylo počátečních jednáních uskutečněno, nicméně Antonín Dvořák nastupuje v červnu 1970 jako vedoucí LDV I. programu, kde se stává jedním ze představitelů konsolidace ČST.²⁶⁸

²⁶³ Zápis z programové rady konané dne 11. prosince 1970. Archiv ČT, sign. RED, inv. č. 271, k. 28.

²⁶⁴ NESPAVOST VE DVOU (1969, režie E. Sadková).

²⁶⁵ V létě roku 1969 je snímek veden pod názvem Pražská romaneta, s výrobou je počítáno na závěr roku 1969. ROMANETTO (E. Sadková, 1970). **Obrazová příloha, Obr. 2 - 3.**

²⁶⁶ Karel Čapek- František Pavlíček – POSEDLOST (režie R. Koval, premiéra 27. 4. 1969)

²⁶⁷ Ptákovina (M. Kundera, 1966)

²⁶⁸ Jakub Jiříšně, *Proměny literárně dramatického vysílání Československé televize Praha v období konsolidace*. Bakalářská práce KFS FF UK, 2012, s. 41.

6.4 Hudební vysílání

Hudební vysílání, dramaturgicky vedené Juliem Tschornem, mělo v duchu své výchozí koncepce poskytovat v koordinaci s hudebním vysíláním I. programu televizním divákům přehled o současné hudební tvorbě a systematicky je seznamovat s dějinami hudebních stylů. Prostor měl být věnován především klasické hudbě, opeře a okrajovým hudebním žánrům. Do hudebního vysílání měly být také zahrnuty přenosy z hudebních festivalů a záznamy hudebních představení. V koncepci předvýroby roku 1969 se uvažuje především o záznamech aktuální produkce Hudebního divadla Karlín. V oblasti režie spolupracovalo v té době hudební vysílání především se scenáristy a režiséry hudebních pořadů Milanem Macků a Jaromírem Vaštou.²⁶⁹ Vašta spolupracoval s II. programem také v oblasti zábavy, pro kterou v roce 1969 připravoval později nerealizovaný seriál o zpěvácích pop - music NEBE JE PLNÉ HVĚZD a bylo s ním počítáno také pro režii záznamu komediálního představení U POKLADNY STÁL z divadla Rokoko, jehož vznik iniciovalo vysílání zábavných pořadů vedené Gustavem Oplustilem.

6.5 Vysílání zábavných pořadů

Gustav Oplustil koncipoval redakci zábavy II. programu tak, aby rozšiřovala škálu zábavných pořadů I. programu a zahrnovala okrajové zábavné programové typy²⁷⁰. Zábavné vysílání II. programu spolupracovalo na pořadech připravovaných do výroby v roce 1969 především se dvěma mimotelevizními institucemi, Vládním výborem pro cestovní ruch a Dokumentárním filmem. Výsledkem spolupráce s Výborem pro cestovní ruch byl cestopisný hudebně zábavný seriál Františka Marvana České a moravské hrady a zámky, který realizoval Gustav Oplustil s režisérem Zdeňkem Podskalským pod výsledným názvem ÚSMĚVNÉ LEGENDY O HRADECH A ZÁMCÍCH.²⁷¹ Autorská dvojice Oplustil - Podskalský připravili do výroby také groteskní hudební revue EXPRES REVUE ZA DOLAR. Tento ambiciózní exportní

²⁶⁹ ANDĚLÉ PRO LADY F., hudební dokument o návštěvě zpěvačky Elly Fitzgeraldové v Praze (J. Vašta, 1969). Vašta musel po roce 1969 kvůli svým politickým názorům a kritice tehdejšího politického režimu z ČST odejít.

²⁷⁰ Oblast zábavy uvažuje také o předvýrobě barevných pořadů pro pokusné barevné vysílání.

²⁷¹ ÚSMĚVNÉ LEGENDY O HRADECH A ZÁMCÍCH (Z. Podskalský, 1969)

pořad s prestižním hereckým obsazením,²⁷² rovněž zamýšlený ve spolupráci s Vládním výborem pro cestovní ruch, ale ve výsledku nebyl realizován.

Ve spolupráci s Dokumentárním filmem měl být natočen cyklus scenáristy Václava Borovičky SLAVNÉ HOSPODY. Ani tento 13ti dílný seriál o historii pražských hospod, původu jejich názvů a nejslavnějších štamgastech ale do výroby nevstoupil. Dokumentární film připravil pro oblast zábavy II. programu také 13ti dílný hudební seriál TŘÍGROŠOVÉ ROMÁNY,²⁷³ který vznikl na motivy kramářských písní. Seriál vznikl s výrazným podílem natáčení v reálném prostředí a provedeným archivním historickým výzkumem, ze kterého vycházel scénář jednotlivých epizod. Oplustil jej sám divákům představil jako „písničkové horory“²⁷⁴ a jeho režisérem byl Petr Tuček. Řada epizod se svým formálním pojetím skutečně žánru hororu blížila a seriál je pozoruhodný také značně explicitním obsahem a expresivní obrazovou stylizací²⁷⁵.

Výrazným dílem vzniklým ze spolupráce s Dokumentárním filmem je šestidílný komediální seriál DOBRODRUŽSTVÍ ŠESTI TRAMPŮ Miloslava Drtílka a Pavla Breziny podle literární předlohy Vlastimila Rady a Jaroslava Žáka. Tento seriál propojující groteskní příběhy s populárními tramskými písněmi byl vyroben na závěr roku 1969.²⁷⁶

Gustav Oplustil uvažoval do výroby v roce 1969 také dva seriály podle námětu Jaroslava Dietla²⁷⁷, oba nicméně zůstaly v rovině námětu i kvůli realizační náročnosti nebo nutnosti mezinárodní spolupráce, kterou se nepodařilo dojednat. Prvním z nich byla hudební soutěž evidovaná pod pracovním názvem PÍSNIČKOVÁ LIGA, někdy uváděná také jako POP SONG LIGA, jejímž účelem bylo představit československému publiku mladé začínající zpěváky. Zpěváci měli cestovat po ČSSR a od místních obyvatel sbírat body za svá vystoupení. Opět mělo jít o přibližně 13ti dílný cyklus. Další seriál s názvem EVROPOU V DĚDEČKOVĚ DOSTAVNÍKU měl vznikat ve spolupráci s Intervizí a Eurovizí jako mezinárodní koprodukce podle scénáře Jaroslava Dietla. Na půdorysu příběhu skupiny mladých lidí, kteří cestují Evropou a v různých zemích odhalují životní dráhu dědečkarhaníka, šlo především o to každým dílem seriálu představit lokální zpěváky populární

²⁷² Do hlavních rolí měli být obsazeni např. Jana Brejchová a Vlastimil Brodský.

²⁷³ Scénář Miroslav Drtílek, Jiří Gold a Petr Tuček, TŘÍGROŠOVÉ ROMÁNY (P. Tuček, 1969)

²⁷⁴ HLÁSÍ SE II. PROGRAM, CO VÁS NEMINE (Čs. televize, 1970).

²⁷⁵ **Obrazová příloha, Obr. 1.**

²⁷⁶ DOBRODRUŽSTVÍ ŠESTI TRAMPŮ (P. Brezina, 1969).

²⁷⁷ II. program - návrh koncepce, organizace, program. zajištění = materiál pro vedení ČST předkládá s. Noháč Archiv ČT, Red, 1702, k. 243., s. 13.

hudby. Ve spolupráci s Jaroslavem Dietlem a Zdeňkem Podskalským vznikl pouze jediný pořad, kabaretní zpěvohra LÁSKY EMANUELA PŘIBYLA.²⁷⁸

Oplustil plánoval pro výrobu v roce 1969 mimo hudebně zábavných pořadu orientovaných na populární hudbu, zábavných revuí, komediálních seriálů a soutěží i několik necyklických literárně dramatických snímků. Podle divadelních předloh Karla Čapka vznikly v režii Jiřiny Pokorné²⁷⁹ dvě středometrážní komedie JAK SE DĚLÁ DIVADLO²⁸⁰ a HONBA ZA FILMOVÝM NÁMĚTEM.²⁸¹ Oba snímky byly realizovány v průběhu podzimu 1969 a hlavní role byly obsazeny řadou předních hereckých osobností.²⁸² Jiřina Pokorná byla režisérkou také krátkometrážní komedie MARIÁŠ²⁸³ podle scénáře Evžena Růžka a snímku NEČEKANÝ RODINNÝ VEČER²⁸⁴, který je dalším výrazným zástupcem komediální tvorby redakce zábavy II. programu. Krátkometrážní komedie podle předlohy J. B. Priestleye vypráví příběh ženy, která se rozhodne za pomoci své sousedky změnit své postavení v rodině, o které je přesvědčena, že ji pouze využívá. Hlavní roli paní Pierconové ztvárnila Dana Medřická, její sousedku s magickými schopnostmi Stella Zázvorková a do rolí zpodobněných příbuzných byli obsazeni Miloš Kopecký, Iva Janžurová a Jiří Kodet. Ve vysílání zábavných pořadů II. programu vznikly mimo výše zmíněných komedií také adaptace divadelního monodramatu A. P. Čechova LABUTÍ PÍSEŇ,²⁸⁵ ve které stárnoucí herec/divadelní nápověda vzpomíná na uplynulou kariéru. Televizní adaptace vznikla podle scénáře Lubora Dohnala a v režii Ivana Baladi, do hlavní dvojrole byl obsazen Viktor Očásek.

Výše jsem nastínila nejvýraznější projekty oblasti zábavy plánované pro předvýrobu v II. roku 1969/1970 a také hlavní umělecké spolupracovníky. Jednou z nejvýraznějších autorských osobností oblasti zábavy redakce II. programu byl ale především její vedoucí

²⁷⁸ LÁSKY EMANUELA PŘIBYLA (Z. Podskalský, 1969), **Obrazová příloha, Obr. 17.**

²⁷⁹ Později Jiřina Pokorná - Makoszová.

²⁸⁰ JAK SE DĚLÁ DIVADLO (J. Pokorná, 1970).

²⁸¹ HONBA ZA FILMOVÝM NÁMĚTEM (J. Pokorná, 1970). **Obrazová příloha , Obr. 15 – 16.**

²⁸² Vlastimil Brodský, Jana Brejchová, Jiřina Jirásková, Josef Somr, Josef Kemr ad.

²⁸³ MARIÁŠ (J. Pokorná, 1970).

²⁸⁴ NEČEKANÝ RODINNÝ VEČER (J. Pokorná, 1970) **Obrazová příloha, Obr. 8.**

²⁸⁵ LABUTÍ PÍSEŇ (I. Balad'a, 1970).

dramaturg Gustav Oplustil, který se autorsky podílel na většině projektů plánovaných pro předvýrobu roku 1969 jako scenárista, režisér, dramaturg či herec.²⁸⁶

6.6 Filmové vysílání

Dramaturgem filmového vysílání byl filmový kritik, publicista a šéfredaktor časopisu Kino František Goldscheider, který během 60. let spolupracoval s ČST na příklad na cyklu MALÁ FILMOVÁ HISTORIE.²⁸⁷ Naplnění koncepce filmového vysílání, která je v krátkosti popsána níže, předpokládala splnění dvou zásadních podmínek: bezprostředním vyřešením situace ohledně devizových prostředků na nákup vysílacích práv na zahraniční snímky a navázání funkční spolupráce mezi filmovými vysíláními obou programů ČST. Goldscheider považoval filmové vysílání, ve srovnání s ostatními, za oblast klíčovou pro naplnění schválené celkové ideové koncepce II. programu usilující o „uspokojování nároků vyspělého diváka na úroveň a hloubku poznání současného a historického vývoje ve všech oblastech života společnosti“.²⁸⁸ Z toho důvodu zdůrazňuje požadavek na vysokou uměleckou úroveň uváděných snímků a programové dramaturgie. Odlišnost filmového vysílání na II. programu oproti I. programu měla být zajištěna také specifickou nadstavbou k uvádění jednotlivých snímků – film měl být vždy odvysílán s doprovodným komentářem tvůrce nebo filmového publicisty.

Minimálně pro první období vysílání II. programu bylo nutné počítat s omezenou denní vysílací plochou 2 - 3 hodin, což v rámci filmového vysílání vylučovalo pravidelné uvádění celovečerních snímků z důvodu jejich stopáže. Řešení představovala dramaturgie založená na uvádění krátkometrážní a středometrážní filmové tvorby, případně možnost uvádění povídkových filmů tak, že by byly povídky uváděny jednotlivě. Goldscheider reflektuje také aktuální absenci filmové kritiky v televizním vysílání a chce ji suplovat uváděním recenzí filmových premiér formou cyklického kulturního magazínu.²⁸⁹

²⁸⁶ Pro doplnění můžeme uvést adaptaci humoristické novely Karla Poláčka Vše pro firmu plánovanou do výroby v říjnu 1969 pod názvem TRAMPOTY OTCE THEODORA (plánovaná režie Z. Podskalský, nerealizováno) a hudební seriál NA TÉ NAŠÍ POUTI (A. Nosek, 1970).

²⁸⁷ MALÁ FILMOVÁ HISTORIE (Čs. televize, 1962- 1967).

²⁸⁸ II. program - návrh koncepce, organizace, program. zajištění = materiál pro vedení ČST předkládá s . Noháč. Archiv ČT, sign. Red, inv. č. 1702, k. 243. s. 15.

²⁸⁹ Kulturní magazín, jehož součástí by byly filmové kritiky a recenze, měl mít v prvním roce vysílání II. programu periodicitu 2 týdnů, později 1 týdne. Od samého počátku se počítalo se značně širokou

Dramaturgie filmového vysílání měla mít několik tematických podoblastí. První byly tzv. festivaly filmových tvůrců, v rámci kterých měly být v retrospektivě uvedeny v televizi dosud nevysílané snímky významných domácích i zahraničních filmových režisérů. V červenci 1969 Goldscheider navrhuje pro rok 1970 uvedení raných snímků Federica Felliniho a Vojtěcha Jasného. Na principu retrospektivy zvoleného tvůrce měl být založen také programový cyklus s názvem BENEFICE, který měl být věnován tvorbě filmového tvůrce, který by v daném období slavil významné výročí. Další podoblast představovaly krátkometrážní a středometrážní snímky, v rámci nichž bylo plánováno také uvedení bloků krátkých animovaných snímků domácích animátorů a povídkové snímky. Předběžný výběr pro první období vysílání II. programu zahrnoval povídkové filmy především tvůrců tzv. československé nové vlny. Zvláštní pozornost byla v dramaturgické koncepci věnována také současné filmové tvorbě socialistických zemí a vzhledem k zahájení vysílání II. programu k 25. výročí osvobození Československa plánoval Goldscheider uvedení titulů tematicky vázaných k období 2. světové války. Plánován byl nákup následujících válečných dramát – MUŽI BEZ KŘÍDEL,²⁹⁰ BÍLÁ TMA²⁹¹ a VLČIE DIERY.²⁹² Výrazným a v budoucnu velice divácky populárním stříhovým cyklem vzniklým podle scénáře Myrtila Frídy v rámci filmového vysílání II. programu bylo 52 KOMIKŮ.²⁹³ V něm František Filipovský představoval televizním divákům výrazné osobnosti československé i světové filmové komiky.

Výše jsem se pokusila přinést stručný vhled do jednotlivých dramaturgických oblastí vysílání II. programu a jeho cílem bylo představit jejich základní koncepční směřování a programové typy i konkrétní pořady, které byly uvažovány pro předvýrobu v roce 1969 a uvedení ve vysílání II. programu v roce 1970.

stopáží 90 minut a doplňkem k filmové tematice měly být také další kulturní oblasti a kulturní dění v regionech.

²⁹⁰ MUŽI BEZ KŘÍDEL (1946, režie F. Čáp).

²⁹¹ BÍLÁ TMA (1948, režie F. Čáp)

²⁹² VLČIE DIERY (1948, režie P. Bielík)

²⁹³ 52 KOMIKŮ (Čs. televize, 1970).

7. KAPITOLA: Příprava II. programu do května 1970

V červenci 1969 byla Zdeňkem Noháčem předložena výše popsaná finální koncepce II. programu, která předkládala i návrhy jednotlivých programových typů plánovaných k realizaci v programové předvýrobě pro vysílání roku 1970 a přehled hlavních tvůrčích spolupracovníků redakce i jejích interních pracovníků. Během období od srpna 1969 do května 1970, tedy během posledních 10 měsíců před zahájením vysílání II. programu, dochází k zásadním personálním změnám na vedoucích funkcích redakce II. programu a následně důležité organizační proměně redakce II. programu na hlavní redakci II. programu a ke značnému personálnímu rozšíření v odděleních dramaturgie a výroby.

7.1 Personální změny na vedoucích funkcích redakce II. programu

6. 8. 1969 střídá na pozici ústředního ředitele ČST Josefa Šmídmajera novinář a dosavadní šéfredaktor časopisu *Květy* Jan Zelenka. Jeho nástupem se dá mluvit o pokračování procesu konsolidace Čs. televize a do značné míry také počátku období normalizace v televizním vysílání.²⁹⁴ Krátce po Zelenkově nástupu do funkce dochází k zahájení personálních čistek, jejichž primárním cílem bylo posílit stranickou základnu mezi televizními zaměstnanci a které dovršily konsolidační proces minulých let. Proměna vedení ČST a události, které mu následovaly, se projeví také změnami v personálním složení redakce II. programu i organizační změnou, která vedla k omezení do té doby značně nezávislého postavení II. programu v rámci instituce ČST.

V den nástupu Jana Zelenky do funkce ústředního ředitele ČST rezignuje Vladimír Kovářík na pozici šéfdramaturga II. programu a nastupuje dovolenou. Jeho rezignace vstoupí v platnost k 1. 9. 1969²⁹⁵ a od tohoto dne spolupracuje Vladimír Kovářík s redakcí II. programu pouze externě na již započatých projektech a jako konzultant v oblasti výběru námětů pro dramaturgii a programovou předvýrobu.²⁹⁶ Na pozici šéfdramaturga jej

²⁹⁴ Ondřej Vyhnánovský, *Jan Zelenka a jeho působení ve funkci ředitele Československé televize v letech 1969-1989*. Bakalářská diplomová práce FSV UK, 2009.

²⁹⁵ Rezignace Vladimíra Kováříka adresovaná Z. Noháčovi, Korespondence Zdeňka Noháče. Archiv ČT, sign. Red, inv. č. 2265, k. 301.

²⁹⁶ Ještě v průběhu posledních měsíců roku 1969 Kovářík II. programu konzultuje náměty. Korespondence s. K. Kohouta 1969 – 1971. Archiv ČT, sign. Ve2, inv. č. 632, k. 92.

kompetenčně střídá s největší pravděpodobností Zdeněk Michalec.²⁹⁷ K 25. 8. 1969 pak z redakce II. programu odchází dosavadní ředitel výroby Karel Kohout a v rámci federalizace ČST nastupuje do funkce ředitele ÚTS Praha.²⁹⁸ Vedení výroby II. programu přebírá po Karlu Kohoutovi Jan Zabilka. Karel Kohout působí jako ředitel pražského televizního studia až do května 1972, kdy ho na pozici střídá tehdejší náměstkyně ÚŘ ČST a jedna z výrazných představitelk normalizace v Československé televizi Milena Balašová.²⁹⁹ Až do prosince 1969 je oddělení výroby II. programu značně personálně oslabeno. Po odchodu Karla Kohouta v něm působí výkonně pouze Rudolf Světecký a Jan Zabilka. Na začátku prosince 1969 do redakce nastupují noví vedoucí výroby, Hana Kosinová a Evžen Růžek. Růžek dosud působil především jako vedoucí výrobních štábů v televizním dabingu, vedoucím výroby byl v rámci II. programu na příklad v televizní adaptaci hry Harolda Pintera CELOU NOC VENKU³⁰⁰. Hana Kosinová působila jako vedoucí výroby v Československé televizi od roku 1963 a orientovala se především na hudební pořady.³⁰¹ Spolu s nimi začíná v redakci působit také Eva Krejčí, která přebírá ekonomickou agendu redakce, dosud provizorně vedenou Rudolfem Světeckým. V průběhu podzimu získává II. program také tzv. důvěrníky pro oblastní studia. Důvěrníci byli externí spolupracovníci redakce II. programu v televizních studiích v Brně a Ostravě, kteří měli zajišťovat výrobní a dramaturgickou koordinaci v rámci daného oblastního studia.³⁰²

²⁹⁷ Vyplývá to ze souvislostí z mně dostupných materiálů, nicméně v žádném z nich není tato skutečnost explicitně potvrzena až do vzniku hlavní redakce II. programu.

²⁹⁸ Milan Šmíd, Vzpomínky na Karlíniho k výročí 50 let televize. *Louč*, 1. 5. 2003. Dostupné na WWW: <http://www.louc.cz/03/990501.html>, pak In: Cysařová, J., 1998b.

²⁹⁹ Daniel Růžička: Milena Balašová. Dostupné na WWW: http://www.totalita.cz/vysvetlivky/o_balasovam.php [cit. 21. 3. 2016] Po jejím nástupu je Karel Kohout přeřazen na pozici šéfredaktora II. programu a v tuto funkci zastává až do září 1972, kdy je hlavní redakce II. programu jako samostatný útvar zrušena a organizačně začleněna do struktury I. programu. Zpráva o prověrce provedení likvidace II. programu ÚTS Pha. Archiv ČT, sign. Red, inv. č. 1171, k. 119.

³⁰⁰ CELOU NOC VENKU (J. Henke, 1970)

³⁰¹ Pro II. program vyrobila Hana Kosinová společně s Janem Zabilkou pořad MINIMUSICAL RENDEZ-VOUS (V. Sís, 1970) nebo o rok dříve recitoval skupiny bratří Gondolánů HRAJÍ A ZPÍVAJÍ GONDOLÁNOVÉ (S. Strnad, 1969)

³⁰² Na příklad v TS Ostrava je důvěrníci II. programu Zuzana Slívová.

V průběhu podzimu 1969 začíná být příprava II. programu komunikována také médiím a veřejnosti a do redakce II. programu nastupuje její tiskový mluvčí Milan Brouček. Do Broučkovy kompetence spadala komunikace přípravy II. programu veřejnosti nejen skrze tištěná média, ale i formou speciálních televizních publicistických pořadů a pořádání tiskových konferencí.³⁰³ Brouček je také autorem pravidelných článků o přípravě II. programu v Týdeníku Čs. televize.

7.2 Vznik hlavní redakce II. programu a personální oběma vedoucích pozic

K 1. lednu 1970 dochází k zásadní proměně organizace II. programu ve vztahu k celku instituce ČST. Rozhodnutím ústředního ředitele z 31. 12. 1969³⁰⁴ je zrušena pozice ředitele dosavadní redakce II. programu a ta je organizačně přestrukturována na hlavní redakci II. programu. Touto organizační změnou mělo být ze strany vedení ČST dosaženo větší kontroly nad dramaturgií, programovou výrobou a celkovou činností dosud značně nezávisle působícího útvaru II. programu. Vedoucím hlavní redakce II. programu se místo dosavadního ředitele stává šéfredaktor hlavní redakce, přičemž funkce ředitele je zrušena. Ten již není na rozdíl od ředitele podřízen přímo ÚŘ ČST, ale programovému náměstkovi ústředního ředitele, čímž je omezena dosavadní značná autonomie redakce II. programu. Povýšením redakce II. programu na hlavní redakci II. programu zároveň vznikla povinnost vytvářet tzv. ideově tematický plán,³⁰⁵ tedy závazný ideově koncipovaný plán programové dramaturgie.

Výše popsanými organizačními změnami je dosaženo zvýšení politického dohledu nad činností dosavadní redakce II. programu a dá se mluvit o postupné konsolidaci dramaturgie II. programu. Od začátku roku 1970 je ze strany vedení ČST kladen důraz na dodržování koncepce alternativního programu, tedy vyloučení jakékoliv konkurence I. programu. V rámci dramaturgie II. programu se určitý posun k vyšší politické angažovanosti projeví především programovou výměnou a původními koprodukcemi se zeměmi východního bloku,³⁰⁶ ideovou

³⁰³ V rámci hlavních televizních novin byla do května 1970 vysílána pětiminutová relace HLÁSÍ SE II. PROGRAM, pod stejným názvem vznikl i cyklus publicistických pořadů o větší stopáži. **Obrazová příloha, Obr. 14.**

³⁰⁴ Rozhodnutí ÚŘ č. 20/69 (31. 12. 1969). Archiv ČT, sign.Ve2, inv. č. 471, k. 76.

³⁰⁵ Jakub Jiříštil, *Proměny literárně dramatického vysílání Československé televize Praha v období konsolidace*. Bakalářská práce KFS FF UK, 2012.

³⁰⁶ Příkladem pořadů jsou na příklad PÍSNIČKY NAŠICH PŘÁTEL ad. Viz. Přehled činnosti II. programu za dva a půl roku existence, předkládá Karel Kohout. Archiv ČT, nezařazeno.

linii vytyčenou vedením ČST později naplňuje také na příklad kulturní týdeník KULTURA 70.

Šéfredaktorem hlavní redakce II. programu zůstává i po jejím ustanovení dosavadní ředitel II. programu Zdeněk Noháč, což je možné označit za překvapivé vzhledem k tomu, že Noháč byl náměstkem bývalého Pelikánova vedení a z pohledu nového vedení ČST tedy představoval značně politicky nepohodlnou osobu. Noháč ve funkci šéfredaktora II. programu působí až do srpna 1970, tedy ještě tři měsíce po zahájení vysílání II. programu³⁰⁷. V srpnu 1970 je pak vedením ČST označen za představitele kontrarevoluce a zaměstnanecký poměr je mu s okamžitou platností ukončen. Ve funkci šéfredaktora hlavní redakce II. programu ho střídá dosavadní vedoucí dramaturgie Zdeněk Michalec. Noháč poté spolupracuje s Čs. televizí jako překladatel bez zaměstnaneckého poměru, ale rozsah této pracovní spolupráce je zjevně minimální.³⁰⁸

7.3 Personální změny v dramaturgii hlavní redakce II. programu

V období přelomu let 1969 a 1970 dochází rovněž k výraznému personálnímu rozšíření oddělení dramaturgie II. programu. K začátku ledna 1970 přechází do dramaturgie II. programu pět dramaturgů ze zlikvidované Televizní filmové tvorby (TFT). Spolu s jejich přestupem byly pod hlavní redakci II. programu převedeny rozpracované filmové projekty z TFT. Konkrétně šlo o hudebního dramaturga, skladatele a klavíristu Jiřího Malásku³⁰⁹, který se v rámci hudebního vysílání bude věnovat oblasti populární a jazzové hudby. Malásek byl

³⁰⁷ Noháčovo setrvání ve funkci hlavního redaktora II. programu dokládá na příklad korespondence s náměstkem ÚŘ ČST Vladimírem Soleckým z března 1970. Korespondence s.Noháče. Archiv ČT, sign. Red, inv. č. 2265, k. 301.

³⁰⁸ Noháče na pozici šéfredaktora II. programu vystřídá dosavadní dramaturg vzdělávacích a dokumentárních pořadů a bývalý šéfredaktor Televizních novin Zdeněk Michalec. Ve vedení II. programu setrvává až do nástupu Karla Kohouta do této funkce, poté v rámci II. programu působí jako zástupce šéfredaktora II. programu.

³⁰⁹ Jiří Malásek působil od roku 1955 jako hudební dramaturg Československého rozhlasu, s Čs. televizí spolupracoval od roku 1958. V redakci II. programu byl dále dramaturgem pořadů MINIMUSICAL RENDEZ-VOUS (V. Sís, 1970), písňového recitálu polské zpěvačky a herečky MARYLA RODOWICZ (P. Hledík, 1970) nebo plánovaného cyklu DOKTOR PAC A DOCENT KAL, který měl představovat umělce a populární písně Divadla Rokoko s ústřední dvojicí Šašek - Vostřel. Z cyklu vznikla jen první epizoda ROZVOD (J. Eisner, 1970)

v tomto období dramaturgem několika hudebně-zábavných pořadů vyrobených pro II. program, např. krátkometrážní hudební komedie PRAŽSKÁ ROMANCE³¹⁰ a také hudebně zábavných pořadů vyrobených pro první den vysílání II. programu. Mimo dramaturgické činnosti se Malásek již od roku 1969 podílí na výrobě pořadů II. programu také jako autor scénické hudby. Vedle Jiřího Maláska přestoupil do hudebního vysílání II. programu režisér Petr Weigl, přičemž došlo k přerozdělení kompetencí v rámci hudebního vysílání mezi Weigla a stávajícího vedoucího dramaturga Julia Tschorna. Weigl pro II. program v roce 1970 natáčí na barevný filmový materiál adaptaci Zeyerovy pohádky RADÚZ A MAHULENA.³¹¹ Dramaturgem snímku je scenárista a režisér Josef Bouček, další z pěti nových dramaturgů přestoupivších do II. programu z bývalé TFT.³¹² Bouček nastoupil do literárně dramatického vysílání II. programu jako dramaturg pro oblast kriminální a dobrodružné literatury a pořadů pro děti a mládež. Scenárista, spisovatel a muzikolog Zdeněk Mahler³¹³ se měl v rámci literárně dramatické oblasti orientovat především na světovou a domácí literaturu. Do hlavní redakce II. programu přechází také prozaik a překladatel Petr Pujman, který se měl v literárně dramatickém vysílání věnovat anglosaské a německé literatuře.³¹⁴ Ve stejné době, tedy na začátku roku 1970, je do dramaturgie II. programu na oblast společenské a ekonomické publicistiky přijata také dramaturgyně Věra Hošková. V polovině prosince je pak scenáristka Eva Výborná povýšena z dosud zastávané pozice redaktorky do dramaturgické pozice pro oblast kulturní publicistiky.³¹⁵

³¹⁰ PRAŽSKÁ ROMANCE (1970, režie J. Moravec).

³¹¹ RADÚZ A MAHULENA (režie P. Weigl, 1970). Premiéra snímku na televizní obrazovce proběhla 1. ledna 1971.

³¹² Štěpán Otčenášek, *Josef Bouček*. Slovník české literatury, dostupný na WWW: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=254> [cit. 16. 12. 2015]

³¹³ Mahler byl dramaturgem snímku vzniklém v dramatickém vysílání I. a II. programu ČST POTOK, KDE JISKŘÍ PSTRUZI (A. Procházková, 1971) a KRÁSKA A ZVÍŘE (A. Moskalyk, 1971). V té době již působilo LDV jako sjednocený útvar pro oba dva programy a pořady se vyráběly pro II. program formou zakázky.

³¹⁴ Pujman je společně s dramaturgyní Alenou Stránskou propuštěn z ČST k 1. 5. 1970.

³¹⁵ Eva Výborná byla scenáristkou a dramaturgyní kulturního magazínu KULTURA 70 (M. Pavlinec, 1970) nebo dokumentárních stříhových významných osobností české kulturní scény, např. ZASLOUŽILÁ UMĚLKYNĚ SVĚTLA AMORTOVÁ (M. Pavlinec, 1970).

V tomto personálním složení fungovala dramaturgie II. programu až do začátku května 1970. Přibližně týden před zahájením vysílání II. programu jsou z Československé televize propuštěni dramaturgové Alena Stránská a Petr Pujman. Do 10. května, kdy je zahájeno pravidelné vysílání II. programu pro veřejnost, již k žádným výrazným personálním proměnám hlavní redakce II. programu nedojde. Základní strukturu a personální obsazení redakce v době zahájení vysílání II. programu přehledně shrnuje následující schéma:

Vedení hlavní redakce II. programu

Šéfredaktor hlavní redakce II. programu – Zdeněk Noháč

Sekretariát sekretářka – Helena Divišová, Věra Brťková.

Tajemnice hl. redakce II. programu – Eva Krausová

Dramaturgie

Šéfdramaturg – Zdeněk Michalec,

Tajemnice dramaturgie – J. Hampacherová

6 dramaturgických oblastí vysílání:

Literárně dramatické vysílání:

Karel Major, Alena Břízová, Bohumila Zelenková, Josef Bouček, Zdeněk Mahler.

Vysílání zábavných pořadů:

Gustav Oplustil

Hudební vysílání:

Julius Tschorn, Petr Weigl, Jiří Malásek

Filmové vysílání:

František Goldscheider

Dokumentární a vzdělávací pořady:

Zdeněk Michalec, Eva Friedrichová

Publicistické pořady:

Věra Hošková, Eva Výborná

Výroba

Šéf výroby II. programu - J. Zabilka

Ekonomka oddělení výroby – Eva Krejčí

V průběhu roku 1970³¹⁷ došlo zjevně ke zrušení výše uvedeného dělení dramaturgie na šest žánrových oblastí a celek dramaturgie se organizačně přeskupil do dělení na pouze dvě žánrové oblasti vysílání – zábavné vysílání a vysílání vzdělávacích a dokumentárních pořadů. V tomto dělení dramaturgie do dvou oblastí pak hlavní redakce II. programu funguje až do svého zrušení v roce 1972.

7.4 Organizace programové výroby v období do května 1970

V rámci přiblížení finální koncepce II. programu a jednotlivých dramaturgických oblastí jsem se věnovala také vývoji organizace programové předvýroby. Přijatá koncepce II. programu určila pro programovou výrobu v rámci instituce Čs. televize principy jednotné výroby a jednotné ekonomiky. Jinak řečeno, že II. program bude tedy využívat společné výrobní kapacity s I. programem a jejich rozdělení bude záviset na potřebách aktuální výroby obou celků. Při rozdělování výrobních kapacit měly oba programy vystupovat jako rovnocenné, nicméně z opakovaných stížností pracovníků II. programu v předcházejících měsících je zřejmé, že museli dlouhodobě ustupovat zájmům I. programu. Omezené možnosti vnitrotelevizní výroby a také omezené možnosti využívat telemagnetický záznam³¹⁸ vyústily v nezbytnost využívání mimotelevizních kapacit a realizaci pořadů formou zakázkové výroby. Konkrétní výroba pořadů pak byla realizována nasmlouvaným výrobním štábem,³¹⁹ jehož členové byli najímáni na konkrétní výrobní úkol. Nevznikaly tedy výrobní štáby se stabilním personálním složením pro dlouhodobou spolupráci s II. programem. Celkově měla výroba II. programu pro rok 1969 k dispozici rozpočet 45 milionů Kčs s tím, že do tohoto rozpočtu nebyly zahrnuty devizové prostředky na nákup pořadů ze zahraničí a jednalo se tedy o rozpočet určený pouze na předvýrobu pořadů pro rok 1970.

³¹⁶ Organizace II. programu. Archiv ČT, sign. Red, inv. č. 2258, k. 300.

³¹⁷ Žádný z mně dostupných materiálů přesně neurčuje, kdy ke změně v rozdělení dramaturgie II. programu došlo, ze souvislosti vyplývá, že se tak stalo v období po lednu 1970.

³¹⁸ Zápis z porady o odbavování II. programu z 28. 1. 1970. Archiv ČT, sign. Red, inv. č. 2256, k. 300.

³¹⁹ Formou smlouvy o dílo.

Aby výroba II. programu byla schopna zajistit pro rok 1970 pokrytí určené části z plánovaných 34 vysílacích týdnů po 6 - 8mi vysílacích hodinách,³²⁰ přistoupila k jednání s řadou mimotelevizních institucí. Pro představu objemu vlastní výroby, od jejího zahájení 1. 4. 1969 bylo nutné vyrábět přibližně 90 minut pořadu týdně,³²¹ Již v průběhu ledna 1969 probíhají první jednání zástupců výroby II. programu s Krátkým filmem (KF) a Čs. armádním filmem o převzetí závazků II. programu. Spolupráce byla realizovaná dle rámcových dohod, které měla ČST se studii uzavřené nebo je hodlala novelizovat pro období po roce 1970. Výsledkem jednání byl závazek KF i Čs. armádního filmu podílet se jak na výrobě pořadů pro II. program, tak na poskytnutí již vyrobených děl pro vysílání II. programu. Zároveň se obě studia zavázala poskytnout II. programu studiové zázemí a nezbytná technická zařízení a snímací techniku (např. ateliéry KF v Hostivaři). Krátký film se stává pro výrobu II. programu klíčovým spolupracovníkem a podílí se na vzniku desítek pořadů uvedených na II. programu v prvních letech vysílání. Skrze Čs. armádní film byla domluvena také spolupráce s Vládním výborem pro cestovní ruch³²² a v rámci této vznikly v průběhu roku 1969 na příklad již zmíněný zábavný cestopisný cyklus ÚSMĚVNÉ LEGENDY O HRADECH A ZÁMCÍCH. Dohoda o spolupráci na výrobě byla uzavřena také se studiem Gottwadov, které mělo pro II. program vyrobit na příklad cyklus KOLEM SVĚTA S HANZELKOU A ZIKMUNDEM.³²³ V rámci rámcové smlouvy s ČST využíval II. program také kapacity FS Barrandov, především jeho filmové laboratoře,³²⁴ které dle požadavku II. programu zpracovávaly dodaný 35mm filmový materiál expresně do 24h. Ve spolupráci s FS Barrandov byla vyrobena také některá literárně dramatická díla, můžeme zmínit na příklad kriminální

³²⁰ Počítalo se s tím, že 6 vysílacích hodin bude počáteční vysílací plocha, která se bude výhledově rozšiřovat.

³²¹ Zápis z porady II. programu, 23. 10. 1968, Archiv ČT, nezařazeno.

³²² Záznam z jednání s vedoucími pracovníky ČAF Jílovcem a Čerovským, 10.1.1969. Archiv ČT, nezařazeno.

³²³ Zápis porady redakce II. programu 22. 4. 1969. II. program, Archiv ČT, sign. Red, inv. č. 2256, k. 300.

³²⁴ Na příklad na dvoudílném snímku BABIČKA nebo na seriálu F. L. VĚK.

komedii VRAŽEDNÝ TÝDEN³²⁵ nebo koprodukční filmovou grotesku oceněnou na televizním festivalu v Montreux ŠEST UPRCHLÍKŮ.³²⁶

V průběhu roku 1969 bylo rozhodnuto zařadit do vysílání II. programu záznamy divadelních představení. Ty tvořily důležitou součást jak literárně dramatického, tak hudebního vysílání II. programu. Celkem mělo být do května 1970 vyrobeno 10 záznamů divadelních představení, z nichž 4 měly být hudební (především představení Hudebního divadla Karlín) a 6 dramatických. Za tímto účelem probíhají v druhé polovině roku 1969 schůzky s řediteli jak pražských, tak mimopražských divadel. Mimo již zmíněného divadla Kladno, jehož ředitelem byl v té době Antonín Dvořák, jednali zástupci literárně dramatického vysílání o divadelních přenosech na příklad také s Činoherním klubem nebo Městskými divadly pražskými. Vedení výroby II. programu uvažovalo také o realizaci filmových adaptací několika rozhlasových her, které byly v období let 1968- 1969 s úspěchem uvedeny v Československém rozhlasu. Karel Kohout navrhl v rámci předvýroby pro rok 1970 převést do podoby televizního filmu literární hry AGENT Z VADUZU,³²⁷ CELOU NOC VENKU³²⁸ a Sudičky.³²⁹

Do svého programu plánovala redakce II. programu zařadit také řadu zahraničních pořadů vyrobených v koprodukci nebo získaných formou zahraniční akvizice. V květnu 1969 probíhá jednání se zástupci Filmexportu, kteří II. programu nabízejí celkem 11 krátkometrážních zahraničních snímků pro uvedení v roce 1970. Spolupráce s Filmexportem probíhala ve vztahu k redakci následovně: dramaturgii II. programu byl poskytnut scénář pořadu, která jej na základně dramaturgického posudku přijala či zamítla. Pokud by byl posudek kladný, Filmexport by byl povinen zajistit redakčním pracovníkům projekci snímku a až na jejím základě by byl snímek přijat pro budoucí vysílání. II. program se pak zavazoval pro přijatý pořad vyrobit českou jazykovou verzi, tedy opatřit jej českým komentářem (případně

³²⁵ VRAŽEDNÝ TÝDEN (Petr Schulhoff, 1970).

³²⁶ ŠEST UPRCHLÍKŮ (Pavel Hobl, Boris Moravec, 1970). Film byl připraven pro výrobu redakcí zábavy II. programu již v roce 1969 pod názvem Sedm vězňů. Pořady redakce zábavy II. programu 1969, Soukromý archiv Gustava Oplustila.

³²⁷ AGENT Z VADUZU, (1970, režie Š. Skalský). Podle rozhlasové hry Andrzeje Szypulského, vyrobeno ve spolupráci s Krátkým filmem. Snímek byl po intervenci vedení ČST kvůli svému obsahu stažen z plánovaného vysílání v roce 1970.

³²⁸ CELOU NOC VENKU, (režie J. Henke, 1970).

³²⁹ Nerealizováno.

dabingem) a novým mixem hudby.³³⁰ Od roku 1968 má II. program také uzavřenou smlouvu s Telexportem, v rámci níž je domluvena spolupráce na výrobě koprodukčního filmového seriálu PAN TAU.³³¹

V rámci spolupráce se zahraničními televizemi navázal do roku 1970 II. program skrze osobu svého ředitele Zdeňka Noháče spolupráci se skandinávskými televizními společnostmi, pořady II. programu měla poskytnout jak norská, tak švédská televize.³³² V rámci zahraničních cest byla navázána také spolupráce na výměně pořadů s maďarskou a sovětskou televizí.³³³

V rámci programové předvýroby spolupracoval II. program i s dalšími redakcemi I. programu ČST. Výše již byla zmíněna spolupráce s Hlavní redakcí Televizních novin, v rámci které měl II. program přebírat 2. TN do svého vysílání. Nejvýraznější se ale jeví spolupráce s LDV I. programu, se kterou docházelo k úzké koordinaci v oblasti námětů a v několika případech také k přesunutí námětu z výroby I. programu pod kompetenci II. programu.³³⁴ V prvních měsících roku 1970 II. program také spolupracoval na příklad hlavní redakcí mládeže a tělovýchovy, za kterou Karel Mikyska navrhuje sportovní pořady pro vysílání II. programu, nebo se Zahraniční redakcí televizních novin, která s II. programem spolupracovala na výrobě cestopisných pořadů. Z důvodu jejich aktuální povahy mají být navrhované pořady vyrobeny až těsně před zahájením vysílání II. programu. Spolupráce byla navázána také s hlavní redakcí publicistiky, v rámci které vzniká např. publicistický cyklus HLÁSÍ SE II. PROGRAM, jehož účelem bylo informování televizních diváků o průběhu příprav II. programu a také propagace nových technických zařízení nezbytných k příjmu II. programu. Celkem výroba II. programu do zahájení vysílání v květnu 1970 vyprodukovala přibližně 50 pořadů včetně cyklické tvorby.

³³⁰ Zpráva z jednání s vedoucími pracovníky FILMEXPORTU dne 7.5.1969. Archiv ČT, sign. Red, inv. č. 2256, k. 300.

³³¹ PAN TAU (režie J. Polák, 1969), Zápis z porady II. programu, 23. 10. 1968, Archiv ČT, nezařazeno.

³³² Dopis hlavního redaktora programu A. Poledne Z. Noháčovi, 24. 3. 1969. Archiv ČT, nezařazeno.

³³³ Záznam z redakční porady 23. 12. 1969. Archiv ČT, sign. Red, inv. č. 2256, k. 300.

³³⁴ Později v roce 1971 jsou literárně dramatická vysílání obou programů sjednocena pod dramatické vysílání I. a II. programu.

Co se týká způsobu uvádění vyrobených pořadů na televizní obrazovce, II. program nepočítal pro své vysílání s žádným podílem televizní reklamy. Zda měl II. program své vlastní hlasatele se mi nepodařilo ověřit. Některé pořady, typicky filmové, literárně dramatické nebo hudební, měli uvádět jejich tvůrci, programoví dramaturgové nebo odborníci na danou tematickou oblast.

7.5 Zázemí II. programu v období jeho přípravy

Již několikrát byly v textu této diplomové práce zmíněny přetrvávající problémy ČST s nedostačujícím materiálně technickým zázemím způsobenými převážně průtahy v dostavbě televizního studia na Kavčích horách. Ty měly značný vliv také na přípravu II. programu. Proto bych zde chtěla v krátkosti nastínit kapacity, kterými II. program disponoval v průběhu své přípravné fáze. Až do roku 1969 fungovala redakce II. programu bez stálého pracoviště, s oficiální korespondenční adresou v budově ČST na tehdy Gorkého, v současné době Senovážném, náměstí v Praze. Schůzky členů redakce, schvalovací projekce a později tiskové konference o II. programu se konaly především v prostorách Televizního klubu provozovaného tehdy na Smetanově nábřeží. Využívání neformálních prostor jak pro schůzky interních televizních pracovníků, tak pro obchodní jednání bylo velice časté i během celé přípravné fáze. Gustav Oplustil vzpomíná, že se pracovní jednání odehrávala nejčastěji v restauračních zařízeních a dalších neformálních prostorách v okolí studií ČST v centru Prahy. On i další pracovníci zmiňují na příklad Hotel Palace v Jindřišské ulici, jehož restaurace byla v té době využívána pro schůzky televizních pracovníků napříč redakcemi a složkami ČST.³³⁵ Pracovníci II. programu ale v průběhu let 1969 - 1970 zjevně usilovali o získání prostor pro II. program, přičemž většina z nich prozatímne využívala pro svou práci zázemí studia v Měšťanské besedě. Korespondence a zápisy svědčí o tom, že redakce si tyto prostory měla vykomunikovat a zajistit sama. Výsledky jednání svědčí o tom, že II. program disponoval v průběhu let 1969 a 1970 několika dislokovanými pracovišti v hlavním městě i mimo něj. Jednalo se o prostory a objekty různých typů, z nichž ale žádný nebyl primárně určen jako kancelářské nebo dokonce studiové zázemí. Bylo tedy nezbytné tyto prostory pro účely II. programu přizpůsobovat a tato skutečnost je další, která svědčí o přetrvávajícím provizoriu, které přípravy II. programu provázelo. Příkladem takových objektů může být bývalý vojenský barák v Košířích, který byl v majetku Strojírenských a metalurgických

³³⁵ Rozhovor s Ilonou Šmídovou, vedeného autorkou diplomové práce v Praze 1. 5. 2016.

závodů v Dubnici nad Váhom nebo objekt národního podniku Textilana v Liberci, v jehož prostorách mělo vzniknout televizní studio II. programu a dabingové studio. Stejně tak II. program jednal o odkupu prostor na Senovážném náměstí.

V březnu 1969 získává redakce II. programu zázemí ve formě tří bytových místností na pražském Smíchově a v průběhu dubna dvě místnosti činžovním domě v Dittrichově ulici v Praze, které měly sloužit pro archiv pořadů II. programu. V srpnu 1969 jsou pak oddělení dramaturgie a útvar vedoucího výroby přesunuty do objektu ČST na Zahradním městě v Jabloňové ulici, který byl zbudována jako obytný panelový dům³³⁶. K přesunu umělecké složky II. programu na Zahradní město nicméně nedošlo, dle Gustava Oplustila z důvodu, že kvůli značné vzdálenosti od městského centra tam odmítali autoři dojíždět na schůzky. Vladimír Kovářik i další členové redakce familiérně označili prostory na Zahradním městě a tamní pracovníky za „zapadlé vlastence“ a je tedy zřejmé, že členům redakce tato lokace svou dostupností příliš nevyhovovala. V Jabloňové ulici ve výsledku sídlila pouze administrativní složka redakce II. programu. Podle vzpomínek Gustava Oplustila neměl II. program žádné zázemí a vlastní výroba se realizovala v pronajatých prostorách různého typu většinou pomocí přenosové techniky³³⁷. Z oblasti zábavy uvádí jako příklad natáčení hudebně zábavného cyklu KABARET U ZVONEČKU³³⁸: *(..) se natáčel v Karlíně u Zábranských, v klubu Tesla, kde byla mimo jiné také založena Komunistická strana. Tam jsme dělali ten kabaret a to jsme Měli jsme k dispozici jen tento prostor, přistavil se přenosový vůz a pro natáčení jsme dostali ještě kamery s transfokátorem, který byly na fotbal. Prostor hospody byl malý, takže aby se kamery daly použít, tak jsme měli otevřené dveře a snímalo se to přes otevřené dveře na jeviště³³⁹*. Vzhledem k tomu, že pro televizní natáčení nebyly pronajímané prostory zatížené nájmami a bylo je tedy možné je pro natáčení využívat za výhodných podmínek, vznikaly pořady II. programu na řadě míst v Praze. Gustav Oplustil zmiňuje na příklad klášter v Kobylisích nebo budovu sokolovny na žižkovském Balkáně. Nejstabilnějším studiovým zázemím, které měl II. program k dispozici pro svoji programovou výrobu, byla televizní studia ve Vladislavově

³³⁶ V domě č. 30 v Jabloňové ulici v Praze 10 vzniklo během srpnové okupace 1968 jedno z provizorních televizních studií, odkud bylo šířeno nelegální televizní vysílání. Obecně šlo ale o budovu, kde bylo mimo této mimořádné události umístěno především administrativní zázemí. TELEVIZE V SRPNU 1968 (J. Látal, 1990).

³³⁷ **Obrazová příloha, Obr. 22.**

³³⁸ KABARET U ZVONEČKU (režie G. Oplustil a D. Vostřel, 1971 - 1973).

³³⁹ Rozhovor s Gustavem Oplustilem, vedený autorkou diplomové práce v Praze dne 18. 6. 2015.

ulici a také ateliéry Krátkého filmu v Hostivaři. Umělecká složka II. programu sídlila v roce 1970 především v tehdejšímu studiu v Plodinové burze, odkud byl II. program rovněž odbavován pro vysílání.³⁴⁰

³⁴⁰ Provizorní odbavování II. programu z PB. Archiv ČT, sign. Red, inv. č. 1701, k. 243. Také Rozhovor s Gustavem Oplustilem, vedený autorkou diplomové práce v Praze dne 18. 6. 2015.

8. KAPITOLA: První vysílací den II. programu ČST

Zahájení vysílání II. programu Čs. televize bylo vládním usnesením z května 1967 stanoveno na 9. května a tento termín se přes řadu problémů v období přípravy podařilo pracovníkům hlavní redakce II. programu a také pracovníkům rezortu spojů naplnit. Pokusné vysílání II. programu pro oblast hlavního města z pražského vysílače Petřín bylo zahájeno již 9. února 1970. Toto vysílání ale sloužilo pouze technickým pracovníkům spojů pro nastavení a optimalizaci šíření signálu a televizním divákům k nastavení jejich televizních přijímačů pro budoucí příjem signálu II. programu. Parametry jak nastavit televizní přijímače, které technické komponenty bylo nutné si pro příjem II. programu pořídit a další technické specifikace šíření a příjmu II. signálu získávali diváci v průběhu minulých měsíců formou televizního publicistického pořadu, ale i formou pravidelných sloupků zveřejňovaných v Týdeníku Čs. televize. Vzhledem k tomu, že II. program představoval výrazný krok v československém televizním vysílání, bylo jeho technickému zajištění a možnostem příjmu jeho signálu věnováno ve vztahu k veřejnosti nepoměrně více prostoru, než připravované programové nabídce II. programu.³⁴¹ Signál II. programu pokrýval oblast Prahy, Brna a Ostravy, ale ani ve velkých městech nešlo o pokrytí stoprocentní, nýbrž pouze částečné. Svoji povahou se signál ve IV. a V. pásmu šířil pouze v místech, která měla přímou viditelnost televizního vysílače. Pokud bychom se zaměřili na příklad Prahy, budoucí diváci, kteří měli přímou viditelnost na televizní vysílač Petřín, mohli přijímat II. program bez problémů. Problém s příjmem ale měli diváci, kteří žili v městských částech umístěných v údolích nebo jinak stíněných vůči vysílači na Petříně. Ani v únoru 1970 ale nebyla ale mapa pokrytí signálem jasná, pracovníci spoléhali na možnost odrazu signálu a konkrétní lokální vymezení možného příjmu II. programu bylo velice nejasné. Diváci tedy museli spoléhat na individuální zkoušku příjmu v konkrétní lokalitě.

³⁴¹ Z publicistických pořadů HLÁSÍ SE II. PROGRAM byla programové dramaturgii věnována pouze jedna epizoda z celkově dochovaných tří, v Týdeníku Čs. televize byl poměr článků věnovaných dramaturgii vůči technické otázce příjmu signálu ještě nižší.

8.1 II. program ČST uvádí

Vysílání II. programu bylo zahájeno v sobotu 9. května 1970, kdy je odvysílán program plánovaný pro první vysílací den stranickým pracovníkům na uzavřeném televizním okruhu.³⁴² Pro veřejnost začíná II. program vysílat od neděle 10. května 1970 v rozsahu 3 dny v týdnu, konkrétně v úterý, čtvrtek a neděli, od 19:30 do přibližně 22 hodin, nicméně program prvního vysílacího dne II. programu byl z důvodu jeho slavnostní povahy delší. Vysílání bylo zahájeno v 19:45 projevem ústředního ředitele ČST Jana Zelenky, který následoval po Televizních novinách I. programu a relaci sportovních událostí Branky, body, vteřiny.

Konkrétní televizní program prvního dne vysílání přinesl Týdeník Čs. televize. První dvě hodiny vysílání II. programu byly ten večer simultánně vysílány i na I. programu, takže diváci obou programů mohli sledovat následující hudebně zábavné pásmo a původní televizní inscenaci Jaroslava Novotného:

19:45 **Vystoupení ústředního ředitele ČST dr. Jana Zelenky, CSc. k zahájení II. programu**

20:00 **Čtvrt století v písni a tanci I. Máj, rozkvetlý máj** Čtyřdílný zábavný pořad nejpoblárnějších písniček za posledních 25 let. Zpívají přední mládežnické a vojenské soubory z poválečných let. Scénář G. Oplustil. Režie V. Doseděl.

20:20 **Byly noce májové**³⁴³ Původní televizní inscenace Jaroslava Novotného na motivy Jana Drdy. V hlavních rolích: E. Glücková, E. Jelínková, Z. Jiráková, I. Kačírková, M. Málková, O. Brousek, A. Gsöllhofer, P. Fandovský, M. Masopust, J. Moučka, J. Narenta, J. Němeček, J. Satoranský, J. Somr a P. Patera. Kamera V. Tůma. Režie J. Novotný.

Ve 21:45 se program opět rozdělil na I. a II. vysílací okruh, takže II. program již mohli sledovat jen diváci v oblastech s příjmem signálu II. programu a také s nezbytným technickým vybavením pro příjem signálu ve IV. a V. pásmu. První den vysílal II. program na také výrazně větší vysílací ploše než ve dnech následujících, jeho vysílání 10. května končilo až těsně před půlnocí druhou zpravodajskou relací. Dramaturgem zahajovacího večera II.

³⁴² Rozhovor s Evženem Růžkem, Gabriela Přibilová, *Příprava II. programu*. Katedra mediálních studií a žurnalistiky FSV UK, 2002, s. 47.

³⁴³ Pořad v APF ČT nedochován.

programu byl dramaturg zábavných pořadů Gustav Oplustil³⁴⁴ a večer se skládal především z hudebních a hudebně zábavných pořadů, které využívaly především populární písně a umělce. Mezinárodní charakter zahájení II. programu pak přinášel pořad POZDRAVY NAŠICH PŘÁTEL³⁴⁵, ve kterém vystupovali populární umělci dalších socialistických zemí. Konkrétně byl program druhé části večera skladebně strukturován následovně:

- 21:45 **Čtvrt století v písni a tanci II. Na pěknú notečku** Zpívají, tančí a hrají členové Československého státního souboru písni a tanců, nositele Řádu práce. Scénář G. Oplustil. Režie A. Nosek.
- 22:10 **Pozdravy našich přátel** V pásmu tanečních písniček se představí L. Ljadovová (SSSR), I. Slastěnko (SSSR), Rosemarie Ambée (NDR), Regina Pisarek (Polsko), Marta Bencze (Maďarsko), Bisser Kirov (Bulharsko) a Mihaela Mihai (Rumunsko). Scénář a režie A. Nosek.
- 22:30 **Čtvrt století v písni a tanci III. Já mám kytky rád**³⁴⁶ Zpívají: W. Matuška, E. Pilarová, J. Suchý, J. Zíma, M. Chladil, Y. Simonová, J. Jelínek, M. Poslušná, P. Filipovská, J. Vašíček a vokální skupina J. Pánka. Scénář G. Oplustil. Režie I. Paukert.
- 22:55 **Pozdravy domova**³⁴⁷ Blahopřání II. programu
- 23:05 **Čtvrt století v písni a tanci IV. Svět je místo k radování** Zpívají: K. Gott, N. Urbánková, H. Vondráčková, V. Neckář, P. Novák, J. Laufer, P. a H. Ulrychovi, H. Zagorová, Muzika bez kapelníka a skupina The Rangers. Scénář G. Oplustil. Režie I. Paukert.
- 23:30 **Televizní noviny**

³⁴⁴ **Obrazová příloha, Obr. 20.**

³⁴⁵ POZDRAVY PŘÁTEL (A. Nosek, 1970).

³⁴⁶ Dramaturgem cyklu byl Jiří Malásek. **Obrazová příloha, Obr. 13. a Obr. 21.**

³⁴⁷ Pořad je dochován v APF ČT pouze na filmovém pásu bez aktuální možnosti náhledu a dalšího popisu, který by umožnil určení autorů nebo účinkujících [květen 2016, pozn. aut].

ZÁVĚR

Má diplomová práce si kladla za cíl na základě dostupných materiálů popsat téměř dvanáctiletý proces přípravy II. programu Československé televize a zahájení jeho vysílání v květnu 1970. Období přípravy II. programu jsem rozdělila do několika časových celků. Tyto časové řezy oddělují v rámci procesu přípravy II. programu roviny primárně politickou, technickou, koncepční a realizační, přičemž všechny tyto roviny vzájemně úzce souvisí a prolínají se. Vzhledem k tomu, že jde o téma značně široké a mnohvrstevné, tato diplomová práce by měla sloužit k otevření badatelského pole. Její primární přínos vidím v přehledném zpracování výstupů unikátního archivního výzkumu a také zdrojů orální historie, které jsou v oblasti historie televizního vysílání na našem území jedinečným zdrojem. Doufám, že se mi podařilo nalézt klíčové souvislosti v rámci přípravy vícekanalového televizního vysílání Československé televize a na základě dostupných materiálů také zrekonstruovat personální složení redakce II. programu v období jeho přípravy. Zároveň se mi v Archivu programových fondů České televize podařilo nalézt některé z pořadů z produkce II. programu, které si po několik dekad nenašly cestu k divákovi. Tyto výstupy své diplomové práce považuji za přínos nejen pro badatele v oblasti televizního vysílání, ale i instituci České televize při snaze o přiblížení vlastní historie interním pracovníkům i zainteresované veřejnosti.

Víceprogramové televizní vysílání bylo v průběhu 50. a 60. let zavedeno v řadě zemí nejen na evropském kontinentě. Příprava II. programu v československém kontextu představovala v první řadě politicky motivovaný úkol, který měl být řešen z počátku skrze výhradně technický rozvoj televizního vysílání, aniž by akcentoval otázku programovou, obsahovou a koncepční. Špatná hospodářská situace Československa v první polovině 60. let měla značně negativní dopad na celek televizního provozu v otázkách investiční výstavby a jejím důsledkem byla i radikální změna původního časového harmonogramu přípravy II. programu. Plánované zahájení jeho vysílání bylo posunuto o pět let z původně zamýšleného roku 1965 na rok 1970. V rámci něj je z politických důvodů jako první vysílací den určen 9. květen, tedy 25. výročí osvobození Československa vojsky Rudé armády. V období let 1967 – 1970 je postupně stanovována budoucí koncepce II. programu a jeho organizace v rámci institucionálního celku ČST. V na podzim 1968 vznikla samostatná redakce II. programu, do níž přešla většina z jejích pěti členů ze zrušené redakce cyklu BAREVNÉ DNY. V nadcházejících měsících vzniklo také ředitelství II. programu, které svoji podřízeností přímo ÚŘ ČST a nikoliv programovému náměstkovi, zajistilo II. programu v nadcházejících

měsících jeho přípravy značnou autonomií. Do II. programu v období let 1969 a 1970 přestoupili pracovníci z jiných složek ČST, kteří byli ze svých původních pozic přeřazeni často z politických důvodů. V útvaru II. programu se postupně vytvořil kolektiv vysoce kvalifikovaných televizních pracovníků, kteří v období přípravy na vysílání disponovali značnou autorskou a dramaturgickou svobodou. Redakce II. programu navázala v období přípravy také spolupráci s řadou výrazných tvůrců. V rámci II. programu působili na příklad režiséři Jiří Krejčík, Ivan Balad'a, Ivan Renč, Antonín Moskalyk, Zdeněk Podskalský, Eva Sadková, Václav Krška či Petr Weigl. Ze scenáristů můžeme zmínit Františka Pavlíčka, Lubora Dohnala, Zdeňka Mahlera, Otto Zelenku nebo Jaroslava Dietla.

Má práce se uzavírá, jak napovídá již její název, prvním vysílacím dnem II. programu. Ten divákům nabídl televizním divákům především únikové žánry, celku vysílaného programu dominovaly ten večer hudebně zábavné pořady. Nicméně v celkovém pohledu na dramaturgii II. programu se jeho redakce orientovala spíše na myšlenkově náročná díla často experimentální povahy, jak dosvědčuje i stručný vhled do titulů připravovaných pro programovou výrobu v roce 1969 a 1970. Prestižní herecké obsazení vyráběných pořadů,³⁴⁸ osobitý autorský kolektiv stojící u jejich vzniku a celkově vysoká umělecká úroveň programu byla pro televizní diváky sice velice atraktivní, vyústila ale v kritiku ze strany vedení ČST pro nepřijatelné „*elitářství a příliš vysoké ambice*“.³⁴⁹ Gustav Oplustil shrnuje, že díky výše uvedeným atributům se II. programu velice rychle podařilo v postavení vůči I. programu stát jeho přímým konkurentem, ne pouze původně zamýšlenou alternativou.³⁵⁰ Na prostoru závěru

³⁴⁸ Oplustil vzpomíná, že přestože neexistovala pomyslná černá listina herců, kteří se nesměli na televizní obrazovce v tomto období objevit, řada z nich měla nevyslovený zákaz. Stejně jako pro řadu dalších pracovníků i pro herce představoval II. program prostor, kde se mohli uplatnit. Vzhledem k tomu, že vedení ČST mělo zájem, aby se II. program po zahájení vysílání zavedl u televizních diváků a získal sledovanost, bylo ochotno s obsazením herců souhlasit. Rozhovor s Gustavem Oplustilem, vedený autorkou diplomové práce v Praze dne 18. 6. 2015.

³⁴⁹ Zpráva o stavu a perspektivách Československé televize. Archiv ČT, sign. Ve2, inv. č. 894, k. 127, s. 12.

³⁵⁰ Konkurenční postavení II. programu přináší a jeho navazující kritiku přináší i dokument shrnující činnost II. programu v letech 1970 - 1972: *Obecnou podstatou programové činnosti byl úkol vytvářet II. program jako vysílání, které poskytuje divákovi alternativu, a to nikoli alternativu jakýmkoliv*

této diplomové práce bych proto chtěla v krátkosti nastínit vývoj II. programu v období od zahájení jeho vysílání, přes postupnou konsolidaci až po likvidaci jeho samostatné redakce. Jde dle mého názoru o nesmírně zajímavé období, které se otevírá dalšímu výzkumu a akademickému zpracování a považuji za nezbytné jej krátce shrnout pro úplnost v přístupu k oblasti zájmu této diplomové práce.

Necelý měsíc po zahájení vysílání II. programu v červnu 1970 se vedení ČST rozhodlo sjednotit literárně dramatické vysílání II. programu s literárně dramatickým vysíláním I. programu, které v té době vedl stranický kádr Antonín Dvořák.³⁵¹ Nové uspořádání mělo za následek výraznou proměnu charakteru literárně dramatických pořadů II. programu, kterým začala dominovat především únikovost a majoritním žánrem se staly krátkometrážní komedie.³⁵² Sjednocení literárně dramatických vysílání obou programů můžeme považovat za výrazný krok v konsolidaci II. programu v období let 1970 – 1972. II. program měl značnou výhodu ve svém omezeném diváckém dosahu, díky kterému bylo možné na jeho obrazovkách uvést po zahájení vysílání i pořady, které by do vysílání mnohem rigidnějšího celostátního I. programu pravděpodobně nepronikly. Napomáhala tomu rovněž skutečnost, že II. program měl ve své koncepci definovanou experimentální povahu. Relativně běžné byly proto v prvních měsících vysílání i zákazy pořadů z důvodu jejich obsahu. Jako příklad může sloužit psychologický špionážní snímek AGENT Z VADUZU, který byl stažen ze svého plánovaného uvedení v listopadu 1970 nebo výše zmíněný snímek Jiřího Krajčíka PSÍČCI LORDA CARLTONA, který byl silně kritizován bezprostředně po svém uvedení na závěr roku 1970. Ani z 13ti dílného historického seriálu F. L. VĚK nemohla být po premiéře v roce 1971 kvůli možné interpretaci obsahu na dlouhou dobu uvedena jeho závěrečná epizoda.

způsobem konkurující. Činnost II. programu 1970-1972. Archiv ČT, sign. Red, inv. č. 1699 k. 243, s.5.

³⁵¹ Vzniklo tak jednotné literárně dramatické vysílání pod názvem Hlavní redakce literárně dramatického vysílání pro I. a II. program. Po sjednocení byly všechny literárně dramatické pořady pro II. program vytvářeny formou zakázky v rámci I. programu.

³⁵² Zpráva o stavu a perspektivách Československé televize. Archiv ČT, sign. Ve2 127, inv. č. 894, k. 127. Také Materiál pro jednání sekretariátu ÚV KSČ vypracovaný Antonínem Dvořákem [15. 3. 1971]. Archiv ČT, sign. Ve2, inv. č. 742, k. 109, s. 3.

Konsolidaci II. programu započalo ve svém důsledku již zřízení hlavní redakce II. programu a následné zvýšení politického dohledu nad její činností. V průběhu let 1971 bylo následování ideové linie nového vedení ČST zajištěno také tím, že byla zrušena dosavadní výrobní praxe spočívající primárně v zakázkové výrobě, najímání externích výrobních štábů a dosažení maximální finanční a časové efektivity. Systém omezeného počtu interních pracovníků a spolupráce s externími pracovníky pro konkrétní úkol byla nahrazena stálým počtem nově přijatých, většinou ideově prověřených redakčních pracovníků. Většina z nich byla z řad čerstvých absolventů FAMU, částečně šlo také o zkušené pracovníky, u nichž bylo podmínkou členství v KSČ. Ze zápisů je zřejmé, že vedení ČST začalo spolu s touto změnou klást vyšší nároky na politickou angažovanost vznikajících pořadů a nově nastoupivší pracovníky redakce se snažilo získat pro ideovou linii nového vedení ČST. Již od závěru roku 1970 je vedením ČST kladně hodnocen vývoj dramaturgie II. programu k vyšší politické angažovanosti.³⁵³ Za definitivní krok k postupnému narušování dosavadního směřování II. programu a maximalizaci snahy o dosažení kontroly nad činností redakce můžeme považovat personální změnu na pozici šéfredaktora hlavní redakce II. programu. 24. 4. 1972 střídá na pozici šéfredaktora hlavní redakce II. programu Zdeňka Michalce Karel Kohout a pouze 5 měsíců poté, v září 1972, je rozhodnuto o zrušení samostatné hlavní redakce II. programu.

Hlavní redakce II. programu byla zrušena výnosem³⁵⁴ náměstkyně ústředního ředitele ČST Mileny Balašové ke dni 30. září 1972 a v návaznosti na něj byl tehdejší šéfredaktor II. programu Karel Kohout pověřen její likvidací do 30. listopadu téhož roku. Výnos Mileny Balašové byl předložen v návaznosti a v souladu s rozhodnutím ÚŘ o reorganizaci složek

³⁵³ Pozitivně byly vedením ČST reflektovány pořady vznikající v koprodukcí se socialistickými zeměmi i pořady vzniklé k leninskému výročí a s leninskou tematikou vyrobené v období od druhé poloviny roku 1970 do roku 1972. Můžeme zmínit na příklad dokumenty POZNALI HO ZBLÍZKA (Z. Hnilica, 1972), který představuje V. I. Lenina skrze vzpomínky jeho přátel a spolupracovníků nebo POPRVÉ V PRAZE (J. Bok, 1970), který vznikl podle scénáře Vladislava Čejchana o Leninově první návštěvě Prahy v únoru 1901. Za příklad angažované tvorby II. programu můžeme považovat i cestopisný reportážní cyklus POHLEDY K SOUSEDŮM (Čs. televize, 1970), který představoval kulturu a současnou společnost socialistických zemí.

³⁵⁴ Výnos náměstkyně ÚŘ ČST č. 67, 26. 9. 1972. Výnosy NÚŘ, Archiv ČT, sign. Ve2, inv. č. 453, k.74, nestr.

ústředního ředitelství a ÚTS Praha. Mimo likvidace hlavní redakce výnos Mileny Balašové také stanovil, že stávající pracovníci II. programu přejdou do jiných útvarů a redakcí ČST. Předložením výnosu neskončila činnost hlavní redakce II. programu náhle, tvůrčí spolupracovníci a pracovníci výroby a dramaturgie i přes oficiální zrušení hlavní redakce pracovali na dokončení připravovaných pořadů. Můžeme tedy mluvit o postupném ustávání činnosti původní redakce s tím, že po 30. 9. 1972 nebyla již zahájena žádná nová výroba pořadů pro II. program.³⁵⁵ V době své likvidace evidovala hlavní redakce II. programu 1095 námětů, které byly předány příslušným redakcím I. programu.³⁵⁶ Proces likvidace hlavní redakce II. programu byl dokončen do února 1973, kdy můžeme mluvit o jejím definitivním zániku a spolu s ní i o zániku pozoruhodného kulturního fenoménu, za který tvorbu II. programu považuji jak z perspektivy osobní, tak i z perspektivy své pracovní pozice redaktora programu České televize. Tento kulturní fenomén však v období konsolidace a nastupující normalizace Československé televize přetrval pouze necelé tři roky.³⁵⁷

³⁵⁵ Celkem bylo za toto období II. programem vyrobeno a převzato v rámci dostupných kapacit 1865 televizních pořadů. Přehled vybrané cyklické a necyklické tvorby II. programu za období 1969 -1972 přináším v příloze.

³⁵⁶ Zpráva o prověrce provedení likvidace II. programu ÚTS Praha. Archiv ČT, sign. Red, inv. č. 1171, k. 119.

³⁵⁷ Milan Kruml ve své publikaci *Televize? Televize!* charakterizuje II. program po zániku jeho samostatné organizační složky jako „odkladiště – místo pro reprízy a pořady, u nichž se automaticky předpokládal nižší zájem diváků“ (s. 142). Celkově můžeme ale spíše pozorovat zánik osobité dramaturgie a výše zmíněných specifík II. programu, se nimiž narůstá počet repríz v programové skladbě II. programu.

PRAMENY A LITERATURA:

- BEDNAŘÍK, Petr, JIRÁK, Jan, KÖPPLOVÁ, Barbara, *Dějiny českých médií: Od počátku do současnosti*. Praha: Grada 2011.
- BREN, Paulina, *Zelinář a jeho televize. Kultura komunismu po pražském jaru 1968*. Praha: Academia 2013.
- BŘINČIL, Jaroslav, FUKERIR, Vladislav, *Československá televize v číslech (1954 – 1964)*. Praha: Studijní odbor ČST 1965.
- BŘINČIL, Jaroslav, *Institucionální a organizační vývoj Československé televize*, Praha: Studijní odbor ČST 1976.
- FLICKERS, Andrea, JOHNSON, Catherine, *Transnational Television History: A Comparative Approach*. New York: Routledge 2012.
- GUPTA, R. G., *Television Engineering and Video Systems*. Noida: Tata McGrawHill Publishing 2001.
- HAVENS, Timothy, IMRE, Anikó, LUSTYIK, Kaitlyn, *Popular Television in Eastern Europe During and Since Socialism*. London: Routledge 2013.
- HLAVICA, Marek, *Dramatická tvorba brněnského studia Československé televize (1961–1991)*. Brno: JAMU 2012.
- HOŘENÍ, Zdeněk (ed.), *KSČ o tisku, rozhlasu a televizi (1945 – 1975)*. Praha: Novinář 1976.
- KOLEKTIV AUTORŮ, *10 let Československé televize*. Praha: Československá televize 1963.
- KOLEKTIV AUTORŮ, *50 let TS Brno*. Brno: Česká televize 2011.
- KOLEKTIV AUTORŮ, *Dějiny českých médií v datech*. Praha: Karolinum 2003.
- KOLEKTIV AUTORŮ, *Přehled vývoje TV koncesí 1953-1980*, Praha: Československá televize 1981.
- KONČELÍK, Jakub, VEČEŘA, Petr, ORSÁG, Petr, *Dějiny českých médií 20.století*. Praha: Portál 2010.
- KRUMML, Milan, *Televize? Televize!*. Praha: Česká televize 2013.
- MEDOVÁ, Milena (ed.), *Čs. tisku o televizi 1968: měsíční přehled*. Praha: Československá televize 1968.
- MEDOVÁ, Milena (ed.), *Čs. tisku o televizi 1969: měsíční přehled*. Praha: Československá televize 1969.
- MEDOVÁ, Milena (ed.), *Čs. tisku o televizi 1970: měsíční přehled*. Praha: Československá televize 1970.

- MICHALEC, Zdeněk (ed.), *Tisíc tváří televize, Čtení o televizi*. Praha: Panorama 1983.
- MICHALEC, Zdeněk, KEJHA Ladislav, BAUMAN, Milan, *Za televizní obrazovkou*. Praha: Polytechnická knihovna 1963.
- MOC, Jiří, *Dobrodružství televize aneb Jak je důležité mít (Františka) Filipa*. Praha: Edice České televize 2011.
- PITRÁK, Pavel, PAZDERÁK, Jiří, KRUMPHANZL, Aleš, *Z dějin rozhlasu, televize a filmu 4*. Praha: Národní technické muzeum 2008.
- ŘEHÁK, Miloš, *Divák a druhý program*. Praha: Československá televize 1969.
- ŘEHÁK, Miloš, *Barevná televize přede dveřmi*. Praha: Československá televize 1972.
- STRASMAJER, Vladimír, *Cesta k divákovi: Dvacet let Československé televize*. Praha: Československá televize 1973.
- STRASMAJER, Vladimír, *Historie televize v Československu I.* Praha: Univerzita Karlova 1978.
- STRASMAJER, Vladimír, *Československá televize: čísla – fakta*. Československá televize 1973.
- ŠTOLL, Martin, *1. 5. 1953 – Zahájení televizního vysílání*. Praha: Havran 2011.
- ŠTOLL, Martin, *Dějiny televizního vysílání v Československu od první republiky do 60.let 20.století*. Praha: Havran 2011.
- ŠVIHÁLEK, Milan, *Padesát let Televizního studia v Ostravě*. Ostrava: Česká televize 2005.
- WOLÁK, Radim, KÖPPOVÁ, Barbara, *Česká média a česká společnost v 60.letech*. Praha: Radioservis 2008.

Diplomové práce:

- BAUER, Šimon: *Televize jako prostředek subvencování kinematografie: Analýza smluvních vztahů Československé televize a Československého státního filmu v období 1953 – 1965*. Ústav filmu a audiovizuální kultury, FF MU, 2011.
- FILIPOVÁ, Silvie, *Dvojitý život televize jako objektu i obsahu v letech 1954-1972*. Katedra mediálních studií a žurnalistiky FSV UK, 2007.
- HRONCOVÁ, Alexandra, *Vladimír Dvořák a Hlavní redakce zábavních pořadů Československé televize v letech 1968 – 1976*. Katedra filmových studií FF UK, 2015.
- JIŘIŠTĚ, Jakub, *Proměny literárně dramatického vysílání Československé televize Praha v období konsolidace*. Katedra filmových studií FF UK, 2012.
- JIŘIŠTĚ, Jakub, *Televizní drama v československém odborném diskursu 50. a 60. let*.

Katedra filmových studií FF UK, 2016.

NOSKOVÁ, Gabriela, *Divadlo v televizi*. Ústav pro studium divadla a interaktivních médií FF MU, 2006.

PRCHLÍKOVÁ, Lucie, *Počátky televizního vysílání v Československu a formování jeho divácké obce*, *Magisterská diplomová práce*. Pracoviště Orální historie – soudobých dějin, FHS UK, 2014.

PŘIBILOVÁ, Gabriela, *Příprava II. programu*. Katedra mediálních studií a žurnalistiky FSV UK, 2002.

VYBÍRALOVÁ, Eva, *Téma televize v teoretické literatuře a specializovaných časopisech v Československu v letech 1963-1969*. Institut komunikačních studií a žurnalistiky, Katedra mediálních studií FSV UK, 2008.

VYHNANOVSKÝ, Ondřej, *Jan Zelenka a jeho působení ve funkci ředitele Československé televize v letech 1969-1989*. Institut komunikačních studií a žurnalistiky FSV UK, 2009.

Články a periodika:

Vladislav Čejchan, *Televize - Druhý program*. *Film a doba*, 14, 1968, s. 428 – 434.

Milan Schulz, *Televize aneb jak zrušit monopol*. *Filma doba*, 14. 1968, s. 154 – 159.

K.M. Smogorzewski, *The Pupulation of Soviet Union*. *The Tablet*, č. 6056, 18. 8. 1956, s. 4.

Jarmila Cysařová, *Československá televize a politická moc 1953-1989*. *Soudobé dějiny* 9, 2002, č. 3-4, s. 521-537.

Jarmila Cysařová, *Televize a moc 1953-1967*. *Studijní materiály výzkumného projektu Československo 1945 - 67*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1996, s. 16.

Daniel Szabó, *Epický příběh Jaroslava Dietla*. *25fps*, 17. Zář 2012, dostupné na WWW: <http://25fps.cz/2012/dietl/> [cit. 14. 2. 2016].

Bednařík, Petr – Reifová, Irena, *Normalizační seriál: socialistická konstrukce reality*. *Sborník Národního muzea v Praze, Řada C – literární historie*. Sv. 53, č. 1-4, 2008, s. 71-73.

Martin Štoll, *Tři podoby televize*. *Skripta Literární akademie, Soukromé vysoké školy Josefa Škvoreckého*, Praha 2013.

Film a doba.

Televizní tvorba.

Týdeník Čs. Televize.

Iluminace.

Archivní fondy:

Archiv programových fondů (APF) České televize.

Národní archiv ČR, fond ÚV KSČ.

Spisový archiv České televize, fond Inf.

Spisový archiv České televize, fond Red.

Spisový archiv České televize, fond S.

Spisový archiv České televize, fond Ve1.

Spisový archiv České televize, fond Ve2.

Osobní archiv Gustava Oplustila.

V rámci výzkumu jsem využívala zdroje interní databáze České televize PROVYS.

Zdroje orální historie:

Rozhovor s Bohumilou Zelenkovou vedený Janou Čížkovskou v Praze dne 20. 7. 2015.

Rozhovor s Gustavem Oplustilem vedený Janou Čížkovskou v Praze dne 18. 6. 2015.

Rozhovor s Ilonou Šmídovou vedený Janou Čížkovskou v Praze dne 8. 9. 2015.

Rozhovor s Jarmilou Hampacherovou vedený Janou Čížkovskou v Praze dne 21. 7. 2015.

Rozhovor s Rudolfem Světeckým vedený Janou Čížkovskou v Praze dne 21. 7. 2015.